فلسفه واجتماعيات كلياتى

★★

اسلاميت و حكومت

محررى : على عبد الرازق

مترجمى : عمر رضا

صاحب و ناشرى
كتابخانهٔ سودى
استانبول — باب عالى جاده‌سى
١٩٢٧

فلسفه واجتماعيات كلياتى

★★

اسلاميت و حكومت

دين و دولت ، خلافت و سلطنت ، سياست و اسلاميت
حقنده تدقيقات

مؤلفى
على عبد الرازق

مترجمى
عمر رضا

صاحب و ناشرى
كتابخانهٔ سودى
استانبول — باب عالى جاده‌سى
استانبول : ١٣٤٦ ه
١٩٢٧ م

اقدام مطبعه‌سی

١٩٢٧

مترجمك مقدمه‌سی

صوك سنه‌لر ظرفنده شرقده انتشار ایدن اثرلر آراسنده اك چوق موضوع بحث اولان ، اطرافنده مدهش ولوله‌لر قوپان و له و علیهنده اك چوق یازی یازیلان اثر، قارئلریمزه ترجمه‌سنی تقدیم ایتدیکمز « الاسلام واصول الحکم » یعنی « اسلامیت واساسات حکومت » عنوانلی بو اثردر . بر سنه‌دن فضله برزمان مقدم مصرك اك قیمتلی عالملرندن استاد علی عبدالرازق بك طرفندن عربجه ایله یازیلمش و انتشارینك فرداسنده مرتجعلرك خصمانه حمله‌لریله، عینی زمانده تجدد پرورلرك اك تقدیرکار تظاهراتیله قارشیلانان بو اثرك موضوعی خلافت ، سلطنت ، دین ودولت کبی تورك انقلابنك استهداف ایتدیکی بویوك مسئله‌لردی. مصرده و سائر اسلام مملکتلرنده‌کی دین عالملرینك تلقیاتنه مباین یکی فکرلر مدافعه ایدن وتورك انقلابنه علمی بر افاده ویرمکه تشبث ایدن بو اثر مرتجعلرله تجدد پرورلر آراسنده چوق شدتلی بر مجادله‌یه سببیت ویرمشدر . اثرك انتشارینی متعاقب بوتون دین عالملرینك هجومنه معروض اولان محترم مؤلف ، دینسزلکله اتهام اولونارق هر درلو حقارته ، هر درلو خصومته مقاومت مجبوریتنده قالمش، کون کچدکچه بو خصومت یوموشایاجغنه و بو عداوت حرارتنی ضایع ایده‌جکنه بالعکس ، شدتنی آرتدیرمش ، مؤلفی اسلام جامعه‌سندن طرد ایتمك ، مدنی ، انسانی، طبیعی بوتون حقوقدن اسقاط ایتمك ایچین یکی بر حرکت باشلامش، و بو حرکت استادی محاکمه ایده‌جك دینی بر محکمه‌نك تشکلنه منجر اولمشدی ، بو محکمه‌نك حضورنده أثرینی مدافعه ایدن محترم مؤلفك آلدیغی قرار، قاضیلقدن عزل اولونمقدی . ازهرك بو قراری ویرمه‌سی قولای ، فقط بونك اجراسی مشکلدی . چونکه او زمان مصر حکومتنك اعضاسی ایچنده مصرك اك بنام احرارندن بر قاچ ناظر بولونیوردی .

بناءً علیه ازهرك قراری مصر باش وکیلنه تقدیم اولوندقدن صوکرا بو قرارك اجراسی مسئله‌سی ارتجاع طرفدارلریله حریتپرورلر آراسنده شدتلی مناقشه‌لره سببیت ویرمش ، احرار صوکنه قادار فکر حریتنی مدافعه‌ده اصرار ایتمشلردی .

نهایت اسبق مصر باش وکیلی زیور پاشا، ازهرك قرارینی انفاذ خصوصنده کندیسنه الك قوتلی مخالفتده بولونان عدلیه ناظری عبدالعزیز فهمی پاشایی قابینه‌سندن اخراجه موفق اولمش ، احرارك رئیسی اولان فهمی پاشا ایله برلکده احرار فرقه‌سنه منسوب اولان ناظرلرك هپسی‌ده حکومتدن چکیلمشلر ، بونی بر سیاسی بحران تعقیب ایتمش ، فقط زیور پاشا منحصراً طرفدارلرندن بر قابینه تشکیل ایده‌بیلدیکی ایچون اثرك محترم مؤلفی علی عبدالرازق بك قاضیلقدن عزل اولونمشدی .

مصرده بو قدر مهم مجادله‌لره سببیت ویرن بو اثر ، تورکیه‌ده ، شرق و غربك بوتون مملکتلرنده ، بوتون مطبوعاتنده موضوع بحث اولمش ، اثرك مؤلفی طرفندن کوستریلن متانت و جلادت تقدیر اولندیغی قدر اونك تدقیقات علمیه‌سنده‌کی اصابت و قدرتده هر درلو تحسین ایله قارشیلانمشدی .

تورك انقلابنك تولید ایتدیکی بو علمی اثر حقنده بز او زمان معلومات ویرمش ، اثرك خلاصه‌سنی (وقت) غزته‌سنده تفرقه ایتمشدك . اثر حقنده بر فکر ویرن خلاصه‌یی چوق جالب دقت کورن بعض محترم ذوات ، بوتون اثره مطلع اولمق آرزوسنی اظهار ایتدکلرندن بزده اثری یکیدن و کاملاً ترجمه ایتدك .

فقط اثر ، یالکز تورکیه و یالکز شرقده موضوع بحث اولمامشدی ، غربك الك یوکسك محافل علمیه‌سنی‌ده اوزون اوزادی‌یه اشغال ایتمشدر . « انسه‌قلوپه‌دیا بریتانیقا » نك اون اوچنجی طبعنده پروفسور (آرنولد) ك قلمیله بو اثردن بحث اولونمقده و بو صورتله استادك اثرینه لایموت بر شهرت ویریلمکده‌در .

اثر اوچ قسمدن متشکلدر . برنجی مبحث تاریخده خلافت و حکومتدر . ایکنجی مبحث ، « حکومت و مسلمانلق » ، اوچنجی مبحث « تاریخده خلافت وحکومتدر . » بو اوچ مبحثك هر بری بیوك بر اعتنا ایله تدقیق اولونمش و نتیجه‌ده مسلمانلغك نقطهٔ نظری صراحت و قطعیتله افاده اولونمشدر . اثرده ، دور نبوت حکومتنه عائد تدقیقات برچوق مظلم نقطه‌لری تنویر ایتمکده وحضرت محمدك منحصراً رسالت وظیفه‌سنی ایفا ایدرك حکمدارلقدن اوزاق قالدیغی ، دینده خلافت بولونمادیغی وخلافتك دینی ، دنیوی برلزومی اولمادیغنی اثبات ایدن فصللر بر چوق حقیقتلری میدانه چیقارمقده‌در .

اثر حاضری شیمدی‌یه قدر خلافته دائر یازیلان اثرلردن تفریق ایدن دیکر مهم بر نقطه خلافتك اسلامی بر مؤسسه اولمادیغی نظریه‌سنك ایراد و اثباتیدر . مصرلی مؤلفه تقدم ایدن متفکرلرك بعضیسی مسلمانلغك بر مقام خلافت وجوده کتیردیکنی ، یالکز صحیح وکامل خلافتك اوتوز سنه دوام ایدرك صوکرا سلطنته ترك موقع ایتدیکنی ادعا ایدیورلردی . استاد علی بك بو نقطهٔ نظرده مخالفت ایدرك مسلمانلغك پیغمبره وکالت اعتباریله بر خلافت ، دینی ویا دنیوی بر ریاست وجوده کتیرمه‌دیکنی ، اساساً دینك بویله شیلردن مستغنی اولدیغنی وپیغمبرك صورت قطعیه‌ده موضوع بحث ایتمه‌دیکی بو مؤسسه‌نك آنجق ارتحال نبوی‌یی متعاقب وجوده کلدیکنی ، خلافتك قرآن وسنتده ایضاح ایدیلمه‌دکدن باشقا اجماع امتده استناد ایتمه‌دیکنی ، شعائر دینیه‌یی ایفا نامنه‌ده اونك بر لزوم ویا فائده‌سی اولمادیغنی بیان ایدیور .

الحاصل بو اثر تورك انقلاب معظمنك علم وفکر عالمنده آچدیغی یکی افقده ایشیقلر سرپه‌ن بر مشعله‌در .

بکلر بکی ٢٤ ایلول ١٩٢٧ عمر رضا

برنجی مبحث

خلافت ومسلمانلق

برنجی فصل : خلافتك ماهيتی

لسانده خلافتك معناسی ـ اصطلاحده خلافت ـ خلافته پيغمبره وكالت معناسنی ويرمكدن نه قصد ايديلور ـ خليفه كلمه‌سنك سبب استعمالی ـ خليفه‌یه بخش اولونان حقوق ـ خليفه‌نك شريعتله مقيد اولديغنه دائر درميان اولونان مطالعات ـ خلافت و سلطنت ـ خليفه‌نك منبع حاكميتی ـ خليفه‌نك نفوذينی طرف الهيدن تلقی ايتمه‌سی ـ خليفه‌نك حاكميتی امتدن آلماسی ـ بو موضوعه دائر غربده ظهور ايدن اختلافلر .

١ — لسانده خلافت ، (تخلف) فعلنك مصدريدر . فلان آدام فلاندن « تخلف » ايتدی ، ده‌نيلدی‌می ، اوندن كری قالدی ، ياخود اونك خلفندن ، يعنی پشندن كلدی ، ياخود اونك مقامنه قائم اولدی ، ديمك اولور . فلان فلانه « خلف » اولدی ، ديمكدن مقصد ، اونكله برابر ياخود اوندن صوكره برايش درعهده ايتدی ، معناسيدر . خلافت ، باشقه‌سنه نيابتدر . نيا... سبی ، غيبوبت ، أولوم عجز وسائر شيلر اولابيلير . (خلائف) ، ...؛ (خلفاء) ، (خليف) لك جمعيدر [١] .

[١] اصفهانينك (المفردات فی غريب القرآن) نام أثرينه مراجعه ايديكز .

خليفه : سلطان اعظمه‌ده ده‌نيير [١] .

٢ — مسلمانلرك لسانده خلافت ، ومرادفی اولان امامتدن مراد : « دين ودنيا ايشلرنده پيغمبره وكالت اعتباريله عمومی رياستدر . » (بيضاوی) نك « امامت ، بوتون امت ايچون واجب الاتباع اولاجق بر شكلده قوانين شرعيه‌يی اجرا ، ملتك موجوديتنی محافظه صورتيله اشخاصدن برينك پيغمبره خليفه اولماسيدر » [٢] مآلنده‌كی تعريفی ده اولكی تعريفه ياقيندر .

(ابن خلدون) ، بو تعريفی ايضاح ايدرك ديه‌ركه « بوتون دنيا ايشلری شريعت نظرنده مصالح اخرويه عد اولونديغندن خلافت ، هركسی مصالح اخرويه‌لرنده وبونلره عائد مصالح دنيويه‌لرنده شريعتك اقتضاسنه كوره حركت ايتديرمكدر . بو اعتبار ايله خلافت دينه نكهبانلق واونكله دنيايی اداره خصوصنده صاحب شريعته وكالتدر . » [٣] .

٣ — بو صورتله بونلرك نظرنده خليفه ، رسول اكرم حضرتلرينك قائممقامی عد اولونمقده‌در . چونكه رسول اكرمك حال حياتنده ، جانب اتـ ...دن تلقی ايتديكی (دين) ه نكهبان اولديغی ، اونك قبل حقدن تلقی ايتديكی دينی تبليغ ايدرك هركسی اونی قبوله دعوت ايتديكی درميان اولونيور .

بونلره نظراً ناصل جناب پيغمبر ، دعوت حق تلقی و شريعت

[١] قاموس ، صحاح وسائره

[٢] ناصرالدين ابوسعيد عبدالله بن عمر بن محمد الشيرازی البيضاوی هجرتك ٧٩١ سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر .

[٣] (مطالع الانظار علی طوالع الانوار) نام اثردن .

TBMM KUTUPHANESI

مقدسه‌یی خلقه تبلیغ ایچون انتخاب ایدیلدیسه بو دینك محافظه‌سی و اونكله دنیایی اداره ایشنی ایفا ایچون‌ده انتخاب ایدلمشدر . رسول اكرم دار بقایه ارتحال ایدنجه خلفا، دینی محافظه واونكله دنیایی اداره خصوصنده رسولك مقامنی اشغال ایتمشلردر .

٤ — بویله‌جه پیغمبره وكالت ایده‌نلره « خلیفه و امام » نامی ویریلشدر. بونلره « امام » دینامه‌سنك سببی ، مقتدا اولمق خصوصنده مسلمانلره نمازلرینی قیلدیران امامله مشابهتلریدر. خلیفه‌عنوانی ایسه ، امتك نزدنده حضرت محمده خلف‌اولمالرندن طولایی اونلره ویریلشدر. بناءعلیه بونلره علی‌الاطلاق (خلیفه) دەنیلدیكی كبی(پیغمبرك‌خلیفه‌سی)ده دەنیلمكده‌در . بونلره برده (اللهك‌خلیفه‌سی) دەنیله‌بیلوب‌دەنیلمیه‌جكی خصوصنده اختلاف حاصل اولمش ، بعضیلری بوكا جواز ویرمش ، جمهور ایسه بوعنوانی قبول ایتمه‌مشدر... حضرت (ابوبكر) كندیسنه (اللهك خلیفه‌سی) دەنیلدیكی زمان بوعنوانی‌قبول ایتمه‌مش، كندیسنه بو شكلده خطاب اولونماسنی امر ایدرك « بن اللهك خلیفه‌سی دەكل فقط پیغمبرینك خلیفه‌سی‌یم! » دیمشدی . ١]

٥ — او حالده خلیفه‌نك امت نزدنده موقعی ، پیغمبرك مؤمنلر نزدنده‌كی موقعنه مشابه اولویور . چونكه خلیفه ولایت عامه‌یی حائز ، اطاعت‌نامه‌یه‌سزا ، شامل برسلطنته مالك بولونویور. خلیفه امور دینیه‌یی ایفا ایچون حدودی اقامه و احكام شرعیه‌یی اجرا ، دنیا ایشلرینی‌ده اداره ایدییور. خلیفه ، رسول اكرمك وكیلی اولدیغی ایچون مؤمنلر اونی سه‌ومكه مجبور تلقی اولونیور . مؤمنلرك نظرنده رسول اكرمك

١) ابن خلدونك مقدمه‌سندن

موقعندن دها یوكسك بر موقع طانیمادیغندن اونك موقعنه یوكسلن بر انسان ، باشقا هیچ بر انسانك اعتلا ایده‌میه‌جكی بر مقام عالی‌یه واصل اولدیغندن هر حرمته شایان كورولویور . بناءً علیه كندیلرینی (رسول الله) ه اضافه ایتدكلرندن طولایی خلفا هر درلو تجلیله سزا اولویور ، (دین‌الٓهی) نك نكهبانی واك أمین محافظی عد اولونیور ، مسلمانلرك نظرنده كائناتده اك قیمتلی شی دین اولدیغندن اونك‌حفظیله مكلف اولان ذات ، حیاتده اك ده‌كرلی ، اك عزیز وظیفه‌یی درعهده ایتمش صاییلیور !..

بواعتبار ایله‌مسلمانلرك‌خلیفه نامنی آلان بوذواته ظاهراً و باطناً ١] اطاعت ایتمه‌لری ایجاب ایدییور ، چونكه خلفایه اطاعتك اللهه اطاعت واوكا عصیانك اللهه عصیان اولدیغی سویله‌نیور !.. ٢]

بو صورتله خلیفه‌یی دیكله‌مك ، اوكا اطاعت ایتمك برفرض‌واجب، بر امرمبرم عد اولونیور. ایمان آنجق بواطاعتله تماملانیور، مسلمانلق آنجق بواساس اوزره ثبات‌بولویور !.

خلاصه سلطان ، پیغمبرك خلیفه‌سی عد ایدلدیكی كبی یر یوزنده الٓهی بر التجاكاه ٣] ، بر ظل الله صاییلیور ، یر بوزنده

١] یا جورینك (جوهره) یه یازدیغی حاشیه
٢] ابو هریره روایت ایتمكده‌در .
٣] خلفای عباسیه‌دن منصور (مكه)ده ایراد‌ایتدیكی برخطبه‌ده دییوركه: « ای‌ناس! بن اللهك یر یوزینه تعیین ایتدیكی سلطانم ! اونك توفیقیله ، اونك تأییدیله ، اونك ارشادیله سزی اداره ایدرم . بن اونك مالارینك محافظی‌یم . اونك اراده‌سیله ، مشیئتیله حركت ایدرم . اونك اذنیله ویریرم . بن او مالارك اوزرنده اللهك كلیدی‌یم . سزه احسان ایتمك ، رزقكزی تقسیم ایتمك اوزره ایسترسه بنی آچار ایسترسه بنی قاپار . (العقدالفرید)دن .

اللهك كولكه‌سی وپیغمبرك خلیفه‌سی اولان ذاتك ولایتی اللهك ولایتی وپیغمبرك ولایتی كبی عمومی ومطلق اولویور!.. بویله اولدقدن صوكرا بو ذوانك ، انسانلرك جانلری ومالّلری اوزرنده ١] حق تصرفی حائز اولمالری پك طبیعیدر .

صوكرا بوتون امر ونهی خلیفه‌یه عائددر. امتك بوتون زمام اداره‌سی اونك النده‌در. بویوك، كوچوك هرایشی او اداره ایدر . اونك مادونی اولان هرولایت اوندن مقتبسدر. هروظیفه، اونك سلطنتنده مندمجدر. دینی ، دنیوی هر ایش اونك امریله اجرا اولونور. چونكه « خلافت دین ایله دنیایی جامعدر » ٩] چونكه « خلافت ، امامت كبرادر . » هر شیئی طوپلایان ، برلشدیرن اساسدر ، دینی دنیوی هر ایش ، احكام شرعیه‌یی اجرایه عائد هر وظیفه خلافته داخلدر. » ٢]

خلیفه‌نك ولایتنده شریكی یوقدر . اوندن باشقا مسلمانلر اوزرنده بر ولایتی حائز بر كیمسه بولونماز . چونكه هرولایت، مقام خلافتدن نبعان ، خلیفه‌یه وكالت اعتباریله انتقال ایدر . اسلام دولتنك بوتون مأمورلری ، مسلمانلرك دیننه ویا دنیاسنه عائد هر هانكی بر ایشی درعهده ایدن وزیر ، قاضی ، والی، تحصیلدار وسائر اشخاص آنجق پادشاهك وكیللریدر . بونلری انتخاب وتعیین ایتمك ، عزل ایتمك ، اونلره نفوذ بخش ایتمك اوكا عائددر !

٦ — خلافتك بو صورتله تعریفندن وبوكا دائر یازیلن مباحثدن خلیفه‌نك اجرای سلطنت خصوصنده آنجق حدود شرعیه ایله مقید اولدیغنه ؛ خلیفه‌نك ، هر درلو اكریلكدن مبرا ، مبدأی و منتهاسی

[١] ابن خلدون [٢] ابن خلدون

شریعت طرفندن معین آنجق بر یولدن كیتمه‌سی ایجاب ایتدیكنه و بو یولك حضرت پیغمبر طرفندن كوستریلن، قرآن ایله، سنت محمدیه ایله اجماع امتله تقرر ایدن یول اولدیغنه قائل اولدقلری آكلاشیلیور .

بونلر خلیفه‌یی قیود شرعیه ایله مقید طانیور و بونی ، یولدن صاپانلری ضبط ایتمك ، اكریلنلری طوغرولتمق ایچون كافی عد ایدییورلر!.. مع‌مافیه بونلرك بر قسمی خلیفه‌نك ظلم ایتدیكی ، یاخود فجوره سالك اولدیغی تقدیرده عزل اولونابیله‌جكنی‌ده سویله‌یورلر.

٧ — بوندن دولایی خلافت وسلطنتی تفریق ایدنلر اولمش، بونلر سلطنت حقنده « طبیعی سلطنت انسانلری حرص وشهوت اساسی اوزره منقاد ایتمكدر . سیاسی سلطنت ایسه منافع دنیویه‌یی جلب وضررلری دفع ایچون مقتضای عقله كوره حركتدر..» خلافت حقنده ایسه « هركسی مقتضای شرعه كوره تحریك ایتمكدر ١] دیمشلردر . ابن خلدون بو نقطهٔ نظره كوره حقیقی خلافتك (علی) ایله ختام بولدیغنی سویله‌مكده‌در.

ابن خلدون ، حضرت علی‌یی تعقیب ایدن ادوار حقنده دییوركه:

« اوندن صكره پادشاهلق وجود بولدی، فقط ینه دین ایله مذاهب دینیه آرانیلدیغندن ، طوغرو یولده كیدیلدیكندن خلافتك معنالری پایدار قالمشدی . یالكز سائق ده‌كیشمش ، اولجه دین سائق ایكن بو دفعه عصبیت و قلیچ اونك مقامنه قائم اولمشدی . معاویه، مروان و اوغلی عبدالملكك دورینه ، آل عباسدن هارون‌الرشید ایله بعض اوغللرینك دورینه قدر وضعیت بوشكلده دوام ایتمش، صوكره خلافتك بوتون معنالری زائل اولارق یالكز آدی قالمش ، پادشاهلق تمامیله

(١) ابن خلدون

تأسس ايدرك تغلب روحى حاكم اولمش ، پادشاهلق مقتضاى طبيعتى اولان قهر و استبدادى تجلى ايتديرديكى كبى سفاهت ومشتهيات ايچنده يوزمشدر. عبدالملك بن مروانك اولادلرى بوصورتله حكمران اولدقلرى حالده عرب عصبيتنك دوامنه مبنى خلافتك يالكز آدى پايدار قالمش بو دورلرده خلافت و سلطنت بربرينه قاريشمش ، دها صوكرالرى عربلرك عصبيتى زائل اولديغندن خلافتك اسمى‌ده، رسمى‌ده بوس بوتون زائل اولمش ، شرقده عجم حكمدارلرنده اولديغى كبى خليفه‌يه آنجق تبركاً اطاعت ايديلمكه باشلانلمشدى . بو پادشاهلر هر شيئه حاكم بولونيور . خليفه‌نك ايسه هيچ بر حكمى طانميوردى . »

خليفه‌لره بوتون بو حاكميت و اقتدارى بخش ايتدكدن و اونلرى بواك يوكسك مقامه چيقاردقدن، هر سلطنت وسطوتى اونلره ويردكدن صوكره بوسلطنت وحاكميتك منبعنى آكلاتمق ايجاب ايتمزميدى؟ خليفه‌لر بوحاكميتى هانكى منبعدن آليورلر. كيملر طرفندن اونلره بو سلطنت بخش ايديليور ؟..

فقط بو مبحثده ، خلافته اوزاقدن ياقيندن تماس ايدن، خلافت مسئله‌سنك مناقشه ايدلمه‌سنه سائق اولان سائر مباحث كبى كاملاً اهمال ايدلمشدر .

مع‌مافيه بو واديده يازيان يازيلر تدقيق اولونديغى تقديرده استدلال طريقيله مسلمانلرك بوخصوصده ايكى فكره ذاهب اولدقلرى آكلاشيلير.

٩ — برنجيسى : خليفه سلطنتنى، سلطنت آلهيه‌دن، قوتى قوت آلهيه‌دن اخذ و اقتباس ايدر . علمانك عمومى و مسلمانلرك عوامى

آراسنده بو فكرك شايع و بو روحك حاكم اولديغى كورولمكده‌در . بونلرك خلافت حقنده‌كى بونون سوزلرى و يازيلرى بو فكره ترجمان اولمقده، بو عقيده‌يه اشارت ايتمكده‌در . يوقاريده كوستر ديكمز وجهله خليفه ير يوزنده اللهك كولكه‌سى عد اولونمش ، عباسيلردن ابو جعفر منصور ير يوزينه ذات اجل و اعلا طرفندن تعيين اولونان سلطان اولديغنى سويله‌مشدر . اسلاميتك ايلك عصرلرندن اعتباراً بو فكر شايع اولارق علما و شعرا طرفندن موضوع بحث ايدلمش ، بونلر اللهك خليفه‌يى انتخاب ايدرك خلافتى اوكا سوق ايتديكنى درميان ايتمشلردر . شاعرك برى خليفه‌نك برى حقنده « ناصل موسى قدر آلهى‌يه تبعاً حضور عزته چاغيريلديسه اونك‌ده مقام خلافته اويله‌جه قدر آلهى ايله چاغريلديغنى» سويله‌مكده‌در. [١]

ديكر برشاعرده ديكر برخليفه حقنده «اللهك امتى اصلاح و راه هدايته ارشاد ايتمك ايسته‌ديكى ايچون اونى خلافته نصب ايتديكنى» بيان ايدييور . [٢] . (فرزدق) [٣] هشامك جناب حق طرفندن انسانلر ايچون انتخاب اولونان خيرلى بر انسان اولديغنى ، اونكله هر يرده‌كى ظلمتك زائل اولديغنى سويله‌دكدن صوكره اوكا شو سوزلرله خطاب ايدييور: « سن ، بو انسانلر ايچون پيغمبردن صوكرا قوراقلق وقيطلغه قارشى بلوطندن اميدلر بكله‌نن سماسك ! » [٤]

[١] جاء الخلافة اذ كانت له قدرا * كما أتى ربه موسى على قدر
[٢] ولقد اراد الله اذولاكها * من امة اصلاحها ورشادها
[٣] هجرتك ١١٠ نجى ياخود ١١٢ نجى سنه سنده ارتحال ايتديكى روايت اولنيور.
[٤] هشام خيار الله للناس فى الورى * به ينجلى عن كل ارض ظلامها
وانت لهذا الناس بعد نبيهم * سماء ويرجى للمحول غمامها

بو فكر او درجه شايع اولمشدىكه شاعرلر خلفايى ذات كبريانك موقعنه قدر ، ياخود او موقعه ياقين بر درجه‌يه قدر يوكسلتمكه باشلامشلردى . شاعرك برى خليفه‌يه‌ديبوركه : « قدرك‌مشيئتى ده‌كل، سنك مشيئتك جاريدر . حكم ايت ، واحد و قهار سنسك ! » ١] شاعر (طريح) وليد بن يزيدى٢] مدح ايده‌ركن اونى بونلره مماثل اوصاف ايله ياد ايتمشدر .

بالخاصه هجرتك بشنجى عصرندن صوكرا علمانك تأليف ايتدكارى اثرلره مراجعت ايديلديكى تقديرده بونلرك پادشاهلردن برينى ياد ايتدكارى زمان اونى فوق‌البشر صفات ايله توصيف ايتدكارى ، مقام الوهيتدن اوزاق اولماىان بر موقعه يوكسلتدكارى كورولور .

مثال اولارق (نجم‌الدين قزوينى) نك منطقه دائر يازديغى (الرساله الشمسيه فى القواعد المنطقيه) ٣] نام اثرينك مقدمه‌سندن شو صفاتى نقل ايده‌لم : « جناب حقك لطفيله نائل سعادت ؛ وبوتون‌خلق آراسنده تأييد الٓهى‌يه مظهريتله بكام ، اوزاق ياقين هركسك كنديسنه منقاد ، مطيع وعاصى هر فردك اوكا اطاعتله نائل فلاح اولان .... »

بورساله‌نك شارحى قطب‌الدين رازى‌ده مقدمه‌سنده‌ديبوركه :

« بو شرح ايله جناب حقك ذات عاليسنى قدسيت وبو انسانلرك

١] ماشئت لاماشاءت الاقدار فاحكم فانت الواحد القهار

٢] امويلرك اون‌برنجى خليفه‌سى‌در . هجرتك ١٢٦ نجى سنه‌سنده قتل ايدلمشدر .

٣] (كاتبى)عنوانيله معروف نجم‌الدين‌قزوينى هجرتك ٤٩٣ نجى سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر .

رياستيله ممتاز بويورديغى، جبين تابناكى ابدى مسعوديتله درخشان ، همت عاليه‌سى عنايت سرمديه ايله بيرايه‌دار ، دين ودولتك شرفى ، مسلمانلرك مرشدى واسلامك رشيدى... »

عبدالحكيم السيالكوتى بو شرحه يازديغى حاشيه‌ده ديبوركه :

« جناب حقك سلطنت ابديه ودولت‌سرمديه ايله، شريعت‌غرانك تمللرينى ترصين و امت اسلاميه‌يى حمايه ايله ممتاز بويورديغى ، اللهك ير يوزنده كولكه‌سى ، پيغمبر اسلامك خليفه‌سى...» ١]

خلاصه، خليفه‌نك نفوذينى ذات‌كبريادن استفاضه ايتديكى‌مسلمانلر آراسنده شايع اولان بر مذهبدر .

١٠ — بعض علمانك قبول ايتديكى برمذهب داها واردركه خليفه‌نك حاكميتنى ملتدن آلديغى ، ملتك منبع قوت اولديغى وملتك خليفه‌يى انتخاب ايتديكى مألنده‌در .

علامهٔ كاسانى (بدايع) نام اثرنده بونى‌صراحةً افاده‌ايدرك‌ديبوركه:

« وكيلى وكالتدن اخراج ايدن هرشى قاضى‌يى قضادن اخراج ايدر . يالكز برنقطه‌ده فرق واردر . موكل أولور ، ياخود وكيلنى خلع ايدرسه وكيل منعزل اولور . فقط خليفه أولور ويا خلع ايديليرسه قاضيلرى ، واليلرى منعزل اولماز ؛ چونكه وكيل ، موكلك ولايتيله موكلك ايشلرينى كورمكده‌در . ولايت منسلب اولونجه وكيل منعزل اولويور . قاضى‌ايسه خليفه‌نك ولايتيله خليفه‌نك‌ايشلرنى كورمه‌مكده،

[١] شيخ (فرج الله ذكى الكردى) نك مصر مطبعه‌سنده طبع ايتديكى مجموعه‌يه مراجعت

بلكه مسلمانلرك ولايتيله مسلمانلرك حقوقنى تأمين ايتمكده‌در . بناءً عليه خليفه‌نك اولوميله قاضيلرك ولايتى دوام ايدر . آنجق خليفه قاضى‌يى، والى‌يى عزل ايده‌بيلير . »

(انقره) ده نشر اولونان (خلافت و حاكميت مليه) عنوانلى رساله بومذهبى افاده خصوصنده الك مكمل رساله‌در .

١١ — خليفه‌نك منبع قوتى حقنده مسلمانلر آراسنده وقوع بولان اختلافك برمماثلى غربليلر آراسنده‌ده وقوع بولمش وغرب تاريخنك انكشافنده بويوك برتأثير اجرا ايتمشدر .

فيلسوف (هوبس) حكمدارلرك سلطنتى مقدس ، حقوقى سماويدر، ديمكله برنجى مذهبى افاده ايتديكى حالده فيلسوف (لوق) ده ايكنجى مذهبى افاده ايتمشدر . ١]

ايضاحات متقدمه ايله اسلام علماسنك خلافت حقنده « پيغمبره وكالت اعتباريله دين ودنيا ايشلرنده عمومى بررياستدر. » ديمه‌لرندن نه‌مراد ايتدكلرينك اكلاشيلديغنى اميد ايدرز .

١] انكليز فيلسوفى(هوبس)١٥٨٨ده تولد١٦٧٩ده‌وفات‌ايتمشدر. مومى‌اليه اكمال تحصيل ايتدكدن صوكرا اوروپاده‌متعدد سياحتلر اجرا ايتمش، كرك انكلتره‌ده، كرك خارجده برچوق اعاظمله كوروشمشدر. بونلرميانده(بن‌ژونسون، به‌قن، غاليلو، ده‌قارت ، و سه‌لدن) ى صايابيليرز . (هوبس) ك هدف تتبعى قلاسيقلر ايله رياضيات اولديغى حالده سياسى برفيلسوف اولارق اشتهار ايتمشدر. ١٦٤٠ده هوبس حكمدارلرى مدافعه ايچون بر اثر قلمه آلمش و متعاقباً انكلتره‌دن آيريلمشدر . ١٦٥١ ده انكلتره‌يه عودت ايتديكى زمان (هوبس) ديكراثرلرينى نشر ايتمش،فقط كليسا طرفندن ملحد اولارق تشهير ايدلمشدى. هوبسك نظرنده اخلاقك اساسى منفعت شخصيه‌در. مثلادوستلق، انسانلرك يكديكرينه‌كووه‌نمكه مجبور اولمالرينك اثريدر. دين غيرقابل ادراك قوتلره قارشى طويولان‌قورقودر .

(هوبس)ه نظراً نوع بشر، فى‌الاصل ، انارشى ايچنده ياشايان برموجوددى. آنارشى ايچنده كچن بو حيات ، سفيل قاهر، منفرد ، زواللى بر حياتدى . بو آنارشى ايله اونك فنالقلرينى ازاله ايچون افراد ، حقوقنى، مطلقا بر شخصدن عبارت اولميان بر قدرت حاكمه‌يه تفويض ايتمه‌يه ائتلاف ايتمشلر ، بو صورتله منفعت و رفاهيت عامه‌يى تأمين ايچون وجود بولان سلطنت مطلقا مستبد و فرمانفرمااولمشدر. تماميله غيرتاريخى اولان بو نظريه روسوكبى (هوبس) ه مخالف اولان متفكرلر اوزرنده خارق‌العاده فقط منفى تأثيرلر اجر ايتمشدر .

١٦٣٢ ده تولد ١٧٠٤ ده وفات ايدن انكليز فيلسوفى (لوق) بالخاصه علوم طبيعيه وجويه‌يى تحصيل ايتدكدن صوكره اجراى طبابت ايتمش، متعاقباً لورد (شافتسبورى) نك خصوصى كاتبلكنى درعهده ايدرك ٢٥ سنه بو وظيفه‌يى ايفا ايتمشدر . لوق فرانسه و فلمنكده سياحت ايتدكدن صوكره ١٦٨٢ ده انكلتره‌يه عودت ايدرك مؤلف اولارق ميدانه چيقمش و ادراك بشر حقنده بر رساله قلمه آلمشدر .

فيلسوف اولمق اعتباريله لوق عصرى «مذهب مادى ايله مذهب تجربى»نك مؤسسيدر . مبحث معرفتى موضوع بحث ايدن (ادراك بشر) رساله‌سنده (لوق) ، طبيعى ، جبلى فكرلرى انكار ، تجربه‌نك منبع عرفان اولديغنى درميان ايتمكده‌در . اول امرده انسانك فكرى بياض برصحيفه كبى‌دركه تجربه اونك اوزرينه حواسك انطباعاتنى نقش ايدر . حواسده بولونمايان بر شى، ذهنده موجود دكلدر. احساسى، تأمل تعقيب ايدر وفكرلرمزك ديكر بر منبعى اولور. اشياى خارجيه (صاريلق، يشيلك ، بياضلق ، حرارت كبى) فكرلرله تجهز ايتديكندن فكر بالذات تأمل ايدرك كندى حركتيله علاقه‌دار ديكر فكرلره دسترس اولوركه بونلر خارجى شيلردن تلقى ايديله‌مز . فكرلرك بو حركتلرى ادراك ، تفكر ، شبهه، ايمان ، محاكمه و سائره‌در. احساس ايله تأملك اشتراكى قوت ، وحدت ، تعاقب فكرلرينه ذوق ويا ألم بخش‌ايدر. بو بسيط فكرلرك امتزاجى مركب فكرلر وجوده كتيرير . بسيط فكرمعرفتك حرفلرى ، مركب فكرلر معرفتك جمالرى وكلمه‌لريدر . معرفت فكرلرمزك وسعتيله يعنى تجربه‌مزله محدوددر .

TBMM KUTUPHANESI

سیاسی بر فیلسوف اولمق اعتباریله (لوق) محافظه‌کارلرك حکومت تلقیسنه مخالفت ایتمشدر . (لوق) ك حکومت حقنده ایکی بویوك رساله‌سی واردر . بونلرده حاکمیتك خلقه عائد ، خلق حاکمیتنك ، دهموقرات حکومت ایچنده اولدیغنی بیان ایدر .

مترجم

ایکنجی فصل

خلافتك حکمی

خلیفه‌نك نصبی واجبدر ، دیه‌نلر ـ بونلره مخالفت ایده‌نلر ـ وجوبه قائل اولانلرك دلائلی ـ قرآن وخلافت ـ بعض آیاتك ایضاحی ـ سنت نبویه وخلافت ـ سنتده خلافتك موضوع بحث ایدیلدیکنی سویله‌یه‌نلره جواب .

١ — خلیفه‌نك نصبی واجبمش ، مسلمانلر بو واجبی اهمال ایدرلرسه هپ کناهکار اولورلرمش ، یالکز بو وجوب ، عقلیمیدر ، یوقسه شرعیمیدر ، بو نقطه‌ده اختلاف وارمش . بو اختلاف بزی علاقه‌دار ایتمز . فقط وجوبك اساسنده اختلاف یوقمش . بو نقطهٔ نظری پرورده ایدنلر او قدر ایلری کیدییورلرکه (ابن خلدون) کبی آدملر بیله بوکا دائر « اجماع امت » اولدیغنی درمیان ایدییورلر .

ابن خلدون بو خصوصده اجماع امتی اثبات ایچون دییورکه :

٢ — « بعض ذوات خلیفه‌نك نصبی ایچون کرك عقلی کرك شرعی بر ایجاب اولمادیغنی سویله‌یورلر . بونلرك میاننده معتزله‌دن (اصم) ایله بعض خوارج وسائر ذوات بولونمقده‌در . بونلره کوره واجب اولان ، احکام شرعیه‌نك تنفیذیدر . امت اجرای عدالته واحکام الهیه‌یی تنفیذه اتفاق ایدرسه امامه حاجت قالماز و نصبنه لزوم بولونماز . فقط بونلره قارشی اجماع بولوندیغنی سویله‌مك کافیدر . »

٣ — خلیفه‌نك نصبی واجب اولدیغنه دائر درمیان اولونان دلائل شونلردر :

اولا — اصحاب کزین و تابعین بو خصوصده متفقدرلر. پیغمبر ارتحال ایدنجه (ابو بکر الصدیق) ه درحال بیعت اولونمشدر. دها صوکرالری ده عینی شی تمادی ایتمشدر . بو صورتله خلیفه نصب ایتمك خصوصنده اجماع امت ثابتدر .

ثانیاً — شعائر دینیه‌نك ایفاسی، رعیه‌نك صلاحی بر امامی تعیینه وابسته‌در. بر امام بولونمازسه فرض اولدقلری شبهه‌سز اولان امر بالمعروف ، نهی عن المنکر وظائفی ایفا اولوناماز .

بو وظائف ایفا اولونامایجه انسانلر آراسنده تماند یرینه منازعه حاکم اولور ؛ ظلم چوغالیر ، آنارشی باشلار ، انسانلر آراسنده وقوع بولاجق مخاصمات حل و فصل ایدیله‌مز . فرضك متوقف علیهی فرض اولدیغندن خلیفه‌نك نصبی ده فرضدر . امر بالمعروف ، نهی عن المنکر کبی کلیات سته‌ده امامك نصبنی ایجاب ایتمکده‌در. چونکه بونلر شارعك بیان ایتدیکی حدود و زواجر ایله محافظه اولونابیلیر . کلیات سته : حفظ دین ، حفظ نفس ، حفظ عقل ، حفظ نسب ، حفظ مال ، حفظ عرضدر .

٤ — حال بوکه خلیفه‌نك نصب و تعیینی « فرض » تلقی ایدن علمانك آثارینی تدقیق نتیجه‌سنده بونلرك ایچنده بو فرضی کتاب اللهك بر آیتیله اثبات ایدن بر کیمسه کورمه‌دك. شبهه یوقدرکه (قرآن کریم)ده بوکا دائر بر تك آیت بولونسا ، بوتون علما اوکا صاریلیرلردی. کتاب اللهده دلیل دکل ، بر شبه دلیل بیله بولونسه خلافتجیلر بو شبه دلیلی

دلیل اولارق کوسترمکده تردد ایتمزلردی . فقط علما ایچنده صاحب انصاف اولانلر کتاب اللهده بر دلیل بولامایجه بعضاً « اجماع امت » دعواسنه ، بعضاً ده قیاس منطقی ووجوب عقلی کبی اساسلره التجادن باشقه بر چاره بولامامشلردر .

٥ — قرآن کریمده بعض آیتلر واردرکه بونلرك خلافتله هیچ بر علاقه‌سی اولمادیغنی کوسترمك ایچون اونلری ایضاح ایتمك لازمدر. مثلا « یاایها الذین آمنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم » یعنی « ای ایمان ایدنلر ، اللهه اطاعت ایدیکز . پیغمبر و سزدن اولان اولیای اموره اطاعت ایدیکز . » ؛ « اولوردوه الی الرسول واولی الامر منهم لعلمه الذین یستنبطونه منهم » یعنی « او نلر ایشی رسوله و کندیلرندن اولان اولیای اموره تقدیم ایتمش اولسه‌لر استنباطلرده بولونانلر اونی آکلارلردی » فقط اولیای اموره اطاعتی امر ایدن بو آیتلرك خلافتله بر علاقه‌سی اولدیغنی سویله‌ین یوقدر.

بناءً علیه سوزی لزومسز یره اوزاتمغه حاجت کورمیورز .

مفسرلر برنجی آیتده‌کی اولیای اموردن مراد « دور رسالتده و دها صوکراکی دورلرده‌کی امرای اسلامیه‌در . خلیفه‌لر، قاضیلر ، عسکری قوماندانلر بونلره داخلدر. علمای شریعتك بونلره داخل اولدقلری سویله‌نیور . » [1] دییورلر .

ایکنجی آیتده‌کی اولیای اموردن مراد « اصحاب کزین ، یاخود بونلردن امارت درعهده ایده‌نلریدر. » [2] ده‌نیلیور. هر حالده بو ایکی آیت کریمه‌ده ، خلافتی اثبات ایده‌جك بر دلیل یوقدر .

---

[1] بیضاوی . [2] زمخشرینك کشافی.

بو آیتلر ، اولسا اولسا مسلمانلرك ایچنده مرجع امور اولاجق بر جماعت بولوناجغنی افاده ایدرکه بو معنی خلافت معناسندن چوق واسع اولدیغی کبی اونکله قطعیاً علاقه‌دار دکلدر .

بو خصوصده تفصیلات ایسترسه‌کز . انکلیز محررلرندن سیر (طوماس آرنولد) ك (خلافت) عنوانلی اثرینه مراجعت ایده‌بیلیرسکز .

(مواقف) صاحبی خلیفه تعیین ایتمه‌نك اجماع امتله ثابت اولدیغنی سویله‌دکدن صوکره دییورکه : « اجماعك بر استنادکاهی بولونمق لازمدر، بویله بر استنادکاه بولونسا مطلقا نقل ایدیلیردی ، دەنیله‌جك اولورسه اجماعك تحققنه مبنی بو استنادکاهك نقلندن فراغت ایدلدی ، یاخود اجماعك استنادکاهی ، آنجق مشاهده ومعاینه ایله اکلاشیلابیله‌جك قرائن احوالدن اولماسنه مبنی نقلنه امکان کورولمادی ؛ دیرز »

کوریلیورکه مواقف صاحبی اجماعك بر سندینی بیلمه‌دیکنی اقرار ایدییور. مواقف صاحبی کتاب اللهدن بر سند بولسه هیچ شبهه‌سز بویله بر تأویله التجا ایتمزدی . فی الحقیقه کتاب اللهی اله آلارق فاتحه‌سندن صوکنه قدر مطالعه ایتدیکمز تقدیرده دینه متعلق هر شیئك ایضاح ایدلدیکنی، فقط امامت ویا خلافتك صورت قطعیه‌ده موضوع بحث ایدیلمه‌دیکنی کورورز .

٦ — فقط خلافتی ، یالکز قرآن کریم اهمال ایتمه‌مشدر . سنت نبویه‌ده ، قرآن کریم کبی ، اونی اصلا موضوع بحث ایتمه‌مشدر . علمانك ، خلافتی اثبات ایچون بر حدیثی ایراد ایده‌مه‌ملری بونك دلیلیدر . علما ، سنت نبویه‌ده اجماع امته سند اتخاذ ایدیله‌جك بر دلیل

بولسالر اونی درحال ایلری سوررلر ، مواقف صاحبی کبی بر ذات اجماع حقنده یوقاری‌یه نقل ایتدیکمز سوزلری ایراد ایتمزدی .

٧ — آنجق معاصریندن سید رشید رضا سنت نبویه‌ده خلافتك وجودینه دائر بر دلیل بولمق ایسته‌یه‌رك (سعدالدین تفتازانی) وامثالنك خلافت حقنده وارد اولان احادیث صحیحه‌دن غفلت ایتدکارینی ادعا ایتمکده‌در .

شیخ رشید رضا بو خصوصده دییورکه : شیخ سعدالدین تفتازانی ایله امثالی نصب امامك وجوبنه دائر وارد اولان احادیث صحیحه‌دن غفلت ایتمشلردر . حال بوکه بو احادیثدن بعضیلرنده بر خلیفه‌یه بیعت ایتمه‌دن أوله‌نك جاهلیت أولومیله أولدیکی مصرحدر . »

شیخ رشیدك بو اعتراضنی موضوع بحث ایتمه‌دن اول علمانك خلافتی اثبات ایچون احادیث نبویه ایراد ایتمه‌دکلری نقطه‌سنه جلب دقت ایدر وبونك بزم نقطهٔ نظرمزی تأیید ایتدیکنی بیان ایلرز .

شیخ رشید بو خصوصده (ابن حزم الظاهری) یه تبعیت ایتمشدر. اوده « اللهه ، رسول اللهه ، وسزدن اولان اولیای اموره اطاعت ایدیکز » مألنده‌کی آیت کریمه ایله بر چوق احادیث ایراد ایده‌رك خلافتك وجودینی اثباته چالیشمشدر .

فقط بو ذوات طرفندن ایراد اولونان احادیث نبویه‌یی تدقیق ایتدیکمز تقدیرده بونلرك امامت ، بیعت ، جماعت کبی کلمه‌لری محتوی اولدیغنی کورورز مثلا ، « امامار قریشدندر . » ، « بر بیعته تابع اولمقسزین أولن جاهلیت أولومیله أولمش اولور » ، « بندن صوکره کلن ایکی ذاته ،

ابوبكر و عمره اقتدا ايديكز » ، « برامامه بيعت ايدن اوكا اطاعت ايتسين . شايد بوامامه رقابت ايدن واوڭكله مجادله ايدن بر باشقاسى چيقه‌جق اولورسه اونى اولديريكز » حديثلرى روايت اولونمقده‌در . بوتون بواحاديثك ايچنده، شريعتك خلافت، ياخودامامت عظمايى طانيديغنه بر اشارت يوقدر. بونلرك هيچ برى خلافتك پيغمبره وكالت، وخليفه‌نك وكيل پيغمبر اولديغنى ارائه ايده‌جك ماهيتده دكلدر .

بو ذوات طرفندن ايراد اولنان احاديثك صحيح اولوب اولماديغنى مناقشه ايتمك امكانى بولونماسنه رغماً بز بومناقشه‌دن فراغت ايده‌جكز. حتى بونلرك هپسنى صحيح اولارق تلقى ايده‌جكز . بونلرك امامت ، بيعت، جماعت كلمه‌لرينه ويردكلرى معنالرى دخى موضوع بحث ايتميه‌جكز. حال بوكه بو مسائلى مناقشه ايتمك ، بو كلمه‌لرك لسان شريعتده او علما طرفندن ويريلن معنالردن برينه دلالت ايتمديكنى، بو ذواتك بومعنالرى بالآخره ايجاد ايده‌رك اونلره شرعى برماهيت بخش ايتمك ايسته‌دكلرينى كوسترمك ايجاب ايدردى .

بز بوتون بومناقشه‌لردن تحاشى ايده‌جكز. ائمه‌دن، اولياى اموردن باحث اولان احاديثك صحيح اولديغنه قائل اولاجغز ، حتى بونلردن امامت، خلافت مراد ايدلديكنى، بيعتدن، خليفه‌يه بيعت قصد ايديلديكنى بيله قبول ايده‌جكز .

بوكا رغماً كوروبورزكه ، بوتون بو احاديث ، خلافتى بر عقيدهٔ شرعيه وياخود بر حكم دينى اولارق تلقى ايتديره‌جك هيچ بر ماهيتى حائز دكلدر .

حضرت عيسى ، قيصرك حكومتنى موضوع بحث ايتمش ، قيصرك حقنى قيصره ويريكز ، ديمشدى . حضرت عيسى بوسوزلرى سويله‌مكله قيصر حكومتنك ، شرايع الٓهيه‌يه وديانت عيسويه‌يه موافق اولديغنى افاده ايتمه‌مشدى . انسانلرك لسانى آكلايانلر هيچ بر وقت حضرت (عيسى) نك سوزينى ، بو واديده سند اتخاذ ايده‌مزلر .

حضرت محمدك احاديثنده «امامت» ، «خلافت» ، «بيعت» وبونلره مماثل اولارق وارد سوزلرده، حضرت عيسى طرفندن قيصر حكومتى حقنده ايراد اولنان سوزلرك دلالتندن ايلرى كيده‌مز .

حضرت محمدك ، بيعت ايتديكمز بر امامه اطاعت ايتمه‌مزى امر ايتديكى دوغرو ايسه ، جناب حق كنديلريله معاهده عقد ايتديكمزى مشركلره قارشى تعهداتمزى ايفا ايتمه‌مزىده امر ايتمشدر . جناب حقك بو امرى هيچ بر وقت شركى تصويب ايتديكنه دلالت ايتميه‌جكى كبى اونلرك مشرك اولارق قالمالرينىده آرزو ايتديكنه دلالت ايتمز .

فى الواقع ، بز، دها بويوك بر ضررك وقوعندن انديشه ايتديكمز زمان متغلبه‌يه وعاصيلره بيله اطاعته مأمورز . فقط بو وضعيت ، هيچ بر وقت بغيك مشروعيتنه ، دولته قارشى عصيانك جوازينه دليل اتخاذ ايديله‌مز .

شريعت فقرايه مرحمت ، فلاكتديده‌لره معاونتى امر ايديور . عجبا شريعتك بو امرينى يرينه كتيرمك ايچون آرامزده مطلقا فقرا وفلاكتديده‌لرمى بولونديره‌جغز ؟

صوكرا ينه جناب حق، كوله‌لكدن بحث ايديور. كوله‌لرك سربست

براقیلماسنی، اونلره کوزل معامله ایدلمه‌سنی امر ایتدیکی کبی اونلره دائر، داها باشقه‌شیلر امر ایتمش بولونیور. بوتون بواوامر، اللهك کوله‌لکی تشویق ایتدیکنه دلیل اتخاذ اولونمامشدر .

بوندن باشقه جناب‌حق ، طلاق ، دیون ، بیوع ، رهن ، سائره حقنده بر چوق شیلر بیان ایتمشدر . فقط بو خصوص اونلرك دیناً واجب ، یاخود نزد باریده براهمیت مخصوصه‌یی حائز اولدیغنی کوسترمز.

بناءً علیه رسول اکرم ، بیعت ، حکم وحکومت کبی شیلری موضوع بحث ایتمش ایسه اونلری آنجق بو نقطهٔ نظردن موضوع بحث ایتمشدر .

وجوب شرعی ایسه ، بویوك بر دعوادر . هر حدیث ، صحیح اولساده ، بو دعوانك لهنده ایراد اولوناماز .

اوچنجی فصل

اجتماعی نقطهٔ نظردن خلافت

اجماع دعواسی ـ بو دعوانك تدقیق ـ علوم اسلامیه‌نك مسلمانلر آراسنده انحطاطی ـ مسلمانلرك یونان علملرینه ویردکلری اهمیت ـ مسلمانلرك خلافته قارشی قیاملری ـ خلافتك قهر و غلبه‌یه استنادی ـ مسلمانلق مساوات و عزت دینیدر ـ خلافت و استبداد و ظلم ـ علمی وسیاسی انتباه اوزرنده حکمدارلرك اجرا ایتدکلری تضییقات ـ اجماع دعواسنك بطلانی ـ خلافتی اثبات ایچون درمیان اولونان صوك دلیل ـ انسانلر ایچون بر شکل حکومت لازمدر ـ دین حکومتی طانیر ـ حکومت خلافت دیمك دکلدر ـ خلافتك کرك دین ایچون کرك دنیا ایچون لزومی یوقدر ـ خلافتك انقراضی ـ مصرده تأسس ایدن رسمی خلافت ـ نتیجه

١ ــ قرآن کریم ایله سنت نبویه‌یی نظر دقته آلمایانلر، مسلمانلرك ارتحال پیغمبری‌یی متعاقب برخلیفه انتخابنه بالاجماع لزوم کوردکلرینی ، حضرت ابوبکرك ، ارتحال پیغمبری‌یی متعاقب ایراد ایتدیکی مشهور نطقده « محمد اولمشدر، مطلقا بو دینك ایشلرینی کوره‌جك بری لازمدر.» دیدیکنی ، هرکسك بو سوزی قبول ایلدیکنی ، اوزمان اك مهم ایش اولان حضرت پیغمبری دفن ایتمك وظیفه‌سنی اوکا ترك ایتدکلرینی ، متعاقباً بو ایشك زمانمزه قدر تسلسل وتمادی ایتدیکنی ، هر عصرده، هرکسك اتباع ایتدیکی بر امامك نصب اولوندیغنی سویله‌مکده‌درلر. [١]

[١] مواقف ایله شرحی

٢ — اجماعك حجت شرعیه اولدیغنی قبول ایدر ، اجماعه مخالف اولانلرله مناقشه ایتمك ایستهمه یز. ١] حتی اجماعك ممكن الوقوع اولدیغنی ده تسلیم ایدرز . ٢] اجماعك اساسسز اولدیغنی ادعا ایدنلره حق ویرمیورز. فقط خلافت مسئله سنده بو اساسی قبوله امكان یوقدر . معارضلرمز بو خصوصده اجماع بولوندیغنی اثبات ایچون بر دلیل بولامایورلر . فقط بز، خلافت اطرفنده هر درلو اجماعك ، یعنی اصحاب ویا تابعین ، یاخود علمای دین ، یاخود كافهٔ اهل اسلام اجماعك بولونمادیغنی ، بو دعوانك محق وشایان اهمیت اولمادیغنی اثبات ایده جكز .

٣ — اسلام حركت علمیه سنك تاریخنده پك آشكار بر صورتده تجلی ایدن حقیقت ، علوم سیاسیه نك ، سائر علملره نسبتله هیچ بر فیض وانكشافه نائل اولامامسیدر . مسلمانلرك بو واديده تألیف یاخود ترجمه ایتدكلری بر اثره دسترس اولامیورز . مسلمانلرك اشكال حكومت ، اصول سیاسته دائر تدقیقاتده بولوندقلرینی افاده ایده جك هیچ بر اماره یه

١] (كشف الاسرار) ده دنیلیوركه : « اجماع عامهٔ مسلمین نزدنده قطعی بر حجتدر .

ابراهیم النظام ایله قاشانی كبی معتزله، خوارج ایله رافضیلرك اكثریسی اجماعی حجت اولارق قبول ایتمزلر.»

٢] رافضیلرك بر قسمی ایله معتزله دن نظام ضروری بر ایش اولمایاشی اوزرنده اجماع وقوعنی انكار ایدیورلر. داوود ایله طرفداری اولان اهل ظاهر واحمد ابن حنبل صحابه دن باشقه سنك اجماعی اولمایاجغنی بیان ایدییورلر . زیدیه ایله امامیه آنجق آل بیت رسولك اجماعنی قبول ایتمكده درلر . امام مالكك « آنجق (اهل مدینه) نك اجماعی اولابیله جكنی » سویله دیكی نقل اولونمقده در .

(كشف الاسرار) ه مراجعت ایدیكز !

تصادف ایتمه یورز. بو وادیده مسلمانلرك الده ایتدكلری بوتون معلومات، سائر علملرده احراز ایتدكلری موفقیاته نسبتله هیچدر .

حال بوكه مسلمانلرك علوم سیاسیه یی تدقیق ایتمه لرینی ایجاب ایدن بر چوق سائقلر واردی .

٤ — مسلمانلرك یونان فلسفه سنه و یونان علملرینه كوستردكلری خواهش، یونانجه دن ترجمه وتدقیق ایتدكلری اثرلر، اونلری سیاست عالمنده اهمیت ویرمكه سوق ایده بیلیردی . یونان فلاسفه سنك بر چوغی بو علم ایله مشغول اولمشلردی. سیاست یونان فلسفه سنده، یونان حیاتنده بویوك بر موقع احراز ایتمشدی .

٥ — سیاست علمنك تدقیقنه سائق اولان داها مهم بر سبب ، خلافت مقامنك ، حضرت ابوبكر دورندن بری خروجلره ، عصیانلره معروض قالماسیدر . اسلام تاریخی ، همان همان بر خروجه معروض قالمایان بر خلیفه یی طانیماز وخلیفه نك قتلنه شاهد اولمایان بر دوره تصادف ایدلمز ، كبی در .

كرچه هر دورده ، وهر ملتك تاریخنده بو كبی حركاتك وقوعنه تصادف ایدیلیرسه ده هیچ بر ملت بو خصوصده مسلمانلرله قابل قیاس دكلدر . خلافتك ظهورندن اعتباراً مسلمانلر آره سنده خلافته مخالفت حركتی ده ظهور ایتمش ، وبو حركت خلافتك پایدار اولدیغی مدتجه دوام ایتمشدر .

خلافته مخالفت حركتنك شایان دقت بر تاریخی واردر . بعضاً بو مخالفت حضرت علینك دورنده كی خوارج كبی، بویوك ومنتظم بر قوت

حالنده تجلی ایدیبور، بعضاً ده خفی تشکیلات شکلنده فعالیته کیرییوردی. بعضاً بو مخالفت حس اولونمایه جق درجه ده ضعفه اوغرایور، بعضاً ده پادشاهلرك تاج و تختنی صارصاجق وییقه جق درجه ده قوتله نیوردی.

بو حرکت، اونك عامللرینی، حاکمیت مسئله سنی، حاکمیتك منابعنی، حکوماتی، خلافتی واساسلرینی، الحاصل علوم سیاسیه یی تدقیقه سائق اولمالیدی.

٦ — حالبوکه علمای اسلام بو مباحث سیاسیه دن غافل قالمشلر، (افلاطون) ك «جمهوریت»، معلم اول تسمیه ایتدکلری ارسطونك «سیاست» نامنده کی اثرلرینی اهمال ایتمشلر؛ یونانلیلرك سیاست پره نسیپلرندن، اشکال حکوماتندن مسلمانلری بیخبر براقمشلر، فقط اوته طرفدن علوم دینیه یی، یونان فلسفه سنك خیر وشریله، کفر وایمانیله مزج ایتمکده تردد کوسترمه مشلردی.

اسلام علماسی، محضا تسیبلرندن، یاخود سیاستك اهمیتی ادراك ایتمه ملرندن دکل، باشقه برسببدن دولایی علوم سیاسیه یی اهماله مجبور اولمشلردر.

٧ — مسلمانلرك نظرنده خلافتك اساسی، «اهل حل وعقد» ك اختیارینه راجع اولماسیدر. امامت، استشاره نتیجه سنده امتك ریاستنه انتخاب اولونان ذاته اهل حل وعقدك بیعت ایتمه سیله حاصل اولان برعقددر. بو صورتله خلافتك اختیاری بیعت اساسی اوزره قائم اولماسی ایجاب ایدییوردی. حالبوکه نفس الامره باقدیغمز تقدیرده خلافتك هر دورده آنجق تدهیشکار قوت اساسی اوزره قائم اولدیغنی کورورز.

چونکه خلیفه لری آنجق قلیجلرله میزراقلر، اردولرله طوپلر محافظه ایدییور، و آنجق بو وسائط اونلرك تغلب وتحکمنی ادامه ایده بیلیوردی.

حضرت ابو بکر، حضرت عمر وحضرت عثمانك مقاملرینی مادی قوتلره استناد ایتدیردکلری، تغلب وقهر اساسلری اوزره موقعلرینه یوکسلدکلری مسئله سی جای ترددر. فقط حضرت علی ایله معاویه نك خلافت تختنه آنجق قلیجلرك کولکه سی آلتنده ومیزراقلرك اوجی اوزرنده یوکسلدکلرنده شك وشبهه یوقدر. اوندن صوکرا، صوك خلیفه یه قدر بوتون خلفاءیی اساس اوزره حرکت ایتمشلر. وخلافت، دائما تغلب اساسنه استناد ایتمشدر.

تاریخده همان هیچ برخلیفه یوقدرکه مسلح دهشتلرله، قاهر قوتلرله، صیریلمش قیلیجلرله محاط اولماسین.

سوزی اوزاتمقدن تحاشی ایتمه سه ك، هر دورده خلافتك آلتنده منطبع، قهر و غلبه دامغاسنی تشهیر ایتمك، خلافت تختنك آنجق انسانلرك قافا طاسلری اوزرنده قائم اولدیغی، خلفانك باشنی تزیین ایدن تاجلرك انسان قانی امه ن بر اژدرها اولدیغی، خلیفه لرك آنجق انسانلرك قوتنی غصب ایدرك، انسانلرك حیثیت وعزتنی یغما ایدرك کسب قوت ایتدکلرینی اثبات ایتمك قولایلاشیردی. تاریخك بعض دورلرنده خلافتك استنادکاهی اولان بو مسلح قوتك حس اولونمایاجق درجه ده کوزدن نهان اولدیغنی کورورسه کز، تقریر ایتدیکمز قاعده نك خلافنده برفکره ذاهب اولمایکز. چونکه خلافتك استنادکاهی اولان قوت دائما موجوددر. یالکز بعض زمانلر، احتیاج حس اولونماسی

يوزندن بوقوتلر استعمال ايديله‌ديكندن خلق اوندن غافل قالمش ، حتى يوقلغنه بيله ذاهب اولمشدر . حال‌بوكه بوقوت يوق اولسه ، خلافتده اونكله برابر يوق اولوردى . (ابن خلدون) ، پادشاهلغك تغلبه ، حكمدارلغك قهره مستنداولديغنى سويله‌دكدن باشقا نوشيروانك « پادشاهلق اوردودر » (ارسطو) نك « پادشاهلق اردو ايله قوت بولان برنظامدر » سوزيله تأييد مدعا ايدييور .

٨ — پادشاهلغك قهر وتغلبه استناد ايتمه‌سى غايت طبيعيدر . (ابن خلدون) ك ديديكى كبى « پادشاهلق پك ذوقلى برمقامدر . دنيانك بوتون اذواقنى تأمينه ، شهوات بدنيه‌نك كافه‌سنى ، احتراصات نفسانيه‌نك جمله‌سنى تطمينه مساعددر . بوبوزدن بو مقامى غصب ايتمك ايچون رقابتلر ، مجادله‌لر وقوع بولويور ، مغلوب وپريشان اولميان هيچ بركيمسه بومقامك الندن كيتمه‌سنه راضى اولمايور .»

مسلمانلر آراسنده خلافت مؤسسه‌سنك آنجق قهر و غلبه ايله ياشاماسى پك طبيعيدى . چونكه مسلمانلق ، انسانلره يالكز اخوت ومساوات اساسلرينى تعليم ايله ، انسانلرك طاراق ديشلرى كبى سيان اولدقلرينى تلقين ايله ، كوله‌لرك بيله‌دين قارده‌شى اولدقلرينى ، مؤمنلرك يكديكرينه‌نكهبان‌بولوندقلرينى صرف‌نظرى ومجردبرصورتده آكلاتمقله اكتفا ايتمه‌مش ، بو اساساتى حياته تطبيق ايتمش ، اخرت و مساوات اساسلرى اوزره قائم احكام تشريع ايتمش ، الحاصل مسلمانلره اخوتى دريندن ياشاتمش ؛ مساواتى كوزله كوروله‌جك ، ال ايله طوتولاجق درجه‌ده تجلى ايتديرمشدى . رسول اكرم ، بومذهب قويمى كاليله احيا ايتدكدن صوكرا ارتحال ايتمش ، مسلمانلر رؤساى دولت اولان

ذواتى قليجلرله دوغرولتاجق درجه‌ده بوروح اسلام ايله مشبوع اولمشلردى . حريت دينيه‌له متدين ، حريت طريقته فعلاً سالك ، ذات اجل واعلادن غيريسنه باش اكمكدن مستغنى ومستنكف ، بش وقت نمازنده برعقيده ايله‌اللهنه‌متوجه‌اولان‌حرمسلمانلرك ، مستبدحكمدارلره سرفرو ايتمه‌جكلرى آشكاردى . بناءً عليه خلافت نامى آلتنده تغلب وتحكم ايتمك ايسته‌ينلرك صرف قهر و غلبه اساسلرينه مراجعتدن‌باشقه چاره‌لرى يوقدى .

خلافت اسلاميه‌نك‌محضا تدهيشكار ومسلح قوتلره‌استناد ايتديكنه دائر درميان ايتديكمز مطالعاتدن مقصدمز بودر .

بونك بوتون حكمتنى آكلامق بزى علاقه‌دار ايتمز . بونك بويله اولماسنده بلكه برچوق سببلر واردر . بزم مقصدمز يالكز بو حقيقت واقعه‌يى قيد ايتمكدر . شك و شبهه‌دن عارى اولان بو حقيقت واقعه‌نك قوانين عقليه‌يه ، ياخود احكام دينيه‌يه‌موافق اولوب اولماسى ديكر برمسئله‌در . فقط خلافتك قهروغلبه‌يه استناد ايتمه‌سندن هدف ، خلافته قارشى قيام ايده‌جك اولانلرى امحادن باشقه برشى‌ده‌كلدى .

بونى‌اثبات ايچون‌مثال اولارق (يزيد) ك بيعت حكايه‌سنى ايرادايده‌لم :

معاويه‌نك حال حياتنده (يزيد) ه تأمين بيعت ايچون عقد اولونان اجتماعده مومى‌اليهك طرافدارلرندن برى قيام ايدرك معاويه‌يه اشارت ايتمش و « اميرالمؤمنين بودر ! » ديمش ، صوكرا يزيده باقارق « باباسى اولدكدن صوكرا اميرالمؤمنين بودر ! » ديمش ، صوكره قليجنه اشارتله « قبول ايتمه‌ينك نصيبى‌ده بودر ! » ديمشدى .

٩ — قلیجله قازانیلان ، قلیجله حمایه ومحافظه ایدیلن هرشی ، پك قیمتلی اولور . بالخاصه بواحراز اولونان شی ، حاکمیت وسلطنت ایسه ، متغلبلرك اونی الدن قاچیرمامق ایچون ارتکاب ایتمیه‌جکلری بر خونخوارلق قالماز . هله قلیجله ألده ایدیلن مقام ، مقام خلافت اولورسه دنیاده اونك قادار انسانی ظلم و استبداده سوق ایده‌جك برواسطه بولونماز .

١٠ — دعوانی مجرد نظریه‌لر و عمومی قاعده‌لر شکلندن اخراج ایده‌رك تاریخك لوح محفوظنده پایدار اولان وقایع ایله اثبات ایده‌لم :

عجبا معاویه‌نك اوغلی یزیدی، پیغمبریمزك حفیدی حضرت حسینك قانی دوکمکه سوق ایدن ، خلافت حرصندن باشقه بر شیمیدی ؟ (یزید)ه، بلدهٔ رسول اولان مدینهٔ منوره‌یی پامال تجاوز ایتدیرن سائق عینی حرص سلطنت دکلیدر ؟..

(عبدالملك بن مروان) محضا خلافت اندیشه‌سیله بیت معمور خدایی جیکنه‌مه‌دیمی ؟ . . (ابوالعباس) ه مسلمان قانی صو کبی دوکدیکندن «خونخوار» لقبنی قازاندیران اعتسافات ، کندی ملتداشلری اولان امویلرك الندن خلافتی غصب ایتمك ایچون ارتکاب اولونمادیمی؟.. آل عباس ، بویوزدن بچاق بچاغه کلمه‌دیلرمی ؟.. سبکتکین اوغللری عینی سائقله عینی حرکاتی تکرار ایتمه‌دیلرمی ؟.. (نجم‌الدین‌ایوب) ، قرده‌شی (العادل) ی بومقصدله خلع وحبس ایتمه‌دیمی ؟..کوله‌منلرك تاریخی بو حادثات ایله بر سجل قتال حالنه کیرمه‌دیمی ؟.. عثمانلیلر ، بربرلرینك قانیله اللرینی بولاشدیرمادیلرمی ؟...

١١ — فی‌الحقیقه سلطنت حرصی ، تاج و تختی صارصاجق ، بونلرك قدسیتنی الك جزئی صورتده خللدار ایده‌جك هرحرکتی درحال بوغمایی امر ایدر . بو یوزدن ، سلطانلر ، موقعلرینك تزلزلنی حس ایتدیکلری زمان بررجاناوار ، برر عفریت کسیلمشلردی . ینه بوندن دولاییدرکه پادشاهلر ، خلیفه‌لر ، تاج وتختلریله علاقدار اولان مباحث علمیه‌دن زیاده‌سیله اورکمشلر، بومباحث علمیه‌نك موضوع بحث اولماسنی قطعیاً آرزو ایتمه‌مشلردی .

پادشاهلرك حریت عرفانی تضییق ایتمه‌لرینك ، مؤسسات علمیه‌یه عداوت کوسترمه‌لرینك منشأی بودر . بالخاصه سیاست عامی، حاکمیتك انواعنی ، صفات فارقه‌سنی ونظاماتنی موضوع بحث ایتدیکندن پادشاهلرك نظرنده الك تهلکه‌لی علم عد اولونمش وبوعلمی اورتادن قالدیرمق ایچون هرشیئه باش وورلمشدر .

مسلمانلرك ، دور تعالیلرنده سیاست علمیله اشتغال ایتمه‌ملرینك سببی، علمای اسلامك بوعلمه دائر برشی قلمه آلمامالرینك برحکمتی ده بودر .

١٢ — مع‌مافیه مسلمانلر آراسنده علمی حرکات سیاسیه‌نك ضعفی شایان حیرت دکلدر . شایان حیرت اولان جهت بوغیجی تضییقاته و بی امان اعتسافاته رغماً بوعلمك ، بین‌الاسلام ، بوس‌بوتون معدوم اولمامسی، علمادن برقاچنك، محاط اولدقلری قاهرقوتلره رغماً، خلیفه‌لرك آرزولرینه منافی بعض افکار سیاسیه درمیان‌ایده‌بیلمه‌لریدر .

بز بو اثرمزی خلیفه وپادشاهلرك هرعلم سیاسی‌یه، هرحرکت سیاسیه وهر تشبث سیاسی‌یه قارشی روا کوردکاری تضییقاتی ایضاحه حصر

ایتەكدە موضوعی حقیله افاده ایدەمەیز . بناءً علیه بو اشارتله اكتفا ایدرك مباحث سائرەمزدەده آرا صیره بعض ایضاحاتده بولوناجغز .

خلافت حقنده « اجماع امت واردر » دعواسنه كلەلم . امت اسلامیەنك هر دورده خلیفەلره یاپیلان بیعتی سكوت ایله قارشیلادیغی وبو صورتله « سكوتی بر اجماع » حاصل اولدیغی ثابت بیله اولسا ، حتی امتك هردورده بیعته اشتراك ایتدیكی وبوصورتله «صریح براجماع» حاصل اولدیغی ادعا ایدلسه بیله «حقیقی براجماع» حاصل اولدیغی درمیان اولوناماز و بو اجماع بر حكم شرعی ویاخود برحجت دینیه اولەرق قبول ایدیلەمز .

قالدی‌كه بیعتك ناصل وقوع بولدیغنی (یزید) ك حكایەسندن آكلامشدق .

(یزید) ك قیلیج تهدیدیله آلدیغی بیعت بزه شیمدیكی عراق قرالی (فیصل) ك حكایەسنی خاطرلاتمقدەدر . فیصلك باباسی (حسین) خلیفهٔ مسلمین طانیلان عثمانلی پادشاهنه قارشی قیام ایدەرك ائتلاف دولتلریله برلشمشدی . (حسین) ك اوغلی (فیصل) انكلیزلره خدمت خصوصنده پك ایلری كیتمش ، بونلرك توجهنی قازانمش ، بالنتیجه اونلرده كندیسنی سوریه قرالی تعیین ایتمشلردی . بالآخره فرانسزلر سوریەیه كیرمشلر ، (فیصل) ده فرار ایتمش، انكلترەیه كیتمشدی . انكلیزلر ، عراقدەكی اهل حل و عقدك فیصلی بالاجماع قرال انتخاب ایتدكلرینی ادعا ایدییورلر . كویا بو اجماعه پك آزكیشی مخالفت ایتمش !

انكلیزلر بو ادعایی درمیان ایتمكله یالان سویلەمیورلر . چونكه

صورت ظاهرەده رأی عامه مراجعت ایتمشلر وفیصلك لهندەده رای طوپلامشلردی .

فقط ناصیل وقتیله اولوم تهدیدیله هركس یزیدەبیعته اجبار ایدلدیسه بودفعەدەعینی واسطه ایله انكلیزلر فیصلك لهندەرأی طوپلامشلردر. بوكا « اجماع امت » دیمكه امكان وارمیدر ؟

اوەت ، حقیقی بر اجماع بولونسا بزده اونی قبول ایدردك . حالبوكه خوارج ، خلیفەیه اصلا لزوم یوقدر ، دییورلر . معتزلەدن «اصم» ده ، دها باشقالری ده عینی فكردەدرلر . بونلرك بو فكرلری درمیان ایتملری «اجماع» دعواسنی نقض ایتمكه كافی دەكلمیدر ؟..

١٣ — كورییورزكه قرآن كریم خلافتی یاد ایتمكدن ، خلافته اشارت ایتمكدن تعالی ایتمش، سنت نبویەده اونی اصلا موضوع بحث ایتمەمش ، خلافت حقنده « اجماع امت » ده حاصل اولمامشدر . او حالده كتاب وسنتدن ، اجماع امتدن باشقه دینی بر دلیل ایرادینه امكان وارمیدر ؟..

خلافت حقنده كتاب وسنتده بر شی بولونمادیغنی ، اجماع امت حاصل اولمادیغنی كورەنلر باشقه بر دلیل دها بولویورلركه بو وادیده درمیان اولونان دلائلك الك اهمیتسزی والك ضعیفیدر . كویا شعائر دینیەنك ایفاسی، ملتك صلاحی خلافته وابسته ایمش !

١٤ — سیاست علماسنك قبول ایتدیكی اساس، دینلی ویا دینسز، مسلمان ، خریستیان ، موسوی ، یاخود ادیان مختلفەیه منسوب هر

ملتك ، عقیده‌سی ، منشأی ؛ رنکی ، دیلی ، نه اولورسه اولسون ایشلرینی کوره‌جك مصالحنی اداره ایده‌جك ، بر حکومته محتاج اولدیغیدر. اشکال حکومت ده کیشیر . حکومت مطلق ، مشروطی ، جمهوری ، ویا سوویه‌ت حکومتی اولابیلیر . علمای سیاست ، بو شکللردن برینی ترجیح خصوصنده اختلاف ایدرلر . فقط هر ملتك بر حکومتی بولونماسی ایجاب ایتدیکی اساسی اطرافنده اختلاف یوقدر . علمای سیاست بونی اثبات ایچون بر چوق دلائل درمیان ایدرلر ، که بوراده اونلری ایراده لزوم کورمه‌یز . بزده بو اساسی قبول ایدییورز . انسانلرك آنارشی ایچنده یاشایامیه‌جغی محققدر . احتمال که ابوبکر الصدیق اولجه اشارت ایتدیکمز نطقنی ایراد ایدییورکن و « مطلقا بو دینك ایشلرینی رؤیت ایده‌جك بری لازمدر . » دییورکن بو معنایی قصد ایدییوردی .

۱۵ — اقوام اسلامیه‌نك ده سائر اقوام جهان کبی ایشلرینی کوره‌جك ، مصالحنی رؤیت ایده‌جك بر حکومته محتاج اولدقلری بدیهیدر . بناءً علیه فقهای اسلام « شعائر دینیه‌نك ایفاسی ، اهالینك صلاحی ایچون خلافته لزوم مبرم واردر » دیمکله خلافت وامامتدن سیاست لساننده «حکومت» تسمیه اولونان ومطلقیت ، مشروطیت ، جمهوریت ودها باشقه اشکالی بولونان شیئی مراد ایدییورلرسه بردییه‌جك یوقدر . فقط خلافتله معلوم اولان شکل حکومتی مراد ایدییورلرسه اونلرك بو دعوالرینی اثبات ایتمه‌لرینه امکان تصور ایده‌مه‌یز .

۱۶ — فی‌الواقع ، شعائر دینیه‌نك ایفاسی ، فقهانك « خلافت » تسمیه ایتدکلری شکل حکومتك موجودیتنه وابسته اولمادیغی کبی

«خلفا» نامی ویریلن اشخاصك حکمران اولماسنه‌ده باغلی دکلدر . مسلمانلرك صلاح وفلاح دنیویسی‌ده خلافت ویا خلفا ایله هیچ بر علاقه‌سی اولمایان بر ایشدر . بناءً علیه خلافت کرك دین نامنه ، کرك دنیا نامنه لزومی اولمایان بر مؤسسه‌در . بز داها ایلری کیدرك دینه بیلیرز ، که خلافت ، وجود بولدیغی کوندن بری مسلمانلرك باشنه فلاکت یاغدیرمش ، شر وفساد منبعی اولمشدر . بو جهتی بالآخره بلکه ایضاح ایدرز . شیمدیلك ، دیمزك بو «خلافت فقهیه» دن مستغنی ؛ دنیامزك بو مؤسسه‌دن متبری اولدیغنی بیان ایتمك کافیدر .

(ابن خلدون) ، خلافت حقنده اولجه نقل ایتدیکمز مطالعاتی درمیان ایتدکدن صوکره دییورکه :

« عرب عصبیتی اضمحلاله اوغرایجه خلافت مندرس اولمش وبوس بوتون پادشاهلق شکلنی آلمشدی . »

ابن خلدونك فکرینی ، یعنی عرب عصبیت ملیه‌سنك اضمحلالیله خلافتك زوال بولدیغنی قبول ایده‌لم . فقط خلافتك بوصورتده زوالی مسلمانلغی متأثر ایتدیمی ؟ خلافتك زوالیله دین مبین بر ضیاعه اوغرادیمی ؟ اصلا .

اوچنجی عصر هجرینك اواسطندن اعتباراً خلافت دولتی کوچولمکه باشلامش ؛ نهایت (بغداد)ك جوارنده دار بر دائره‌یه انحصار ایتمشدی . (خراسان وماوراء النهر) ابن سامان ایله ذریتنك ، (بحرین وعمان) قرامطه‌نك ، (یمن) ابن طباطبانك ، (اصفهان وفرس) « بنی بویه » نك ، (اهواز وواسط) معزالدوله‌نك ، (حلب) سیف‌الدوله‌نك ، (مصر) احمد

TBMM KUTUPHANESI

ابن طولونك واونی متعاقب اخشیدلر ، فاطمیلر ، ایوبیلر وکوله‌منلرك ید ضبطنه کچمشدی . بویله اولدیغی حالده مقر خلافت اولان (بغداد)ده احوال دینیه دیکر مملکتلرك احوال دینیه‌سندن دها فرقلی ، یاخود اوراده حیات دینیه دها قوتلی اولمادیغی کبی خلقك احوال دنیویه‌سی‌ده دها ایی دکلدی .

یدنجی عصر هجرینك اواسطنده بغداد خلافتی، هلاکونك سطوتی قارشیسنده، خلیفه (مستعصم بالله) ایله رجال دولتنك قتلی اوزرینه مضمحل اولمش و اسلام عالمی اوچ سنه خلیفه‌سز قالمشدی .

او صیراده مصرده (ظاهر بیبرس) حاکمدی . نه دنسه بو حکمدار عباسیلرك قبرلرینی اشه‌رك آل عباسك بقیة السیوفندن اولدیغی ادعا اولونان بر آدمه راست کلمشدی .

ملك ظاهر ، بو آدمك آل عباسه نسبتنی قبول ایدرك مصرده بر خلافت تأسیس ایتمش، فقط خلافت کلیدلرینك بوتون آناختارلرینی النه آله‌رق بو جانسز هیکللره خلفا نامنی ویرمش ، مسلمانلرك ، هر درلو نفوذ واقتداردن محروم اولان بو آدملره حرمت ایتمه‌لرینی توصیه ایتمشدی . خلفا تسمیه اولونان بو هیکللرك بوتون حرکات وسکناتی ، لسانلری ، اراده‌لری ، (ملك ظاهر)ك قبضهٔ تحکمنده ایدی . (ملك ظاهر)ی تعقیب ایدن حکمدارلرك کافه‌سی‌ده عینی خط حرکتی تعقیب ایتمشلر وعثمانلیلرك ۹۲۳ ده خلافتی الده ایتمه‌لری تاریخنه قدر وضعیت بو صورتله دوام ایتمشدی .

عجبا « خلفا » تسمیه اولونان بو کور ، صاغیر و دیلسز هیکللرك، باشقا انسانلرك الیله قیملدانان بوصنملرك، بومسخر حیوانلرك موجودیتنده دین نامنه ، دنیا نامنه مسلمانلر ایچون بر فائده وارمیدی ؟ خلافتك سقوطی اوزرینه اونك ربقهٔ تحکمندن خلاص بولان دیکر اسلام ملتلرینه نه اولدی ؟ . شعائر دینیه‌می دوچار تعطیل اولدی، خلقك مصالحی‌می اهمال ایدلدی؟ یوقسه نجم خلافت سونجه بوملتلرك آفاقی‌می قاراردی؟ خایر ، بونلر زوال بولونجه اونلرك هلاکنه دنیا آغلامامش ، بایرام نمازلریله جمعه نمازلری تعطیله اوغرامامشدی . ۱]

جناب حقك بقاسنه کفیل اولدیغی بودینك عزت ویا ذلتی برشکل حکومته یاخود بر طاقم امرایه باغلی دکلدر . مسلمانلرك فلاح ویا خسرانی نه خلافتله، نه‌ده خلیفه‌لرله علاقه‌سی اولمایان بر ایشدر.

ظن ایدرزکه بوتون بو ایضاحاتمز « خلافت عظمی » نامی ویریلن شیئك براساس دینی‌یه مستند اولمادیغنی، اونك عقل سلیمه منافی برشی اولدیغنی کوسترمکه کفایت ایتمشدر .

آرتیق اللهك عنایتنه کوه‌نه‌رك خلافتك ماهیت و منشأنی درپیش ایده‌بیلیرز .

[۱] بانوافما بکت الدنیا لمصرعهم * ولاتعطلت الاعیاد و الجمع

ایکنجی مبحث

برنجی فصل : عصر سعادتده حکومت

پیغمبریمزك قضاسی ـ پیغمبریمز قاضیلر تعیین ایتمشمیدر ؟ . ـ حضرت عمرك قاضیلکی ـ حضرت علی نك قاضیلکی ـ معاذ وابوموسانك قاضیلکی ـ عصرسعادتده‌کی حیات عدلیه‌یی تدقیق ایتمکده‌کی مشکلات ـ عصرسعادتك حکمدارلق تظاهراتندن آزاده‌لکی ـ مورخلرك حکم نبوی نظامنی موضوع بحث ایتمه‌یی اهمال ایتمه‌لری ـ پیغمبریمز حکمدارمیدی ؟..

۱ — پیغمبریمزك دورنده‌کی وضعیت عدلیه‌یی تدقیق ایدرکن اوزمانك عدلی حیاتنی برچوق ظلمتلرك احاطه ایتدیکنی ، بالنتیجه علمك قبول ایده‌جکی بر نتیجه‌یه دسترس اولمانك مشکل اولدیغنی کورمشدك .

منازعه‌لری حل وفصل ایتمك مناسیله «قضا» دور رسالتده ودور رسالتدن مقدم وصوکرا، عربلر و سائر ملتلر نزدنده موجودایدی . پیغمبرمزه برچوق دعوالر تقدیم اولونمش وبونلر طرف رسالتپناهیلرندن حل ایدلمشدی .

تاریخده پیغمبریمز طرفندن حل ایدیلن برچوق دعوالر مقیددر . پیغمبریمزك ، « بکا دعوالرکزی تقدیم ایدییورسکز . شاید ایچکزدن برینه، تقدیم ایتدیکی دلائله استناداً مستحق اولمادیغی برحقی ویریرسه‌م اپی بیلسین‌که اوکا بر آتش پارچه‌سی ویرییورم. اونی آلماسین. » مآلنده سوزلر روایت اولونمقده‌در. فقط پیغمبریمزك قبول ایتدیکی نظام عدلی‌یی

ادراك ایتمك ایسترسه‌ك بونك چوق مشکل ، بلکه امکانسز ا[illegible]دیغنی کوروروز . چونکه حضرت پیغمبرك تعقیب ایتدیکی اصول قضایه دائر روایت اولونان احادیث ، او دورك حیات عدلیه‌سنی جان[illegible]دیراجق ماهیتده دکلدر .

۲ — بویوزدن پیغمبریمزك دورنده‌کی حیات عدلیه‌چوق غامضدر. پیغمبریمزك برکیمسه‌یی قاضیلکه تعیین ایدوب ایتمه‌دیکنی آکلامق بیله مشکلدر .

جمهور علما ، رسول اکرمك صحابه‌دن اوچ کیشی‌یی قاضی تعیین ایتدیکنی قبول ایدییورلر . بونلر ، « حضرت عمر ، حضرت علی ومعاذ بن جبل » در . بواوچ ذاته (ابو موسی‌الاشعری) یی علاوه ایتمك ایجاب ایدر .

۳ — حضرت عمرك دور رسالتده قاضیلق ایتدیکی، تاریخ نقطهٔ نظرندن ، غریب برشیدر . احتمال‌که بوروایت استنتاج طریقیله وجود بولمشدر . (ترمذی) نك سننده حضرت عثمانك، (عبدالله بن عمر) ه قاضیلکی تکلیف ایتدیکی حالده مومی‌الیهك عفوینی طلب ایتدیکنی ، نیچون قبول ایتمه‌دیکی‌صورولنجه حضرت عمرك مشکلاته‌دوچار اولدیغی زمان پیغمبره ، پیغمبر او مشکلاتی برطرف ایده‌مزسه روح امینه مراجعت ایتدیکی ، حال‌بوکه کندیسنك بویله برمرجعی بولونمادیغنی درمیان ایلدیکی قید اولونمقده‌در .

آکلاشیلان (حضرت عمر) ك دور رسالتده قضا وظیفه‌سنی ایفا ایتدیکی بوسوزلردن استخراج اولونیور .

٤ — حضرت علی حقنده ایسه، رسول اکرمك مشارالیهی کنج ایکن یمنده قضا وظیفه‌سنی ایفا ایتمك اوزره کوندردیکی سویله‌نمکده‌در. ابوداود حضرت (علی) دن نقلاً دیبورکه : « علیه الصلاة والسلام افندیمز بنی کنج وقضادن بی‌خبر ایکن یمنه قاضی اولارق کوندرمش ، « جناب حق قلبکی ارشاد ایده‌جك، لسانکی تثبیت ایده‌جکدر. قارشیکده ایکی خصم اخذ موقع ایتدیمی ، صاقین برینی دیکله‌مه‌دن اوته‌کنك علیهنده حکم ویرمه . تا که هرشی میدانه چیقسین . » دیمشدی . اوندن صوکره قضا وظیفه‌سنی ایفا ایتدم . » (ابن عبدالبر) ده (الاستیعاب) ده‌عینی روایتی نقل ایدیور واصحاب رسول ایچنده حضرت علینك اك لیاقتلی قاضی اولدیغنه دائر بر حدیث شریف روایت ایدیور. حال بوکه (بخاری) پیغمبریمزك حجةالوداعدن مقدم بعض اصحاب ایله برابر (خالدبن‌الولید)ی یمنه کوندردیکنی ، صوکره زکاتی طوپلامق اوزره (علی) یی اعزام ایتدیکنی قید ایتمکده‌در .

(علی بن برهان‌الدین الحلبی) پیغمبریمزك (علی) یی برمفرزه‌نك قوماندانی اوله‌رق یمنه کوندردیکنی ، بوتون (همدان) لك بر کونده قبول اسلام ایتدیکنی ، متعاقباً یمنلیلرك قبول اسلام ایتمکده دوام ایتدکلرینی سویله‌یور . حضرت علی ، بو کیفیتی پیغمبریمزه بیلدیرمش، پیغمبریمز حضرت علینك مکتوبنی آلدیغی زمان سجده ایدرك «السلام علی همدان» دیمشدی. بونی متعاقب یمن اهالیسی مسلمانلغی قبول ایتمکده دوام ایتمشلردر. بومفرزه یمنه کوندریلن ایلك مفرزه ایدی. ایکنجی مفرزه ایله پیغمبریمز حضرت علی‌یی یمنده‌کی (مذحج) ه کوندرمشدی . مفرزه اوچیوز آتلیدن متشکلدی . حضرت علی اونلرله حرب ایتمش،

غنیمتلری طوپلامشدی . متعاقباً حضرت علی عودت ایدرك مکه‌ده پیغمبریمزه ملاقی اولمشدی . پیغمبریمز حجة الوداعی ایفا ایتمك ایچون (مکه) یه کلمشدی ...

٥ — (معاذ بن جبل) حقنده پیغمبریمزك مشارالیهی خلقه قرآنی تعلیم ، شریعت اسلامیه‌یی ایضاح و وظائف قضایی ایفا ایتمك اوزره یمنك (جند) حوالیسنه کوندردیکی بیان اولونمقده‌در . پیغمبریمز (معاذ) ی مأمورلردن صدقاتی قبض ایتمه‌یه‌ده مأمور ایتمشدی، بوحادثه مکه‌نك فتحی سنه‌سنده، یعنی هجرتك سکزنجی سنه‌سنده وقوع بولمشدی.

(بخاری)، پیغمبریمزك یمنه یالکز (ابو موسی) و (معاذ)ی کوندردیکنی و اونلره « قولایلاشدیریکز ، مشکللشدیرمه‌ییکز ، مژده‌لیکز ، تنفیر ایتمه‌ییکز » دیدیکنی نقل ایتمکده‌در .

بخاری دیکر برحدیثده پیغمبریمزك (معاذ)ه شوسوزی سویله‌دیکنی روایت ایدیور : اهل کتابدن برقومه تصادف ایده‌جکسك . اونلرله بولوشدیغك زمان اللهك برلکنه و محمدك رسول الله اولدیغنه شهادت ایتمه‌لری ایچون دعوت ایت. بونی قبول ایدرلرسه جناب حقك بش وقت نمازی امر ایتدیکنی خبر ویر . اطاعت ایدرلرسه جناب حقك زکاتی امر ایتدیکنی ، اغنیانك مالندن آلیناجق صدقه‌نك فقرایه اعاده اولوناجغنی خبر ویر . اطاعت ایدرلرسهماللرینه تجاوزدن صاقین ، مظلومك بددعاسندن حذر ایت. چونکه مظلوم ایله ذات کبریا آراسنده هیچ بر حائل یوقدر. »

سید احمد زینی دحلان (سیرت نبویه) نام اثرنده دیبورکه: رسول اکرم

وداع حجندن مقدم ابوموسى الاشعرى ايله معاذ بن جبلى يمنه كوندرمشدى. بو حادثه على رواية هجرتك اوتجى سنه‌سنده ، ديكر بر روايته كوره‌ده هجرتك طقوزنجى سنه‌سنده وقوع بولمشدر . »

امام احمد و ابو داود ايله ترمذى (مغيرة بن شعبه) نك برادر زاده‌سى (حارى بن عمرو) ك حديثنى روايت ايدرك دييورلركه : « معاذك آرقداشلرندن بعضيلرى معاذدن نقلاً دييورلركه: رسول اكرم (معاذ) ى يمنه كوندرديكى زمان نه صورتله اجراى قضا ايده‌جكنى صورمش، اوده كتاب اللهه كوره اجراى قضا ايده‌جكنى سويله‌مشدر. پيغمبريمز، كتاب اللهده بولماديغى خصوصاتده نه صورتله حركت ايده‌جكنى صورونجه معاذ سنت نبويه‌يه مراجعت ايده‌جكنى سويله‌مش ، بونك اوزرينه رسول اكرم كتاب الله ايله سنت سنيه‌ده بولماديغى خصوصاتده نه صورتله حركت ايده‌جكنى صورونجه ، معاذ اجتهاد ايدرم. » ديمشدى . رسول اكرم بو جوابدن ممنون اولارق و كندى طرفندن كوندريلن ايلچينك خلقى ممنون ايده‌جك بر صورتده حركته موفق ايتديكندن دولايى اللهه شكر ايتمشدى .

٦ — بوتون بو ايضاحات ، رسول اكرمك دورنده وضعيت عدليه‌يى احاطه ايتمه‌نك نه قدر مشكل اولديغنى كوسترر. راويلر بر حادثه حقنده مختلف معلومات ويرمكده‌درلر. بونلرك بر قسمى حضرت (على) نك يمنه قاضى اولارق، ديكر قسمى زكات طوپلامق؛ (معاذ) لكده ينه يمنه قاضى، يا تاجر ويا معلم اولارق عزيمت ايتديكنى سويله‌يورلر. (معاذ) حقنده (ابن عبدالبر) قاضى ، (غسانى) امير، (ابن ميمون) امام ايدى ، دييورلر .

٧ — وضعيت بو مركزده اولونجه دور رسالتده حيات عدليه ايله برابر حكومت نبويه‌نك ماهيتنى‌ده تدقيق ايتمك ، ايجاب ايتدى . چونكه دور رسالتك حيات عدليه‌سنى تدقيق ايدييوركن قضادن باشقه سائر وظائف حكومتك‌ده كيفيت ايفاسنه‌دائر وضوح بولونماديغنى كوردك. اوقدركه پيغمبريمزه تابع اولان اولكه‌لره ذات رسالتپناهيلرينك واليلر، حاكملر وسائر مأمورلر كوندرمه‌ديكنه ذاهب اولمغه امكان حاصل اولويور. چونكه بوتون روايتلر اونك آنجق اردو قوماندانى، ماليه مأمورى، نمازلرى قيلديره‌جق امامل ، قرآنى تعليم ايده‌جك معلملر ، مسلمانلغى شرح و ايضاح ايده‌جك مبشرلر اعزام ايتديكى اطرافنده طوپلانمقده فقط بو ايشلرده بر اطراد كورولمه‌مكده‌در . بناءً عليه قضا ، ولايت ، ماليه تشكيلاتى ، ضابطه كبى اك بسيط حكومتلرك بيله مستغنى قالاميه‌جغى ايشلرى برطرف ايده‌جك اولورسه‌ق دور رسالت حقنده‌كى معلوماتمزله حكومت نبويه‌نك ماهيتنى آكلامق امكاننك بولونماديغى تظاهر ايدر.

٨ — شوده شايان قيددركه راويلر ، مورخلر برخليفه‌يى موضوع بحث ايتدكلرى زمان اونك مأمورلرينى ، واليلرينى ، قوماندانلرينى ، قاضيلرينى تعداده اهميت ويريرلر ، بو جهتك قيمتنى تقدير ايتدكلرينى كوسترمك ايچون اوكا بر مبحث مخصوص آييررلر. فقط پيغمبريمزك تاريخنى يازييوركن مورخلرك سوزلرى قاريشيور، روايتلرى پريشان اولويور. بو قاعده‌دن مستثنا همان هيچ بر مورخ يوق كبى‌در. آنجق (رفاعه بك رافع الطنطاوى) ، نهاية الايجاز، نام اثرنده (تخريج الدلالات السمعية) دن نقلاً بعض سوزلر قيدايتمشدركه بونلرى‌ده ايلريده موضوع بحث ايده‌جكز .

فقط بز اصل شو مشکل مسئله‌یی حله، دینی جامد بر هیکلدن عبارت طانیه‌رق عقلك اونك اطرافنده دولاشماسنه مساعده ایتمه‌ین انسانلرك بزه قارشی اعلان ایده‌جکلری حربه رغماً شو مسئله‌یی تدقیقه چالیشه‌جغز.

مسئله شوندن عبارتدر :

حضرت محمد ، سیاسی بر دولتك مؤسسی ، بر حکومتك رئیسی، عینی زمانده بر پیغمبر و بر وحدت دینیه‌نك رئیسی‌می ایدی ؟ یوقسه یالکز بر پیغمبرمی ایدی ؟ پیغمبریمزك بر حکمدار اولوب اولمادیغنی تدقیق ایتمك بر مسلمانی اورکوتمه‌ملی ، بویله بر بحثك انسانی حریم ایماندن اخراج ایده‌جکی ظن اولونماملیدر . کرچه مسئله مقام نبوتله علاقه‌دار ، پیغمبریمزك وضعیتیله مرتبط اولدیغی ایچون زیاده‌سیله حائز اهمیتدر . فقط بو مسئله اساس دینه ، یاخود ارکان اسلامه تعلق ایتمز.

ایکنجی فصل

رسالت و حکومت

پیغمبریمزك حکمدار اولوب اولمادیغنی موضوع بحث ایتمکده هیچ بر محذور یوقدر- رسالت حکمدارلقدن تماميله آیری برشیدر- حضرت محمدك حکمدار اولدیغنی‌ده سویلیه‌نلر - حکومت نبویه‌نك نظامنی ایضاح ایدن علما - دولت تظاهراتنه بکزه‌ین بعض حرکات - جهاد - مالی ایشلر - پیغمبریمز طرفندن تعیین ایدلدکلری سویله‌نن امرا - پیغمبریمزك بر دولت تأسیس ایتمه‌سی رسالتنك بر هدفیمی ایدی؟.. رسالت و اجرا - ابن خلدونك شریعت حقنده نقطهٔ نظری- بو نقطه‌یه اعتراض- حکومت نبویه‌نك بوتون تشکیلات حکومتی جامع اولدیغنی سویلیه‌نلر- حکومت نبویه‌نك نظامنی بیلمه‌مکلکمز اغلب احتمالدر. - بو نقطهٔ نظری مناقشه- فطری ساده‌لکك حکومت نبویه‌ده حاکم اولماسی - مسلمانلغك ساده‌لکی - بو فکری مناقشه .

١ — پیغمبریمزك حکمدار اولوب اولمادیغنی تدقیق ایتمکدن قورقماملی‌یز . بو مسئله‌یی موضوع بحث ایتمه‌نك انسانی حریم ایماندن چیقارماسی خاطره کلمه‌ملیدر. مسئله ، بر مؤمنی ایماننذن دور ایتدیر- میه‌جك ، بر متقی‌یی حریم تقوادن چیقارمیه‌جق درجه‌ده قولایدر .

فقط مسئله مقام نبوتله علاقه‌دار اولدیغی ، پیغمبریمزك وضعیتنه تماس ایتدیکی ایچون بلکه فوق‌العاده بر اهمیتی حائز کورولور ، بوکا رغماً اسلامیتك ارکانی ، دینك جوهری بوندن متأثر اولماز . بو مبحث اولجه مسلمانلر طرفندن تدقیق ایدیلمه‌مش و مسلمانلر بو

خصوصده صریح ومستقر برقناعت ایدیمه‌مشلردر. بناءً علیه برمدقق بو بحث ایله مشغول اولماسی، مدققلردن برینك پیغمبرك هم رسول هم حکمدار اولدیغی سویله‌مسی، بردیکرینك بوکا مخالفت ایتمه‌سی شایان اهمیت دکلدر . چونکه بو بحث ، عقائد دینیه دائره‌سنك خارجنده‌در . بودینی برمبحث اولمقدن زیاده علمی برمبحثدر. بناءً علیه بو بحثه هیچ قورقمادن کیریشمك کرکدر .

رسالت نبویه‌نك حکمدارلقدن تماميله آیری بر ایش اولدیغی معلومدر. بوایکی مقام آراسنده هیچ بروجهله ملازمت یوقدر. رسالت آیری برمقام ، پادشاهلق آیری بر مقامدر . نیجه پادشاهلر واردرکه شرف نبوتی وپایهٔ رسالتی حائز دکللردی . ونیجه پیغمبرلر واردرکه حکمدارلق ایتمه‌مشلردر . بلکه طانیدیغمز پیغمبرلرك اکثریسی محضا وظیفهٔ رسالتی ایفا ایتمشلردی .

حضرت عیسی خریستیانلغك ناشری وخریستیانلرك رئیسی اولدیغی حالده هرکسی قیصره اطاعته دعوت ایتمش « قیصرك حقنی قیصره ، اللهك حقنی اللهه ویریکز .» دیمشدی .

حضرت یوسف ، فرعون مصر (ریان بن الولید) ك ، دهاصوکره (قابوس بن مصعب) ك حکومتلرنده مأمور ایدی .

پیغمبرلرك تاریخنده پیغمبرلکله پادشاهلغی جمع ایده‌نلر پك آزدر .

عجبا پیغمبریمز حکمدارلقله پیغمبرلکك هر ایکیسنی‌می جامع ، یوقسه یالکز رسالتی‌می حائز ایدی ؟...

٣ — بو خصوصده علمادن هیچ برینك صریح بررأینه دسترس

اولامادق . فقط استنتاج طریقیله دییه‌بیلیرزکه مسلمانلرك عوامی ، حضرت محمدك حکمدارلقله پیغمبرلکی جامع اولدیغنه ، مسلمانلقله سیاسی ، مدنی بردولت تأسیس ایتدیکنه ، بودولتك حکمدارلغنی ایفا ایلدیکنه ذاهبدرلر . احتمال‌که عامهٔ مسلمینك ذوقنه ملایم کلن فکر، بودر . حتی جمهور علمانك رأیی‌ده بومرکزده‌در .

چونکه بو موضوع ایله علاقه‌دار بر مسئله چیقار چیقماز علمای مسلمین مسلمانلغك سیاسی بروحدت اولدیغنی ، اونی حضرت پیغمبر طرفندن تأسیس اولونان بردولت تلقی ایتدکلرینی درمیان ایدرلر .

(ابن خلدون) ده مقدمه‌سنده بو مذهبی قبول ایدرك خلافتی ، دین ودنیایی محافظه واداره خصوصنده صاحب شریعت اولان حضرت پیغمبره وکالت تلقی ایدییور .

٤ — مرحوم رفاعه رافع بك (تخریج الدلالات السمعیه) نام اثردن ابن خلدونی تأیید ایده‌جك نقللرده بولونیور و دییورکه : « بعضیلری حکومت ماموریتلرندن بر چوغنك صوکرادن وجوده کلمش اولدیغنه ذاهب اولمقده‌در. دنیوی ایشلری درعهده ایدنلر یوکسك بروظیفهٔ دینیه ایله مکلف اولمایه‌رق دنی بر ایشی درعهده ایتدیکنه قناعت حاصل ایدییور. بناءً علیه بزبو وظائفك پیغمبرك امریله اصحاب کزین طرفندن درعهده اولوندیغنی کوسترمك وبو صورتله بر مأموریت درعهده ایده‌نك جناب جناب حقه حمدوثنا ایتمه‌سی ایجاب ایتدیکنی اظهار ایتمك ایچون بواثری وجوده کتیرییورز . »

رفاعه بك بوسوزلری متعاقب خصوصی ، عمومی ، داخلی ، عسکری ،

وظائفی خلاصه ایتمکده وبونلره متعلق صنایع کبی ایشلری شرح ایدرك بوتون بونلرك دوررسالتده تأسس ایتدیکنی سویله‌دکدن صوکره پیغمبریمزك خصوصی خدمتجیلرندن، امانت عظمایه متعلق وزارت ویاورلکدن ، مکه‌یه سوق اولونان دوه‌لرك اداره‌سندن ، حجاجه صو داغیتمق ایشندن، یازیجیلقدن، قرآنی یازمق و اوکرتمکله مشغول معلملردن ،مفتیلردن، امامللردن، مؤذنلردن، ترجمانلردن، اردویازیجیلرندن، دوائرحکومتدن وسائره‌دن ، حکومت دائره‌لرینك دور رسالتده بر اساسی بولوندیغندن بحث ایتمکده ، صوکرا حکومت دائره‌لرینی و وظیفه‌لرینی صایه‌رق بوکونکی حکومتلرك وظائفندن برینی اهمال ایتمه‌مکدر .

٥ — حکومت نبویه‌نك برحکومت سیاسیه‌یه مشابه بعض تظاهراتی حائز اولدیغی شبهه‌دن وارسته‌در .

٦ - بو تظاهراتك اك مهملرندن بری « جهاد » در . پیغمبر ، دشمنلریله حرب ، دشمنلرینك اولکه‌لرینی فتح ایتمشدی . پیغمبر ، جزیرةالعربك ماوراسنه‌ده تمدید فتوحات ایتمك ایستیه‌رك غربده روما دولتیله مجادله‌یه ، شرقده کسرالرك دولتنی ، حبشستانك (نجاشی) سنی، مصرك (مقوقس) نی دینه دعوته باشلامشدی .

(جهاد) ایسه، وهلهٔ اولاده، آنجق دینه دعوت ایچون وقوع بولان بر حرکت عدایدیلمز، بلکه جهاد سلطنتی تثبیت ومملکتی توسیع ایچون‌ده وقوع بولور .

دین ، انسانلری حقه دعوتدر . بو دعوتك قوامی ، بیاندر ، قلبلری لرزان هیجان ایده‌ن وسائطدر . جبر و اکراه ایسه ، قلبلری

نور هدایتله طولدیراجق ، عقائدی تطهیر ایده‌جك بردعوته یاقیشان حرکتلردن دکلدر . پیغمبرلرك تاریخنده، بونلردن برینك انسانلری قلیبج تهدیدیله ایمانه سوق ایتدیکی ، حرب ایله ملتلره دین قبول ایتدیرمکه چابالادیغی کورولمه‌مشدر. حضرت محمدك قبول وتبلیغ ایتدیکی اساس‌ده بومرکزده‌در .

جناب حق ، قرآن کریمنده « دینی قبول ایتدیرمك ایچون جبر واکراه قوللانیلماز . » ، « اللهك یولنه حکمت و موعظهٔ حسنه ایله دعوت‌ایت »؛ «هرکسه‌خاطرلات، سن آنجق خاطرلاتیجیسك»، «اونلرك اوزرنده نفوذ وتحکم صاحبی دکلسك » ، « مسلمانلغی قبول ایدرلرسه هدایته ایررلر ، قبول ایتمیه‌رك یوز چه‌ویررلرسه سنك وظیفه‌ك تبلیغدن عبارتدر.»

بواساسلر، رسالت محمدیه‌نك،سائر انبیانك رسالتی کبی، آنجق وعظ و ارشاده مستند اولدیغنی ، جبر واکراهه استناد ایتمه‌دیکنی صریح بر صورتده ارائه ایدییور .

بناءً علیه حضرت محمد قوته مراجعت ایتدیسه بونی دینه دعوت، رسالتنی هرکسه تبلیغ ایتمك ایچون دکل ، بر حکومت اسلامیه تأسیسی ایچون مراجعت ایتدی . حکومتلر ایسه آنجق قهر و غلبه اوزرینه قائم اولور. پیغمبریمزده بونك ایچون «جهاد» ایتدی، دینیلیور

٧ — «جهاد» اسلام دولتنك تظاهراتندن بریدر. بز، دیکر برمثال داها ایراد ایده‌لم :

پیغمبریمزك دورنده مالیه‌یه متعلق مهم ایشلر واردی . زکات ،

جزیه ، غنائم کبی وارداتی طوپلامق ، بونلری لایقیله توزیع ایتمك لازمدی . پیغمبریمزك بو ایشلری کورمکه مأمور تحصیلدارلری ، ساعیلری واردی . شبهه یوقدرکه بوکبی مالی ایشلر ، سلطنت‌ایشیدر. بلکه حکومتلرك مدار سیاستی بو ایشدر . بو ایش ، رسالت ایشندن خارج اولدیغی کبی ، پیغمبر اولمق اعتباریله پیغمبرلرك ساحهٔ فعالیتندن‌ده وزاقدر .

۸ — بو وادیده درمیان اولوناجق الك قوتلی دلائلك بری‌ده (طبری) نك شو روایتیدر : پیغمبریمز یمن ولایتنی تقسیم ایدرك هر قسمه آدملرینی کوندرمشدی ؛ (عمرو بن حازم) ی نجرانه ، (خالد بن سعید بن‌العاص) ی نجران ، رمع و زبید آراسنده‌کی اولکه‌یه ، (عامر بن شهر) ی همدانه ، (ابن باذان) ی صنعایه ، (الطاهرین کاهله) یی (عك و اشعرین) ه ، (ابو موسی‌الاشعری) یی ، (نارب)ه ، (یعلی بن‌ابی‌امیه) یی (جند) ه تعیین ، (معاذ بن جبل) ده (یمن و حضر موت) ه اولاشه‌رق خلقه دینی تعلیم ایتمشدی .

بوندن باشقا عصر نبوی‌یه عائد بعض مثاللره داها تصادف وبونلر دولت و سلطنت آثارندن عد اولونابیلیر . مسئله‌یه بو نقطهٔ نظردن باقانلر پیغمبریمزك هم آلهی‌بر رسول ، هم سیاسی بر حکمدار اولدیغنه ذاهب اولویورلر .

فقط مسئله بونکله بیتمز . عجبا رسول اکرمك بر مملکت اسلامیه‌یی تأسیس ایتمه‌سی حدود رسالتنك خارجنده‌می ، یوقسه وحی آلهینك ایجاباتی دائره‌سنده‌می ایدی ؟

مملکت نبویه تأسیسی ایشینك دعوت اسلامیه ایشندن تمامیله آیری و حدود رسالتدن خارج بر ایش اولدیغنی بیان ایدن بر کیمسه‌یی کورمیورز . حالبوکه ، بو پك شایان دقت بر فکردر .

بو فکری درمیان ایتمك ، کفر و الحاد دکلدر . بلکه بعض مسلمانلر ، خلافتك هیچ بر لزومی اولمادیغنی بیان ایتمکله بو فکری قبول ایتمش بولونیورلر .

پیغمبریمزك حدود رسالتی خارجنده بویله برایشی درعهده‌ایتدیکنی، مملکت تأسیسی کبی رسالتله علاقه‌دار اولمایان ایشلرله مشغول اولدیغنی دویونجه قورقاییکز . بلکه بو سوز قولاغکزه خوش کلمز ، فقط بو سوز مسلمانلرك آشنا اولمادیغی برسوز دکلدر . مسلمانلغك اساسنی، رسالتك معناسی ، تشریعك روحی ، پیغمبریمزك تاریخی بویله برفکرله مصادمه ایتمز ، یاخود اونی تقبیح ایتمز . بالعکس اوکا قوت بخش ایده‌جك دلائل تقدیم ایدر .

۱۰ — مسلمانلرك قبول ایده‌کلدکلری فکر ، بر مملکت نبویه تأسیسی ایشنك رسالت ایشنه داخل و رسالت ایشنی اکمال ایدیجی اولدیغیدر . فقط بوفکری قبول ایتمك ایچون رسولك دعوت آلهیه‌یی تبلیغ ایتدکدن صوکرا اونی فعلاً اجرا ایتمه‌سی ایجاب ایتدیکنی ، یعنی رسولك هم تبلیغ ایدیجی ، هم اجرا ایدیجی اولدیغنی قبول ایتمك لازمدر .

۱۱ — حالبوکه (رسالت)ك معناسنی موضوع بحث ایدنلر آراسنده ، (ابن خلدون)دن ماعداسی ، اجرا و تنفیذی رسالتك بر لازمه‌سی عد ایتمه‌یی دائما

اهمال ایتمشلردر. (ابن خلدون) ایسه مسلمانلغك ادیان سائره آراسنده ، دینه دعوت ، ودعوتی تنفیذ واجرا ایله تمایز ایتدیکنی سویله‌مکده‌در. ابن خلدونك بو مطالعه‌سی ، تاریخی مقدمه‌سنك بر چوق سطرلرنده منجلیدر. مومی الیه بالخاصه بوفکری، خریستیانلقده پاپالغی وپاطریقلکی، موسویلکده خاخاملغی ایضاح ایدرکن بیان ایدرك دییورکه :

« ملت پیغمبرك زمان غیبوبتنده احکام و شرایعك اجراسنی تأمین ایده‌رك پیغمبرك خلفی کبی حرکت ایده‌جك بر ذاته محتاجدر .

«اجتماع بشری‌یی تأمین ایچون، انسانلری ، قهر ایله ، کندیلرینی منفعتلرینه ارشاد ایده‌جك ، مفسدتلردن وقایه ایلیه‌جك بر مقامك لزومی آشکاردر . بو مقام ، سلطنت مقامیدر . دیانت اسلامیه‌ده ایسه دعوتی تعمیم و کافهٔ ناسه طوعاً ویا کرهاً دعوت اسلامیه‌یی قبول ایتدیرمك ایچون جهاد مشروع ایدیلدیکندن خلافت و سلطنت برلشمشدر . ادیان سائره‌نك دعوتی عمومی اولمادیغندن و بو ادیانده جهاد تشریع ایدیلمیه‌رك آنجق مدافعه اساسی قبول ایدیلدیکندن بونلر مملکتلرك سیاسیتله علاقه‌دار اولمامشلردر . چونکه بونلر ، آنجق کندی آرالرنده اقامهٔ دین ایدرلر » کورولیورکه (ابن خلدون) مسلمانلغك هم تبلیغی هم اجرائی برشریعت اولدیغنی ، مسلمانلقده سلطهٔ دینیه‌نك سلطهٔ سیاسیه ایله مجتمع ، حتی مسلمانلغك بوصفتله سائر ادیاندن ممتاز بولوندیغنی سویله‌یور .

١٢ — بز ایسه بوفکری قبول ایتمه‌یور ، اونك براستنادگاهی

بولونمادیغنه قائل بولونیورز . چونکه بزکره بوفکر، رسالت معناسنه، دعوت دینیه‌نك آنجق وعظ وارشاد کبی وسائطله تبلیغ ایدلمه‌سی اساسنه منافیدر . مع‌مافیه بوفکری قبول ایده‌جك اولسه‌ق بیله حل ایدلمه‌سی ایجاب ایدن برمسئله داها چیقار :

حضرت پیغمبر سیاسی بردولت تأسیس ایتدی ، یاخود تأسیسنه تشبث ایتدیسه ، نیچون بودولت ، ضروری اولان برچوق حاکمیت اساسلرندن محروم قالدی ؟ پیغمبریمزك والیلرینی ، قاضیلرینی تعیین ایتمکده تعقیب ایتدیکی اصول معلوم دکلدر . رسول اکرم نیچون نظام مملکت واصول شورادن بحث ایتمه‌مشدر ؟.. نیچون دور رسالت حکومتنك ماهیتنی تعیین ایتمك خصوصنده علما ، حیرت وترددایچنده قالمشدر ؟ دور سعادتی احاطه ایدن مبهمیتك سببی نه‌در ؟ بز بونلرك جیسنی آکلامق ایسترز .

حضرت محمدك انسانلری یکی بردینه دعوت، ویکی بردولتی تأسیس ایچون قیام ایتدیکنی ادعاده اصرار ایده‌نلر حکومت محمدیه‌نك وحی الٓهی ایله اداره اولوندیغنی سویله‌یور ، بناءً علیه او حکومتك غیر قابل ادراك برمکملیتی حائز بولوندیغنی درمیان ایدییورلر. بوفکره طرفدار اولانلر دور سعادت حکومتنك بوتون تشکیلاتی مکمل ، نظاماتی محکم ، الحاصل عقل بشرك ادراك ایده‌میه‌جکی شاهقه‌یه‌واصل اولدیغنی سویله‌یورلر . بونلره « دور سعادت » تشکیلات حکومتنده کوریلن نقصانك ، اودورك اساسات حکومتنده مشاهده اولونان ابهامك سببی صورولدیغی زمان آنجق بو شکلده جواب ویرمکده‌درلر .

١٣ — « تخريج الدلالات السمعيه » نام اثرك صاحبى ايله اونك نقطهٔ نظرينى قبول ايدن (رفاعه) بك مسئله‌دن غايت سهولتله قورتولمقده‌درلر. جونكه زمان رسالتده‌كى حكومتك، بر دولته لازم اولان بوتون دوائر ومأموريتلرى جامع اولديغنى، بودولته عائد بوتون تشكيلاتك مضبوط، بودولتك استنادكاهى اولان بوتون اساساتك معين ومقرر اولديغنى بيان ايدرك، بونلره يكى برشى علاوه‌سنه امكان بولونماديغنى سويله‌مكده‌دلرر.

بوسوزلرى داها اول موضوع بحث ايتديكمزدن مطالعاتمزى تكراره حاجت كورميورز .

١٤ — بو فكرى باشقه بر صورتله تأييد ايتمك ايسته‌ينلر شو مطالعه‌يى درميان ايدييورلر: رسول اكرم طرفندن تأسيس اولونان دولتك متين ومحكم تشكيلاتى حائز وهروجهله مكمل اولديغنى اعتقاده هيچ برمانع يوقدر. بودولتى، وحى الٓهى ايله مؤيد، ملائكه‌نك مظاهرتنى حائز اولان الٓهى پيغمبر اداره ايدييوردى . يالكز بز حكومت نبويه‌يه عائد حقيقى تفصيلاته دسترس اولماديغمزدن اودورك نظاماتنه واقف دكلز . راويلر يا بونقطه‌لرى روايت ايتمه‌مشلر، ياخود بونلرى روايت ايتدكلرى حالده باشقه برسببدن دولايى بز بونلرى احاطه ايده‌مه‌مش بولونيورز .

١٥ — علما، بو مطالعه‌يى بردن بره رد ايده‌مزلر . تاريخ محمدينك برچوق نقاطنى بيلمه‌ديكمزه دائر برطاقم شبهه‌لر درميان اولونابيلير. نته‌كيم، دور رسالته دائر بيلمه‌دكلرمز، بيلدكلرمزدن داها چوقدر .

برچوق حقيقتلرك كيزلى قالديغنه، بو حقائقى كشف ايچون متماديا

چاليشمق و اونلرى كشف ايتمك ايجاب ايتديكنه علمانك قانع اولمالرى ايجاب ايدر . چونكه علم، آنجق بو صورتله نشو ونما بولور . فقط بعض حقائقك مجهول قالمش اولماسى احتمالى، بيلديكمز حقيقتلره اعتماد ايتمه‌مزه، اونلرى حقائق علميه طانيمامزه، او حقيقتلردن برطاقم احكام چيقارمامزه، مذهبلر وجوده كتيرمه‌مزه، بونلرك اسبابنى ايضاح ايدرك نتيجه‌لر استخراج ايتمه‌مزه مانع اولاماز. بالآخره، بيلديكمز حقيقتلره مخالف علمى حقيقتلر ظهورينه قدر بو خط حركتى تعقيب ايده‌بيليرز.

بناءً عليه حكومت نبويه نظاماتنك مجهول قالمش اولماسى محتملدر . بلكه ايلروده بونلرك اك مكمل، اك مفكوروى نظامات اولديغى ثابت اولور. فقط معلوماتمزه مخالف حقائقك هنوز ميدانه چيقمامش اولماسى حكومت نبويه‌نك نظاماتنده كورديكمز مبهميتك اسبابنى، اسرارينى و معنالرينى آراشديرمقدن بزى منع ايده‌مز .

١٦ ـ سؤاللرمزه جواب ويرمك ايچون باشقه بر خط حركت داها تعقيب اولونابيلير : بو كون اساسات حكومت، تشكيلات دولت، اساس حاكميت نامنى ويرديكمز شيلر عارضى بر طاقم اصطلاحلردر، برطاقم موضوعاتدر، كه فطرى ساده‌لكله ممتاز، هر درلو كلفتدن آزاده، فطرى ساده‌لكك محتاج اولماديغى هر شيدن وارسته بر دولته لزومى يوقدر .

دولت نبويه‌يى تدقيق ايتديكمز تقديرده ايسه بوتون تدقيقاتمز بر فكر اطرافنده طوپلانمقده‌دركه بو فكر، دولت نبويه‌نك، بو كون

علمای سیاست نزدنده مدنی حکومت ارکانی عد اولونان، فقط حقیقت حالده واجب اولمایان ، اهمالی بوزندن آثارشی واختلال تحدث ایتمه‌ین تظاهراتدن اوزاق اولماسیدر . دولت نبویه‌ده ملاحظه اولونان مهمیت، ایشته بوندن عبارتدر .

۱۷ — حضرت محمد ، ساده‌لکی سه‌ور ، تکلفدن نفرت ایدردی. پیغمبریمزك خصوصی ، عمومی حیاتی ، هر شائبه‌دن آزاده ، تمیز و صمیمی بر ساده‌لکله ممتازدی . پیغمبریمز سوزده ، ایشده ساده‌لکه دعوت ایدردی . پیغمبریمز (جریر بن عبدالله البجلی) یه دیمشدرکه: « جریر ! سوز سویله‌دیکك زمان ، وجیز سویله . ایشك اولدیغی کلفتدن اوزاقلاش ! »

پیغمبریمز انسانلرله ، هر کلفتدن آزاده بر صورتده دوشرقالقار ، اونلرله ساده‌لك اساسی اوزره معامله ایدردی . علیه‌الصلاة‌السلام افندیمزك آرقداشلریله لطیفه ایتدیکی روایت اولونمقده‌در . ۱] ابن عباس پیغمبریمزك ظرافتندن بحث ایتمکده‌در. رسول اکرم آرقداشلرینه دیردی‌که : « سزك آرا کزده تمایز ایتمه‌یی سه‌ومم. جناب حق بر قولك آرقداشلری اوزرینه تمایز ایتمه‌سنی سه‌ومز . » ، پیغمبریمزه ایکی شیدن برینی اختیار ایتمه‌سی تکلیف اولوندقجه ، کناه اولمامق شرطیله قولاینی اختیار ایدردی . رسول اکرم ، (ابوموسی الاشعری) ایله (معاذ ابن جبل) . « قولایلاشدیریکز ، مشکللشدیرمه‌ییکز ؛ سه‌ودیردیکز ، تنفیر ایتدیرمه‌ییکز ! » دیمشدی .

۱] کتاب الکامل . (یا جریر اذا قلت فاوجز واذا بلغت حاجتك فلا تتکلف) سیرة حلبیة .

رسول اکرم افندیمز ، ریا و تصنعدن نفرت ایدردی. حجة‌الوداعده «یاربی حجمی قبول ایت ، اونی ریا و تصنعدن آزاد ایت!» دیمشدی . جناب حق پیغمبرینه خطاباً دییورکه : « یا محمد ده‌که ! سزدن اونك ایچون بر اجرت ایسته‌میورم . بن متکلفلردن ده‌کلم ! » رسول الله ، شریعت الٰهیه‌یی تبلیغ ایدییورکن انسانلره اك ساده اصولی تعلیم ایدییوردی : « سزه بر شی امر ایتدیمی ، اونی قدرتکز یتدیکی قدر ایفا ایدیکز ، بودین متیندر . اوکا رفق و ملایمتله توغل ایدیکز!»

پیغمبریمزك تبلیغ ایتدیکی شریعتده ، اك ساده أمیلکه ، غیر قابل ارجاع بر حکم یوقدر. نماز وقتلرینی تعیین ایچون رسول اکرم درجات شمسك، یاخود مطالع نجومك حسابنی طلب ایتمیه‌رك افقده کورونن کونشك محسوس حرکتیله اکتفا ایتمشدر. صیام، حج و مناسك حج کبی عبادتلر ایسه قمرك حرکتیله علاقه‌داردر. قمرك حرکتی حسابه، رصده محتاج دکلدر. صیام رمضان ایچون هلالك حرکتنی حساب ایتمك امر اولونمامش، هر درلو تکلفدن آزاده «رؤیت هلال» کافی کورولمش ، « بز امی بر امتز »، «رؤیتله اوروج طوتیکز!.. » کبی احادیث شریفه بو وادیده ورود ایتمشدر . بوندن باشقه کونك ساعت ودقیقه‌لرله حساب ایدیلمه‌سی تکلیف اولونمایارق ینه محسوسات ایله اکتفا اولونمش ، اوروج طوتمق ایچون خیط ابیضك خیط اسوددن تفریقی طلب ایدیلمشدی .

پیغمبرمز امی ایدی وامیلره کوندریلمشدی ؛ حیات خصوصیه وعمومیه‌سنده، ساده‌لك وسلامت فطرت ایجاباتنك خارجنه چیقمامشدی.

بناءً علیه پیغمبریمزك دورنده‌كی حكومتك نظامنده كوردیكمز مبهمیت ، بلكه بو فطری ساده‌لكك ایجابیدر . شبهه یوقدركه عصر حاضرده‌كی نظامات حكومتك اكثریسی الفت واعتیاد نتیجه‌سنده اركان حكومت واساس نظام تلقی ایتدیكمز ارضاع وتكلفاتدر .

او حالده حكومت نبویه‌نك نظامنده كوردیكمز مبهمیت ، یاخود تشوش ، یاخود نقصان ساده‌لكك ، هر شائبه‌دن آزاده فطرتك تا كندیسیدر .

١٨ — درمیان اولونان بو نقاط نظردن برینی قبول ایتمه‌مز ایجاب ایتسه شبهه‌سز صوك رأیی دها شایان قبول كورردك . چونكه دینه دها یاقیندر. فقط بز بو نقطهٔ نظری تدقیق ایتدیكمز تقدیرده اونك‌ده غیر صحیح اولدیغی تجلی ایدییور .

یكی حكوماته عائد برچوق نظامات وتشكیلاتك بر طاقم اوضاع وتكلفات اولدیغی ، بونلرك ایچنده طبع سلیمه وفطرت سلیمه‌یه مغایر بر چوق شیلر بولوندیغی دوغرودر . فقط محققدركه بونلرك ایچنده بر أثر كلفت ویا ذوق فطری‌یه منافی اولمایانلری، بالعكس ضروری ونافع اولانلری، مدنی بر حكومتك هیچ بر وجهله مستغنی اولامیه‌جغی شیلرده پك چوقدر .

هر هانكی بر حكومتك، ایراد ومصرفنی قید ایدن بر بودجه‌سی، داخلی ، خارجی وسائر ایشلرینی ضبط وتدوین ایدن دائره‌لری بولونماسی سلامت فطرت ، یاخود ساده‌لك اثری صاییلابیلیرمی ؟..

حال بوكه نبوت دورنده بولونمایان بر چوق شیلر میاننده بونلرده یوق . پیغمبریمز ، بونلرك هیچ برینه اشارت ایتمه‌مشدر .

پیغمبریمزك دورنده‌كی حكومتك بر حكومت ایچون لازم تظاهراتی حائز اولماماسی سلامت فطرته، یاخود ساده‌لكه حمل ایتمك هیچ بر وجهله قبول ایدیله‌میه‌جك بر كلفتدر .

مسئله‌یی باشقه بر صورتله حله باقالی‌یز .

چالیشمادیغنی ، پیغمبریمزك اسكی پیغمبرلر كبی برپیغمبر اولوب حكمدار ویا دولت مؤسسی ویا مملكت بانیسی اولمادیغنی قبول ایتمكدر .

بو سوز شیمدی‌یه قدر سویله‌نمه‌مش اولدیغندن بلكه مسلمانلرك سامعه‌لرینه آغیر كله‌جكدر . فقط بوسوز شایان دقت ، وقوتلی دلائله مستنددر .

٢ — بونی ایضاحدن مقدم ، فكره تبادر ایده‌جك بر خطادن توقی ایدلمه‌سنی تأمین ایچون بعض مطالعات درمیان ایتمك ایسترز . حد ذاتنده رسالت پیغمبرلره، ملتلری ایچنده برنوع ریاست ونفوذ تأمین ایتمكده‌در كه بوریاست ونفوذ پادشاهلرك تبعه‌لرینه قارشی حائز اولدقلری نفوذ وریاستدن بام باشقه‌در . رسالتك تامین ایتدیكی ریاستله پادشاهلغك تأمین ایتدیكی ریاست یكدیكرینه قاریشدیریلمامليدر . بونلرك آراسنده مباینت درجه‌سنه واران بر آیریلق واردر .

حضرت موسی ایله حضرت عیسانك ملتلری آراسنده حائز اولدقلری ریاستك شاهانه برریاست اولمادیغنی كوسترمشدك . پیغمبرلرك اكثریسی ده بویله ایدی .

٣ — حقیقی دعوت دینیه‌نك كندیسی ، اونكله قائم اولان ذاتك اولا بر (كمال حسی) یی حائز اولماسنی ، بدننده ، حواس ومشاعرنده برنقصانك ، موجب استكراه برشیئك بولونمامسنی اقتضا ایدر . بوندن باشقه پیغمبرك ، بررئیس اولدیغی ایچون قلبلری لرزان هیجان ایده‌جك برمهابتی، كندیسی اركك‌لره وقادینلره سه‌ودیره‌جك برجاذبیتی اولمالیدر.

اوچنجی فصل

حكمدارلق ده‌كل رسالت ، دولت ده‌كل دین

حضرت محمد حكمدار ده‌كل ، پیغمبردی ـ رسالت ریاستی وحكمدارلق ریاستی ـ پیغمبرلرك كمالی ـ پیغمبریمزك كندینه مخصوص كمالی ـ حكمدارلق وحكومتدن مراد معنالرك حدودی ـ قرآن پیغمبرك حكمدار اولمادیغنی ایضاح ایدییور ـ سنت‌ده كذا ـ مسلمانلرك روحی‌ده بونی افاده ایدییور ـ دولت تظاهراتی تلقی ایدیله‌جك بعض حركاتك معناسی ـ خاتمه .

١ — پیغمبریمزك رسالت صفتیله برلكده سیاسی حكمدارلق صفتنی جامع و بر دولت سیاسیه‌نك مؤسسی اولدیغی فكرینه ذاهب اولانلرك قارشیسنده غیر قابل اقتحام موانع بولوندیغی كوریلیور . بونلرك برمانعه‌یی اقتحام ایتدكجه برچوق برمانعه‌لره تصادف ایتدكلری، مشكلاتك برندن قورتولدقلرینی ظن ایتدكجه عینی مشكلك دها معضل بر شكلیله قارشیلاشدقلرینی كورییورز .

اوحالده قارشیمزده یالكز برخط حركت قالمشدر. بوخط حركت مانعه‌لردن ، پروزلردن ، اعوجاجلردن ، مشكلات وغوائلدن آزاده اولملق لازمدر. بوخط حركت پیغمبریمزك صرف دینی بردعوتك رسولی اولدیغنی، بودعوتك، حكمدارلق آرزولرندن، دولت تأسیسی حرصلرندن تمامیله آزاده بولوندیغنی ، علیه الصلاة والسلام افندیمزك برمملكتی ویا بر حكومتی بولونمادیغنی ، پیغمبرك معنای سیاسیسیله برمملكت تأسیسنه

پیغمبر عینی سببلره و « ملأ اعلی » ایله اتصالنك کندیسنه افاضه ایتدیکی وحی الٓهی دولاییسیله ، بر (کمال روحانی) یی ده حائزدر .

رسالت ، پیغمبرك کندی قومی آراسنده برقیمت اجتماعیه صاحبی اولماسنی ده استلزام ایدر. اساساً حدیث نبوی پیغمبرلرك ملتلری ایچنده صاحب موقع اولانلردن کوندرلدیکنی افاده ایدییور .

رسالت ، پیغمبرك سوزینی مسموع، دعوتنی مطاع قیله جق برقوتی حائز اولماسنی ده ایجاب ایدر . جناب حق رسالتی بیهوده یره تفویض ایتمز وحق پیغمبرلری آنجق دعوتلرینی قبول ایتدیرمك ، اوکا دنیاده کوك صالدیرمق، اونی جهانده‌کی حقائقه مزج ایتدیرمك ایچون کوندرر. قرآنده دەنیلیورکه: « هیچ بر پیغمبر کوندرمدك که اللهك اذنیله سوزی دیکلەنمەسین » ۱] جناب حق دعوتی ضایع اولمق ، بر پیغمبر حقی مغلوب وپریشان ایدلمك اوزره کوندرمکدن متعالیدر . قرآن کریم دییورکه : « سندن اول پیغمبرلرله استهزا اولونمش ، فقط استهزا ایدنلر استهزالرینك جزاسنه چارپیلمشلردی . ده‌که یر یوزنده دولاشیکزده پیغمبرلری تکذیب ایدنلرك عاقبتنی کوریکز. » ۲]. « جناب حق کوندردیکی آیات ایله حقی احقاق و باطلك کوکلرینی استیصال ایتمك ایستر . تا که مجرملرك رغمنه حق اولانك حق اولدیغی تظاهر ایتسین ،

[۱] ومارسلنا من رسول الالیطاع باذن الله (سورهٔ نسا)

[۲] ولقد استهزی برسل من قبلك فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزئون. قل سیروا فی الارض ثم انظروا کیف کان عاقبة المکذبین (سورهٔ انعام)

وباطلك باطل اولدیغی تجلی ایلسین ! » ۱] « کوندردیککز قوللرمزه وعد نصرتمز سبق ایتمشدر . اونلر مظفر اولاجقلر و بزم عسکرلرمز غالب کله‌جکلردر» ۲] « بز پیغمبرلرمزه ومؤمنلره دنیاده نصرت بخش، شاهدلرك ایفای شهادت ایتدیکی کونده (روز محشرده) اونلره یاردیم ایدرز . اوکون ظالملرك معذرتی فائده ویرمز. اونلر لعنته دوچار اولورلر، واك فنا یورده سوق اولونورلر.» ۳]

مقام رسالت رسولك ، حاکملرك حاکمیتلری آلتنده بولونانلره ، پدرلرك اولادلرینه قارشی حائز اولدقلری نفوذدن دها واسع برنفوذ صاحبی اولماسنی ایجاب ایدر .

بلکه پیغمبرلر ، حمکدارلر کبی ملتلرك سیاستنه اشتراك ایدرلر ، فقط پیغمبرلرك ویالکز اونلرك ایفا ایده‌جکلری بر وظیفه واردر : پیغمبر جسدلرده‌کی ارواح ایله تماس ایدر ، پرده‌لری ییرتارق قلبلره نفوذ ایدر . پیغمبر ، اتباعنك تا حریم قلبنه حلول ایدرك اونلرك عشقلرینی ، نفرتلرینی ادراك ایتمك ، حسنات و سیئاتك منبعنی کشف ایتمك ، ایچلردن کچن خاطره‌لری ، وسوسه‌لری ، نیتلری طانیمقله

۱] ویرید الله ان یحق الحق بکلماته ویقطع دابر الکافرین . لیحق الحق ویبطل الباطل ولو کره المجرمون (سورهٔ انفال)

۲] ولقد سبقت کلمتنا لعبادنا المرسلین ، انهم لهم المنصورون وان جندنا لهم الغالبون . (صافات)

۳] انا لننصر رسلنا والذین آمنوا فی الحیاة الدنیا ویوم یقوم الاشهاد یوم لاینفع الظالمین معذرتهم ولهم اللعنة ولهم سوء الدار . (مؤمن)

مكلفدر . پيغمبرك عامه‌يى اداره خصوصنده آشكار بر فعاليتى واردر. فقط اونك برده شريك ايله شريكى ، متفق ايله متفقى ، افندى ايله كوله‌يى ، پدر ايله اولادى برلشديره‌ن مناسبتى تحكيم خصوصنده اولديغى كبى آنجق زوج ايله زوجه‌نك مطلع اولابيله‌جكى روابطى اداره خصوصنده‌ده كيزلى بر فعاليتى واردر . پيغمبر ، ظاهرى‌ده ، باطنى‌ده قوللار ؛ جسمى‌ده ، روحى‌ده اداره ايدر ، ارضى و سماوى مناسباتمزى ، دنيا و آخرتمزك سياستنى ايضاح ايلر .

الحاصل رسالت، پيغمبرك هر انسانه رعايت‌وتدبير مناسبتيله‌مربوط اولماسنى ، هر قلبى حدودسز بر صورتده تدوير ايتمه‌سنى اقتضا ايدر .

٤ — بوندن باشقا حضرت محمدك ، ديكر پيغمبراندن بر چوق خصوصات ايله متمايز اولديغنى نظر دقته آلمالى‌يز . پيغمبريمز بوتون انسانلره تبليغ ايديلمه‌سى امر اولونان بر دعوتله كوندريلمش ، دعوت الٓهيه‌يى تبليغه موفق اولمش ، دين كمال بولونجه‌يه ، نعمت الٓهيه تماميله تجلى ايدنجه‌يه، الحاصل دين، لوجه‌الله تأسس ايدنجه‌يه قدر چاليشمشدر. بواويله بر رسالتدركه صاحبنى طبع بشرك يوكسله‌بيله‌جكى شاهقهٔ كماله اعلا ايدر، اوكا پيغمبرلرك احراز ايده‌بيله‌جكى قدرت روحيه‌نك منتهاسنى بخش أيلرو بو معظم وشامل دعوتك اقتضا ايده‌جكى تأييدات ربانيه‌نك كافه‌سنى اوكا رايكان أيلر.

بوندن دولاييدركه قرآن كريمده پيغمبريمزه دائر « جناب حقك سكا لطف و فضلى بويوكدر.» ١] « سن بزم نظر حمايه و التفاتمزله

[١] وكان فضل الله عليك عظيما (سورهٔ نسا)

بكامسك » ١] ده‌نيور. حديثده ايسه « جناب حق سنى اصلا مأيوس ايتمز » ٢] سوزى وارد اولويور .

بوندن دولاييدركه رسالتنك ايجابى اولارق پيغمبريمزك نفوذى عام و شاملدى؛ سوزى بين‌المسلمين مطاعدى، حكمى واسعدى؛ حاكميتك ال اوزاته‌بيله‌جكى هرشى ، پيغمبريمزك دائرهٔ نفوذينه داخلدى ؛ رياست وسلطه‌نك هرنوعى ، پيغمبريمزك مؤمنلر اوزرنده حائز اولديغى ولايتده مندمجدى .

پيغمبرلرك امتلرى اوزرنده حائز اولدقلرى نفوذك مختلف درجه‌لرده اولماسنى عقل جائز كورورسه‌ده محققدركه پيغمبريمز ، بوتون پيغمبرانك مادةً ومعناً الك نافذى اولمق ايجاب ايدر . پيغمبريمزك حائز اولديغى نبوت قوتى ، رسالت رياستى ، حقه دعوت نفوذى قارشيسنده باطل پريشان اولمش ، ومسامانلق كوك صالمشدر .

بونفوذ ؛ اللهك ملكلرى واسطه‌سيله وحيه مظهر اولانلره بخش اولونان بر عطيهٔ سماويه‌در . بواويله قدسى بو قوتدركه اللهك قوللرى ايچنده آنجق پيغمبرلر اوكا نائل اولورلر . فقط بونفوذ نبوينك حكمدارلق نفوذيله علاقه‌سى يوقدر، پيغمبريمزك قوتى پادشاهلرك قوتيله قياس اولونامازه

بورياست ، انسانلرى اللهه دعوتدن ، رسالت الٓهيه‌يى تبليغدن مستفاض بر رياستدر . حكمدارلق رياستى دكلدر . بو، آنجق رسالت ودينډن عبارتدر ؛ سلطنت حكمى دكل ، نبوت حكميدر .

[١] فانك باعيننا (سورهٔ طور)

[٢] حضرت عائشه‌نك حديثنده

رسولك، رسول اولمق حيثيتيله حائز اولديغى ولايت ايله پادشاهلرله امرانك حائز اولدقلرى ولايتك بربرينه قاريشديريلمامسنى تكرار اخطار ايدرز .

پيغمبرك قومى ايچنده حائز اولديغى ولايتك منشأى، قلبك ايمانيدر. حاكملرك ولايتى ايسه قلبلرله علاقه‌سى اولماياں مادى بر ولايتدر . پيغمبرلرك ولايتى ، هدايت وارشاد ولايتيدر . حاكملرك ولايتى مصالح حياتيه‌يى اداره وير يوزينى اعمار ولايتيدر . برنجيسى دين ايچون ، ايكنجيسى دنيا ايچوندر ، برى الله ايچون، ديكرى انسانلر ايچوندر. بريسى ، رياست دينيه‌در ، ديكرى رياست سياسيه‌در. دين ايله سياست آراسنده‌كى اوچورم ايسه غير قابل اقتحامدر !..

٥ — بو ايضاحاتى متعاقب باشقه بر نقطه‌يه جلب دقت ايتمك ايسترز. عربجه‌ده بعض كلمه‌لر واردركه بعضاً مترادف اولارق قوللانلديغى حالده بعضاً « متغاير » اولارق قوللانيلير . بو يوزدن نقاط نظر ، اختلاف ايدر ، ويريله‌جك حكملر مشوش اولور . بونلر مياننده ملك ، سلطان ، حاكم ، امير ، خليفه ، دولت ، مملكت، حكومت ، خلافت كبى كلمه‌لر بولونمقده‌در.

بز بوراده پيغمبرك حكمدار اولوب اولماديغنى صوراركن پيغمبرك رسالت صفتندن باشقا بر صفتى اولوب اوصفت وحيثيتيله بر وحدت سياسيه‌يى فعلاً تأسيسه تشبث ايدوب ايتمه‌ديكنى مراد ايدييورز . « ملك » دن مقصدمز ـ ايستر اوكا خليفه ، سلطان ويا امير ده‌ييكز، مدنى وسياسى بر وحدتى حائز اولان بر ملته حاكم اولمقدر . نته‌كيم

حكومت، مملكت، دولت كلمه‌لرندن Governement, Kingdom, state دن آكلاشيلان معنايى قصد ايدييورز .

بز مسلمانلغك بر وحدت اولديغندن ؛ مسلمانلرك مسلمان اولمق حيثيتيله بر جماعت تشكيل ايتدكلرندن شبهه ايتمه‌يورز. پيغمبر، انسانلرى بو وحدته دعوت ايتمش ، ارتحالندن مقدم بو وحدتى تأسيسه موفق اولارق اونك رياستنى درعهده ايله‌مشدى . پيغمبر بو وحدت اوغرنده لسانيله ، سلاحيله مجادله ايتمش ، نهايت اللهك نصرتنه نائل ، تأييدينه مظهر اولمش ، بو صورتله رسالتنى تبليغ ايتمش ، درعهده ايتديكى اماتى يرينه كتيرمشدى. پيغمبر امتى اوزرنده هيچ بر حكمدارك حائز اولماديغى نفوذى حائز بولونيوردى . قرآن كريم دييوركه : « محققدركه پيغمبر مؤمنلره كنديلرندن ياقين ورحيمدر » ١] « الله ايله پيغمبرلرى بر ايشه قرار ويرديمى مؤمنلرك آرتيق او ايشده اختيارلرى قالماز ، الله ايله پيغمبريمزه عصيان ايدنلر ، آب آچيق ضلالته دوچار اولورلر ». ٢]

بو دينى وحدته دولت ، پيغمبرك امتى اوزرنده حائز اولديغى مطلق نفوذه سلطنت ، ياخود خلافت نامنى ويرمك ، پيغمبرى‌ده خليفه ويا پادشاه طانيمق ايسته‌ين وارسه بوكا بر ديه‌جكمز يوقدر ، چونكه بونلر اوبله بر طاقم عنوانلردركه ، تحديد ايتديكمز معنايى تجاوز ايده‌مزلر .

١] النبي اولى بالمؤمنين من انفسهم ـ سورة الاحزاب

٢] وما كان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضى الله ورسوله امرا ان تكون لهم الخيرة من امرهم، ومن يعص الله ورسوله فقد ضل ضلالا مبينا ـ سورة الاحزاب

اصل مهم اولان نقطه ریاست نبویه‌نك ، رسالت ریاستی ، یاخود سلطنت ریاستی اولوب اولمادیغنی آکلامق، آرا صره پیغمبرك حیاتنده تصادف ایتدیکمز ولایت تظاهراتنك سیاسی بر دولت تظاهراتی اولوب اولمادیغنی تدقیق ایتمك، پیغمبرك ریاست ایتدیکی وحدتك حکومت ودولت وحدتی ، یاخود غیر سیاسی وصرف دینی بر وحدت اولوب اولمادیغنی تظاهر ایتدیرمك ، نهایت پیغمبرك منحصراً پیغمبرمی یوقسه یاخود پیغمبرلکله حکمدارلغی بر آراده حائز اولوب اولمادیغنی تدقیق ایتمکدر .

٦ — قرآن کریمك بوتون آیات کریمه‌سی ، پیغمبرك سلطنت سیاسیه ایله هیچ بر علاقه‌سی اولمادیغنی تأیید ایتدیکی کبی اونك وظیفهٔ سماویه‌سنی بوتون سلطنت معنالرندن مجرد بر شکلده ایفا ایدرك منحصراً تبلیغات ایله اکتفا ایتدیکنی کوسترمکده‌در .

شو آیات کریمه‌یی اوقویالم :

« رسوله اطاعت ایدن ، اللهه اطاعت ایتمش اولور، یوز چه‌ویرن اولورسه، بز سنی اونلرك اوزرینه نکهبان کوندرمه‌دك » ۱] « سنك قومك حق اولدیغی حالده قرآنی یالان تلقی ایتدی . ده‌که بن سزك اوزریکزده وکیل ده‌کلم . » ۲] ، «ربکدن سکا کوندریلنه اتباع ایت، اوندن باشقا بر معبود یوقدر، مشرکلردن یوز چه‌ویر، الله ایسترسه اونلر مشرك قالمازدی ، بز سنی اونلرك اوزرینه نکهبان کوندرمدك ، سن

۱] ومن یطع الرسول فقد اطاع الله ومن تولی فما ارسلناك علیهم حفیظاً ـ نساء
۲] وکذب به قومك وهو الحق ، قل لست علیکم بوکیل . سورة الانعام

اونلرك وکیلی ده‌کیلسك.» ۱] ، « ربك ایسته‌سه یریوزنده‌کی انسانلرك هپسی بردن ایمان ایدرلردی ، انسانلری سنمی مؤمن اولمغه اجبار ایده‌جکسك؟. » ۲] « ده‌که، ای ناس، ربکز طرفندن حق کوندرلدی، هدایته ایره‌ن کندی نفسی ایچون ایره‌ر ؛ ضلالته صاپان ، کندی ضررینه صاپار ، بن سزك اوزریکزده وکیل ده‌کلم» ۳]، « بز سنی اونلرك نامنه وصی کوندرمه‌دك » ٤] « کندی هوا وهوسنی معبود اتخاذ ایده‌نی کوربیورمیسك ، سن ناصل اونك اوزرینه وکیل اولابیلیرسك » ٥] بز سکا کتابی انسانلر ایچون حق ایله کوندردك . هدایته ایره‌ن کندی نفسی ایچون ایره‌ر ؛ ضلالته صاپان، کندی ضررینه صاپار، سن اونلرك اوزرنده وصی ده‌کیلسك » ٦]

« یوز چه‌ویره‌جك اولورلرسه ، بز سنی اونلرك اوزرینه نکهبان کوندرمه‌دك ، سنك وظیفه‌ك تبلیغدن عبارتدر . » ۷] ، « بز اونلرك

۱] اتبع ماوحی الیك من ربك . لااله الا هو واعرض عن المشرکین ولو شاء الله مااشرکوا ، وما جعلناك علیهم حفیظاً وماانت علیهم بوکیل . سورهٔ یونس
۲] ولو شاء ربك لآمن من فی الارض جمیعاً ، افانت تکره الناس حتی یکونوا مؤمنین . سورهٔ یونس
۳] قل یاایها الناس قد جاءکم الحق من ربکم فمن اهتدی فانما یهتدی لنفسه ومن ضل فانما یضل علیها ، وما انا علیکم بوکیل ـ سورهٔ یونس
٤] ومارسلناك علیهم وکیلا. سورهٔ اسری .
٥] افرأیت من اتخذ الهه هواه افانت تکون علیه وکیلا . سورهٔ فرقان
٦] انا انزلنا علیك الکتاب للناس بالحق فمن اهتدی فلنفسه و من ضل فانما یضل علیها وما انت علیهم بوکیل. سورهٔ زمر
۷] فان اعرضوا فما ارسلناك علیهم حفیظاً، ان علیك الا البلاغ . سورهٔ شوری

نه‌دیدكلرینی دها ایی بیلیورز . سنی اونلرك اوزرنده برجبار اولارق كوندرمه‌دك . سن یالكز قرآن ایله بنم وعیدمدن قورقانلره اخطاراتده بولون . » ١] « خاطرلات ، سن آنجق بر خاطرلاتیجیسك ، اونلرك اوزرنده متحكم ده‌كلسك ، یوز چه‌ویروب كفر ایده‌نلری‌الله الكبویوك عذابه دوچار ایده‌جكدر». ٢]

كوریلیوركه قرآن كریم ، صریح برصورتده، پیغمبرك ، انسانلرك وصیسی ، وكیلی ، نكهبانی اولمادیغنی ، جبار ٣] و متحكم اولمادیغنی ، انسانلری ایمانه اجبار ایتمك حلاحیتنی حائز بولونمادیغنی افاده ایدییور. بوصفاتی حائزاولمایان انسان‌پادشاه اولاماز، چونكه تحكم وتجبرسلطنتك لازمه‌لرندندر .

ینه قرآن كریم ، پیغمبرك امت اوزرنده وكیل ویاوصی اولمادیغنی سویله‌یور . بوصفاتی حائز اولمایان ، پادشاه اولاماز .

قرآن كریمده ده‌نیلیوركه : « محمد ؛ رجالكزدن برینك باباسی ده‌كلدی، بلكه‌اللهك ایلچیسی وپیغمبرلرك صوكنجسیدر. الله هرشیئی بیلجیدر . » ٤]

١] نحن اعلم بما یقولون ، وما انت علیهم بجبار ، فذكر بالقرآن من یخاف وعید . سورهٔ ق

٢] فذكر انما انت مذكر لست علیهم بمصیطر ، الا من تولی وكفر ، فیعذبه الله العذاب الا كبر . سورهٔ غاشیه

٣] عربلر ، (جبار) كلمه‌سنی حكمدارلره اطلاق ایدرلر . تخت اوزرنده اوتوران‌تاجلی برحكمداره بكزه‌ین(جوزا) ییلدیزی ظهورایتدیكی‌زمان « طلع الجبار » دیرلر .

١] ما كان محمداباااحدمن‌رجالكم‌ولكن‌رسول‌الله وخاتم النبین. سورهٔ‌احزاب

قرآن‌كریم حضرت‌محمدك امتی اوزرنده رسالت حقندن باشقا بر حقی بولونمادیغنی افاده خصوصنده صریحدر. پیغمبر حكمدار اولسه ایدی اونك امتی اوزرنده برده حكمدارلق حقی اولوردی . حكمدارلق حقی ؛ رسالت حقندن باشقه ، پادشاهلغك تأثیری رسالت تأثیرندن آیریدر . قرآن دییوركه :

« یا محمد ده‌كه : بن كندی نفسم نامنه بر نفع وضرره‌مالك‌ده‌كلم. آنجق اللهك ایسته‌دیكی اولور . غیبی بیلسه‌م ، خیرك چوغالمسنی ایستردم. بكاده‌فنالق دوقونمازدی . بن آنجق ایمان ایدن بر قومه‌انذار ایدیجی ومژده ویریجی‌یم »، ١] « محمده نیچون برخزینه كوندریلمه‌دی، اونكله برلكده نیچون برملك كلمه‌دی دیمه‌لرندن‌ضیق‌صدره اوغرایه‌رق سكا وحی اولونانك بر قسمنی ترك ایتمكمی ایسته‌یه‌جكسك؟ سنك وظیفه‌ك انذاردن عبارتدر . جناب حق هر شیئك نكهبانیدر . ٢] « سن یالكز بر منذرسك ، هر ملتك ، كندیسنه دوغرو یول كوستره‌ن بر مرشدی واردر » ٣] « ده‌كه بن یالكز سزك كبی بر انسانم ، بكا معبودك آنجق بر معبود اولدیغی وحی اولونیور ، لقای آلهی‌یی امید ایدن اعمال صالحه ایشله‌سین ، الهنك عبادتنه بر شریك

١] قل لااملك لنفسی ضراً ولا نفعاً ، الا ما شاء الله ، ولو كنت اعلم الغیب ، لاستكثرت من‌الخیر وما مسنی السوء ان‌انا الا نذیر وبشیر لقوم‌یؤمنون

٢] فلعلك تارك بعض مایوحی الیك ان یقولوا لولا انزل علیه كنز او جاء معه ملك . انما انت نذیر والله علی كل شیئی وكیل . سورهٔ هود

٣] انما انت منذر و لكل قوم هاد . سورهٔ رعد

قاتماسین ۱] » ، « ده‌كه ، ای ناس ، بن سزه كوندریلن برمنذرم.» ۲] « بكا آنجق آب آشكار بر منذر اولدیغم وحی اولونیور » ۳] « ده‌كه بن آنجق سزك كبی بر انسانم ، بكا معبودك بر معبود اولدیغی وحی اولونیور . » ٤]

كوریلیوركه قرآن ، حضرت محمدك یالكز پیغمبر اولدیغی افاده خصوصنده صریحدر . بوندن باشقا قرآن ، حضرت محمدك رسالت الٓهیه‌یی تبلیغدن باشقه بر وظیفه ایله ، تبلیغ ایتدیكی عقائدی انسانلره قبوله حمل ایتمكله مكلف اولمادیغنی‌ده صراحةً بیان ایتمكده‌در .

قرآن دییوركه : « شاید یوز چه‌ویره‌ك اولورسه‌كز بیلیكزكه كوندردیكمز پیغمبرك وظیفه‌سی آب آشكار تبلیغاتدن عبارتدر . » ٥]

« رسولك وظیفه‌سی تبلیغدن عبارتدر. الله‌ سزك آشكار ایشله‌دیككزی وكیزله‌دیككزی بیلیر . » ٦] « دوشونمیورلرمی‌كه آرقداشلری جنته اوغرامش ده‌كلدر . او آنجق آب آشكار تبلیغاتده‌بولونان برنذیردر» ۷] « كندی ایچلرندن بر آدمه انسانلری انذار ایت ، ایمان ایده‌نلرك نزد

۱] قل انما انا بشرمثلكم یوحی الی انما آلهكم آله واحد، فمن كان یرجو لقاءربه فلیعمل عملا صالحا ولا یشرك بعبادهة ربه احدا ـ سوة كهف
۲] قل یاایهاالناس انما انا لكم نذیر مبین ـ سورة حج
۳] ان یوحی الی الا انما نذیر مبین ـ سورة ص
٤] قل انما انا بشر مثلكم یوحی الی انما آلهكم آله واحد . ـ سورةسجده
٥] فان تولیتم فاعلموا انما علی رسولنا البلاغ المبین . سورة مائده
٦] ماعلی الرسول الاالبلاغ والله یعلم ماتبدون وماتكتمون. سورهٔ اعراف
۷] اولم یتفكروما بصاحبهم من جنة . ان هوالا نذیر مبین ـ سورة یونس

الٓهیده یوكسك بر مقامی اولدیغنی مژده‌له ، دییه وحی كوندرمككمز انسانلر ایچون عجیب برشیمیدر ؟ » ۱] « سكا یالكز تبلیغ كركدر . حساب بزه عائددر » ۲]، « رسولك آب آشكارتبلیغاتدن باشقه‌وظیفه‌سی وارمیدر ؟ » ۳] « سكا كتابی ، محضا اونلره‌اختلاف ایتدكلری‌مسائلی ایضاح‌وبیان ایتمك،ایمان‌ایدنلره‌هدایت ورحمت‌اولمق‌اوزره كوندردك» ٤] « یوز چه‌ویره‌جك اولورلرسه سنك وظیفه‌ك آب آشكار تبلیغاتده بولونمقدر » ٥] ، « سنی آنجق مژده‌جی وانذار ایدیجی اولارق كوندردك » ٦] ، « یامحمد ، سكا قرآنی اذایه دوچار اولمق ایچون كوندرمه‌دك ، بو آنجق اللهدن قورقانلر ایچون بر اخطاردر . » ۷] ، « رسولك وظیفه‌سی منحصراً تبلیغدن عبارتدر » ۸] « سنی مژده‌جی وانذار ایدیجی اولارق كوندردك . » ، « بكا بلدهٔ حرامك ربنه ۹]

۱] ا كان للناس عجبا ان اوحینا الی رجل منهم ان انذر الناس و بشرالذین آمنوا ان لهم قدم صدق عند ربهم. سورهٔ یونس
۲] فانما علیك البلاغ وعلینا الحساب . سورهٔ رعد
۳] فهل علی‌الرسول الا البلاغ المبین . سورهٔ نحل
٤] ومانزلنا علیك الكتاب الا لتبین لهم الذی اختلفوا فیه هدی‌ورحمة لقوم یؤمنون . سورهٔ نحل
٥] فان تولوا فانما علیك البلاغ المبین . سورهٔ نحل
٦] وما ارسلناك الا مبشراً ونذیرا . سورهٔ اسراء
۷] طه ما انزلنا علیك القرآن لتشقی ، الا تذكرة لمن یخشی . سورهٔ طه
۸] وما علی‌الرسول الا البلاغ المبین . سررهٔ فرقان
۹] انما امرت ان اعبد رب هذه البلدة التی حرمها وله كل شیئی وامرت ان ا كون من المسلمین و ان اتلو القرآن فمن اهتدی فانما یهتدی لنفسه ومن ضل فقل انما انا من‌المنذرین . سورهٔ نحل

عبادت ، امر اولوندی . هرشی اللهکدر . بکا مسلمانلردن اولمق ، قرآنی تلاوت ایتمکده امراولوندی. هدایته ایرەن کندی نفسی ایچون ایرەر ، ضلالته صاپانلره قارشیده دەکه: بن انجق انذار ایدیجیلردنم » « سنی تکذیب ایدەجك اولورلرسا اونلردن اول نیجه ملتلر پیغمبرلرینی تکذیب ایتمشلردی. رسولك وظیفەسی ، تبلیغدن عبارتدر» ١] ، « ای پیغمبر ، بز سنی شاهد ، مژدەجی، انذار ایدیجی ، اللهه کندی اذنیله دعوت ایدیجی ، برسراج منیر اولمق اوزره کوندردك ، ٢] » ، « بز سنی بوتون انسانلر ایچون مژدەجی وانذار ایدیجی اولمق اوزره کوندردك. فقط انسانلرك چوغی بیلمیور . » ٣] ، « ارقداشکز جنته مبتلا دەکلدر . او آنجق سزه کوندریلن برنذیردر . » ٤] « سن برنذیردن عبارتسك ، سنی حق ایله کوندردککه تبشیرات وانذاراتده بولوناسك. هیچ برملت کچمەمشدرکه ایچنده برنذیر ظهور ایتمەسین . » ٥] « بزم وظیفەمز آپ آچیق تبلیغایدن عبارتدر » ٦] ، « دەکه ، بن

١] وان یکذبوا فقد کذب امم من قبلکم وماعلی الرسول الا البلاغ المبین سورهٔ عنکبوت

٢] یاایها النبی انا ارسلناك شاهداً ومبشراً ونذیرا وداعیاً الی الله باذنه وسراجاً منیرا . سورهٔ احزاب

٣] ومارسلناك الا کافةً للناس بشیراً ونذیرا ولکن اکثرالناس لایعلمون. سورهٔ سبأ .

٤] مابصاحبکم من جنة ان هو الا نذیر لکم . ـ سوورهٔ سبا

٥] ان انت الا نذیر ، انا ارسلناك با لحق بشیر اونذیرا و ان من امة الا خلافیها نذیر . سورة فاطر

٦] وما علینا الا البلاغ المبین . سورهٔ یس

آنجق برمنذرم ، واحد وقهار اولان اللهدن باشقه برالله یوقدر » ١] « بز سنی آنجق شاهد ، مژدەجی ونذیر اولارق کوندردك » ٢] . « اللهه وپیغمبره اطاعت ایدیکز ، شاید یوز چەویرەجك اولورسەکز پیغمبریمزك وظیفەسی آپ آچیق تبلیغاتدن عبارتدر » ٣] « دەکه علم، اللهکدر . بن آنجق آپ آشکار برمنذرم . » ٤] ، « دەکه بن آنجق ربمه دعا ایدرم . اوکا هیچ برشریك قاتمام ، دەکه بن سزك ایچون نه برفنالق ، نەده ایلك یاپابیلیرم . دەکه بنی اللهدن برکیمسه قورتارامازه اوندن باشقه صیغینەجق برالتجا کاهم یوقدر . انجق اللهك تبلیغات ورسالتیله ممتازم » ٥]

٧ — کتاب اللهك بوبیاناتی اوقودقدن صوکرا پیغمبریمزك سنتنه مراجعت ایتدیکمز تقدیرده حقیقتی ینه غایت صریح کوررز .

« سیرت نبویه » صاحبی روایت ایدییورکه: برایشی ایچون پیغمبریمزه مراجعت واونك حضورینه کیرەن بر آدام ، برتیترەمەیەدوچاراولمشدی. پیغمبریمز دیمشدیکه : « بن نه برحکمدار ، نەده برجبارم. بن ، قریشه منسوب ، مکەده قورو أت کمك ییەن برقادینك اوغلی‌یم . » حدیث

١] قل انما انا منذر ومامن آله الاالله الواحدالقهار . سورة ص .

٢] انا ارسلناك شاهداً و مبشراً و نذیرا . سورةالفتح

٣] واطیعوالله واطیعوالرسول فان تولیتم فانما علی رسول البلاغ المبین. سورةالتغاین

٤] قل انما العلم عندالله وانما انا نذیر مبین . سورة الملك

٥] قل انما ادعو ربی ولا اشرك به احداً . قل انی لااملك لکم ضرا ولا رشدا قل انی لن یجیرنی من الله احد ولن اجد من دونه ملتحداً الا بلاغاً من الله ورسالاته ـ سورة الجن

شريفده بيان اولونديغنه نظراً ، حضرت اسرافيل پيغمبريمزه، حكمدار برپيغمبرمى ، يوقسه اللهك قوللرندن برپيغمبرمى اولمق ايستهديكنى صورمش ، رسول اكرم ، استشاره نيتيله حضرت جبرائيله باقمش ، جبرائيل تواضعه اشارت اولمق اوزره يره باقديغندن پيغمبرده اللهك قولى برپيغمبر اولمايى ايستهديكنى سويلهمشدر .

بونلرده پيغمبرك حكمدار اولماديغنى ، حكمدارلق ايستهمديكنى ، حكمدارلغه ميل ايتمهديكنى صراحةً كوسترمكدهدر .

قرآنده ، دين اسلامه ، اعاره ايديلمك ايستهنيلن ماهيت سياسيهيى اثبات ايدهجك كيزلى ، آشكار ، هيچ بردليل يوقدر. صوكره احاديث نبويهيى تدقيق ايديكز : ينه برشى بولامازسكز . دينك بوايكى صاف منبعلرى المزدهدر . بونلرى باشدن باشه تدقيق ايتديكمز تقديرده دليل دهكل ، دليله بكزهر برشى بيله بولامايز .

٨ — مسلمانلق ، بردعوت دينيهدر . نوع بشرى اصلاح ايدهجك وذات اجل واعلايه ياقلاشديراجق ، اللهك ارباب صلاحه وعدايتديكى أبدى مسعوديتى تأمين ايدهجك بر مذهبدر . مسلمانلق ، بوتون انسانلرى بربرينه باغلايهجق ، و بوتون كرهٔ ارضى احاطه ايدهجك دينى بر وحدتدر .

بو مقدس ، بو علوى دعوت ؛ بوتون انسانلره ، حبل آلهى يه صاريلمايى، براللهه عبادت ايدن برتك امت تشكيل ايتمهيى، بو اعتبار ايله

بواعتبار ايله قاردهش اولمايى توصيه ايتمكدهدر . بودعوت ، يريوزنده مسالمتى تأمين ايدهجك ، انسانلغى كماله سوق ايليهجك ، اونى نامزد اولديغى مسعوديته ايريشديرهجك مفكورهدر . بو آسمانى بررحمت ، آلهى بر عنايتدر .

بوتون انسانلرى دين قاردهشى اولمغه دعوت ، چوق معقول بردعوتدر . انسانلرك فطرتنده بودعوتى قبول استعدادى موجوددر .

اوت، جناب حق، بودعوتك اجابته قارشيلاناجغنى، قطعى برظفر احراز ايدهجكنى تبشير ايتمكدهدر . قرآن دييوركه : « ظن ايتمهكه الله وعدينى يرينه كتيرمز . » ، « جناب حق ايمان ايدوب اعمال صالحه ايشلهينلرى ، اوندن اولكيلرى استخلاف ايتديكى كبى ، يريوزنده استخلاف ايتمهيى، اونلره انتخاب وقبول ايتديكى دينى ترصين ايتمهيى ، اونلرك خوفنى امن وامانه تبديل ايتمهيى وعد ايتمشدر . » ١] « او اللهدركه پيغمبرينى هدايت ودين حق ايله كوندرمشدر . تاكه بوتون دينه غالب كله . » ٢] « آغزلريله اللهك نورينى سونديرمك ايسترلر . حالبوكه الله نورينى اتمام ايدهجكدر . كافرلر ايستهمهسهده . » او الهدركه پيغمبرينى هدايت ودين حق ايله كوندرمشدر . تاكه بوتون دينه غالب كله، مشركلر ايستهمهسهده ٣] » .

١] ولاتحسبن الله مخلف وعده.. وعد الله الذين امنوا وعملوا الصالحات ليستخلفنهم فى الارض كما استخلف الذين من قبلهم وليمكنن لهم دينهم الذى ارتضى لهم وليبدلنهم من بعد خوفهم آمنا ... (سورهٔ نور)

٢] هوالذى ارسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله. سورهٔ فتح

٣] يريدون ليطفئوا نورالله بافواههم والله متم نوره ولوكره الكافرون هوالذى ارسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولوكره المشركون (سورهٔ الصف) .

بوتون دنیانك بردین ایله متدین اولماسی ، بشریتك بروحدت دینیه تشکیل ایتمه‌سی غایت معقولدر . فقط بوتون دنیانك برحکومته تابع اولماسی ، مشترك بروحدت سیاسیه ایچنده طوپلانماسی ، بوعادتا طبع بشره منافی وارادهٔ الٰهیه‌یه مخالف برشیدر .

مع مافیه بوتماميله دنیوی برهدفدر . جناب‌حق بوکبی شیلری انسانلرك عقللرینه ترك ایتمش ، بونلری ادراکلرینه ، علملرینه ، منفعتلرینه ، آرزولرینه کوره سربستجه اداره ایتمك اوزره انسانلره بیراقمشدر .

فقط رسول اکرم بوایشلره دائر برحکم ایراد ایتمه‌مش ، برتدبیر توصیه ایتمه‌مش ، بالعکس « سزدنیاکزك ایشلرینی‌دها ای بیلیرسکز » دیمشدر .

اوت، بوایشلر صرف‌دنیوی برماهیتی حائزدر . بوتون‌دنیا ایشلری بوتون هدفلری وغایه‌لریله ، اللهك بزه‌احسان ایتدیکی عقل وادراکدن، بزه اوکره‌تدیکی اسما ومسمیاتدن باشقه برشی استلزام ایتمز وبر پیغمبرك کوندریلمه‌سنه ده‌کمز، ناصلکه پیغمبریمزده بوایشلرله‌مشغول اولمامشدر.

٩ — رسول اکرمك‌حیاتنده مشاهده‌اولونان وحکومت‌ایشلری شکلنده تظاهر ایدن ، دولت ومملکت حسنی ویرن بعض حادثه‌لر سزی شبهه‌یه دوشورمه‌ملیدر . چونکه لدی‌التدقیق بونلرك بوماهیتده اولمادقلری تجلی ایدر . بلکه بونلر رسول اکرمك دینی‌تقویه ودعوت دینیه‌یی تأیید ایچون مراجعت ایتدیکی تدابیردن باشقه برشی ده‌کلدی.

(جهاد) ك بوتدابیردن بری اولماسی شایان‌حیرت ده‌کلدر. کرچه

بونك عنیف وشدید برتدبیر اولدیغی سویلنه‌بیلیر ، فقط بعضاً خیر اوغورنده شری اختیار ایتمك ضروری اولویور ، اعمار ایچون تخریب ایتمك ایجاب ایدییور .

١٠ — الحاصل کوریلیورکه‌پیغمبرك دینی دعوتله‌برلکده سیاسی دعوتله مشغول اولدیغی ذهابنی ، یالکز قرآن کریم ده‌کیل ، یالکز سنت سنیه ده‌کل، قرآن وسنتله‌برلکده عقل ورسالتك معنی‌وماهیتی‌ده رد ایدییور .

حضرت محمدك مؤمنلر اوزرنده حائز اولدیغی ولایت ، رسالت ولایتیدی وبو ولایت تحکمله شائبه‌دار اولمامشدر .

اوت‌اوزمان، نه‌حکومت، نه‌ده دولت ، واردی. سیاسی برهدف، یاخود حکمدارانه برغایه یوقدی .

بوایضاحاتدن‌صوکرا عصر سعادتك حکومت تظاهراتندن، دولت تشکیلاتندن آزاده اولماسنده‌کی سبب؛ بودورده‌حکومت، حاکم، والی، دائره‌لر وبونلره مماثل شیلر بولونمامسنك حکمتی اکلاشیلمش ، تصادف ایتدیکمز ظلام حیرت آیدینلانمش اولسه کرکدر .

آنجق تقوادر. پیغمبرك عرب اولماسنه ، اونك پك طبیعی اولارق عربلری سه‌ومه‌سنه ، قرآنك عربجه اولماسنه رغماً ، حقیقت بو مرکزده‌در .

٢ — دعوت اسلامیه‌نك عالم وجودده ظهوری ، هم‌ده حقائق كونیه آراسنده ثابت بر حقیقت اولارق تجلیسی ایچین بودعوتی تبلیغ ایتمك اوزره قبل حقدن انتخاب اولونان برپیغمبرك کوندریلمه‌سی ضروریدی.

جناب حق بو دعوتی تبلیغ ایچون کونده‌ره‌جكی رسولی ، عرب قبیله‌لرندن، عربلرك اولاد اسماعیل اولانلرندن، اولاد اسماعیل اولانلرك (کنانه) یه منسوب فرعندن، بو فرعك قریش قبیله‌سندن و بو قبیله‌نك « بنی هاشم » عائله‌سندن انتخاب ایدرك حضرت محمدی کوندردی .

جناب حقك بو انتخابنده هرحالده پك بویوك بر حکمت واردر . بونی قسماً بیلیور ، قسماً بیلمه‌یورز .

کونده‌ریلن پیغمبر عرب، واوكا وحی اولان کتاب عربجه اولدیغندن دعوت اسلامیه‌نك ، اولا عربلر آراسنده انتشاری ضروریدی . پیغمبرك تبلیغاتنه ایلك مخاطب اولان قوملك عرب قومی اولماسی، پیغمبرك اولا اونلری الله یولنه دعوت ایتمه‌سی ، غایت طبیعیدر .

بناءً علیه پیغمبر اولا اقرباسنه ، صوکرا وطنداشلرینه تبلیغاتده بولونمش، نصرت الٓهیه ایله احراز موفقیت ایدنجه‌یه‌قدر چالیشمشدی. عربلر، اسلام وحدت دینیه‌سنه کیره‌ن ایلك ملت صفتیله رسول اکرمك ریاستی آلتنده طوپلانمشدی .

٣ — معلوم اولدیغی اوزره عربستان ، مختلف قبیله‌لره منسوب،

اوچنجی مبحث

تاریخ نظرنده خلافت وحکومت

دین برلیكی وعربلر

برنجی فصل

مسلمانلق عربلره مخصوص بردین دگلدر. عربلق و مسلمانلق ـ عربلرك سیاسی آیریلقلریله دینی اتحادلری ـ اسلامی تشکیلات، سیاسی دگل، دینیدر ـ عصر سعادتده عربلر آراسنده‌كی سیاسی مباینتك ضعفی ـ پیغمبرك ارتحالیله ریاستك ختامی ـ پیغمبرك بر خلیفه تعیین ایتمه‌مسی ـ حضرت (علی) نك خلیفه تعیین اولوندیغنه دائر شیعیلرك مذهبی ـ حضرت ابوبکرك خلیفه تعیین اولوندیغنه دائر بر جماعتك مذهبی .

١ — مسلمانلق ، اولجه‌ده سویله‌دیکمز کبی ، بوتون دنیانك ، شرق وغربك ، عرب وعجمك ، ارکك وقادینك ، زنکین و فقیرك ، عالم وجاهلك خیری ایچون کونده‌ریلن یوکسك بردعوتدر. مسلمانلق، بروحدت دینیه‌در. جناب حق بووحدتله انسانلری باغلامق، بو رابطه‌یی بوتون کرهٔ ارضه تشمیل ایتمك ایسته‌مشدر. مسلمانلق برعرب دعوتی، عرب وحدتی ، عرب دینی دگلدی . مسلمانلق هیچ بر ملتی دیکر بر ملته ؛ بر لسانی دیکر بر لسانه ، بر مملکتی دیکر بر مملکته ، بر دوری دیکر بر دوره ، بر نسلی دیکر نسله ترجیح ایتمز. سبب ترجیح

مختلف لهجه‌لرله متكلم ، بربرندن اوزاق ، قسماً شرقی رومایه تابع ، قسماً مستقل ، كتله‌لردن متشكلدی .

بالنتیجه مختلف عرب كتله‌لری آراسنده طرز حكومت ، شكل اداره ، اخلاق و عادات ، حیات اقتصادیه و مالیه اعتباریله بویوك بر مباینت واردی .

فقط بو یكدیكرینه مباین كتله‌لرك هپسی پیغمبریمزك زماننده اسلام دعوتی، اسلام سنجاغی اطرافنده برلشه‌رك دین رابطه‌سیله برلشمشلر؛ پیغمبریمزك ریاستی آلتنده طوپلانمشلردی .

پیغمبریمزك زماننده تأسس ایدن بووحدت، هیچ بروجهله سیاسی بر وحدت دكلدی . دولت وحكومت معنالرندن برینی حائز دكلدی. بالعكس بووحدت، سیاستدن تمامیله آزاده دینی وحدت ماهیتنی محافظه ایتمشدر. بو وحدت ، ایمان ودین وحدتیدی ، دولت، مملكت وحدتی دكلدی .

٤ — پیغمبرك سیرتی بونی اثبات ایتمكده‌در . چونكه پیغمبر ، بو داغینیق كتله‌لرك سیاستنه قاریشمامش ، اونلرك طرز اداره‌لرینی دكیشدیرمكه تصدی ایتمه‌مش ، هر هانكی قبیله‌نك اداری ، عدلی تشكیلاتنه ال اوزاتمامش ، بو كتله‌لرك كندی آرالرنده‌كی ، یاخود كندیلریله باشقالری آراسنده‌كی اجتماعی ، اقتصادی مناسباته مداخله ایتمه‌مش ، بر والی‌یی عزل ویا بر قاضی‌یی نصب ایتمه‌مش ، بو كتله‌لرك تجارت ، زراعت ویا صنایعنه یكی اساسلر قویمامش ، بلكه بو ایشلری كندیلرینه بیراقمش ، بونلری كندیلرینك داها ایی ادراك

ایده‌جكلرینی سویله‌مشدر. بناءً علیه هر كتله مدنی ، سیاسی ایشلرنده، كندی حالنده قالمش؛ بوتون كتله‌لرك آراسنده یكانه رابطه یالكز اسلام وحدتی اولمشدر .

مسلمانلغك احتوا ایتدیكی اساسات ، اخلاق و شریعتك حیات اقوامی بویوك مقیاسده متأثر ایده‌جك ماهیتده اولدیغی سویلنه‌بیلیر . چونكه مسلمانلقده جزائی برچوق احكام، اوردولره، جهاده ، آلیش ویریشه عائد برچوق اوامر، قونوشمغه اوتورمغه، یورومكه عائد نیچه قواعد، بوندن باشقا برچوق شیلر واردر . عربلره بو قواعدی قبول ایتدیره‌ن دینك اونلری واسع مقیاسده برلشدیردیكی ، تشكیلاتلرینی توحید ایتدیكی وبو صورتله آرالرنده وحدت سیاسیه تأسیس ایله‌دیكی ، بناءً علیه بردولت وجوده كتیره‌رك پیغمبرك بو دولته ریاست ایتدیكی ایلری سوروله‌بیلیر .

فقط مسئله‌یی تأمل ایتدیكمز تقدیرده مسلمانلق طرفندن وقوع بولان بوتون تلقیناتك، بوتون قواعدواساساتك حاكمیت سیاسیه ایله ، یاخود مدنی دولت تشكیلاتیله اوزاقدن ، یاقیندن علاقه‌دار اولمادیغی كورولور . بونلرك هپسنی برآرایه كتیردیكمز تقدیرده، مدنی بردولته لازم اولان سیاسی اصول وقوانینك پك كوچوك برقسمنی تشكیل ایده‌بیلدیكی تظاهر ایدر .

٥ — مسلمانلغك تبلیغ ایتدیكی بوتون عقائد ومعاملات، بوتون اخلاق وعقوبات، منحصراً دینی برماهیتی حائزدر . بشرك دینی منفعتنی استهداف ایدر . بو منافع دینیه‌نك توضح ایتمه‌سی ، یاخود كیزلی قالماسی،

انسانلرك بونلردن مدنی منفعتلر تأمین ایدوب ایتمه‌ملری سیاندر. شریعت سماویه یاخود پیغمبر بونلره باقاز .

نته‌کیم عربلر ، شریعت اسلامیه ایله برلشمه‌لرینه رغماً سیاسی مباینتدن؛ بلکه مدنی ، اجتماعی ، اقتصادی حیاتلرینك هرشعبه‌سنده‌کی مباینتلردن قورتولامامشلردر. اوقدرکه هرعرب کتله‌سنك، اوزمانکی تلقی‌یه کوره ، آیریجه بردولت تشکیل ایتدیکنی سویلیه‌بیلیرز .

پیغمبریمزك یوم ارتحالنده عربلرك وضعیتی شومرکزده ایدی : عمومی بروحدت دینیه ایله برابر تمامیله متباین کوچوك کتله‌لر.. حقیقت بوندن عبارتدر. مورخلرك عصر سعادتی غایت منسجم، غایت آهنکدار برصورتده تصویر ایتمه‌لرینه آلدانه‌رق بومباینتی اهمال ایتمه‌ملی یز. چونکه اولا ، تاریخده برچوق خطالر بولوندیغنی وبو خطالرك چوق شاشیرتیجی اولدیغنی بیلمه‌لی یز. ثانیاً، عربلر آراسنده‌کی منافرت ومباینت مسلمانلق سایه‌سنده قسماً زائل اولمش ؛ بردین ایله مندین اولمق، مشترك اخلاق وآداب ونظاماتی قبول ایتمك یوزندن خفیفله‌مشدی . ثالثاً ، رسول اکرمك حائز اولدیغی ریاست دینیه‌یی‌ده نظر دقته آلمق کرکدر . بناءً علیه عربلر آراسنده‌کی منافرتك ضعفه دوچار اولماسی ، شدتنی ضایع ایتمه‌سی ، غایت طبیعیدر . قرآن کریمده ده‌نیلیورکه : « اللهك سزه رایکان ایتدیکی نعمتی خاطرلاییکزکه دشمن ایکن قلبلرکزی تألیف ایتدی‌ده اونك سایهٔ لطفنده قارده‌ش اولدیکز . آتش اوجورمنك کنارنده ایکن او آتشدن قورتولدیکز . » [۱]

---

[۱] واذکروا نعمة الله علیکم اذ کنتم اعداء فالف بین قلوبکم فاصبحتم ، بنعمته اخوانا وکنتم علی شفا حفرة من النار فانقذکم منها . سورهٔ ال عمران

فقط عربلر، متباین کتله‌لر، داغنیق جمعیتلر وضعیتندن چیقامادیلر. بوپك طبیعی ایدی. طبیعی اولدقدن صوکرا اونك شدت وحدتنی ضایع ایتمه‌سی ، تأثیراتی آزالتماسی ممکندر . فقط اونك زوالنه امکان یوقدی .

رسول اکرم ارتحال ایدر ایتمز عرب کتله‌لری آراسنده مباینتك اسبابی پك جلی برصورتده میدانه چیقدی. اوزمان هرکتله، دیکرندن ممتاز وآیری اولان شخصیتنی، باشقالرندن مستقل اولان موجودیتنی حس ایتمکه باشلایارق پیغمبرك ریاستی آلتنده طوپلانان برلك پارچالانمق تهلکه‌سنی کچیرمش، « مکه، مدینه وطائف اهالیسندن ماعدا ، عربلرك اکثریسی ارتداد ایتمشلردی. » [۱]

٦ — یوقاریده کوستردیکمز کبی عرب برلکی، اسلامی برلکدی، سیاسی بر برلك ده‌کلدی . رسول اکرمك حائز اولدیغی ریاست ، مدنی ده‌کل ، دینی برریاستدی . عربلرك پیغمبره اطاعتلری ، اعتقاد و ایمان اطاعتیدی ، حکومت وسلطنت اطاعتی ده‌کلدی . عربلرك پیغمبر اطرافنده طوپلانمالری ؛ وحی الٰهی‌یی ، نفحات سماویه‌یی ، اوامر ونواهیٔ الٰهیه‌یی تلقی‌یی استهداف ایدن دینی، الٰهی براجتماعدی. چونکه پیغمبر « اونلری تزکیه، اونلره کتاب وحکمتی تعلیم ایدردی. » [۲] پیغمبرك حائز اولدیغی بو ریاست، شخصیت ویا نسبندن دولایی ده‌کل، حائز اولدیغی رسالتدن ایلری کلیوردی. حضرت محمد، پیغمبر اولمق، کندی هوا وهوسنی افاده ایتمه‌مك ، بالعکس ارادهٔ الٰهیه‌یی تبلیغ ایتمك

---

[۱] ابوالفدا تاریخی .

[۲] ویزکیهم ویعلمهم الکتاب والحکمة .

اعتباریله اورپاستی احراز ایتمشدی . پیغمبرك ملاً اعلایه ارتحالیله اونك حائز اولدیغی مقام دینیه بر باشقاسنك توارث ایتمه‌سنه امكان یوقدی . چونكه كندیسی پیغمبرلرك صوكنجیسیدی . ریاست الٓهیه ایسه توارث ایدیلمز ، هبه اولونماز و وكالت ایله انتقال ایتمز.

٧ — رسول اكرم ارتحال ایتدیكی زمان، كندیسنه خلف تعیین ایتمه‌مش ، كندی مقامنه قائم اولاجق بركیمسه‌یی كوسترمه‌مشدی .

چونكه، رسول اسلام، بوتون حیاتی اثناسنده بر اسلام دولتندن یاخود برعرب دولتندن صورت قطعیه‌ده بحث ایتمه‌مشدی .

رسول اكرم ، رسالت الٓهیه‌یی كاملاً ایفا ، امتنه دینك بوتون اساساتنی ، هر درلو مبهمیت وقاریشیقلقدن آزاده برصورتده توضیح ایتدكدن صوكرا ارتحال ایتمشدر . شاید رسول اكرمك هدفلرندن بری بردولت تأسیسی اولسا ، اونك بوایشی مهم بیراقه‌رق ارتحالنی متعاقب مسلمانلرك بچاق بچاغه كله‌لرینه سببیت ویرمه‌سی قابل تصورمیدر؟ اسكی یكی بوتون دولت مؤسسلرینك ایلك ایشی ، دولتلرندن بحث ایتمك ده‌كلیدر ؟ اوحالده ناصل اولورده رسول اكرم ، مسلمانلره بو وادیده هیچ بر اثر ، هیچ بر رهبر بیراقماز ؟ ناصل اولورده مسلمانلری قاب قاراكلق حیرتلر ایچنده ترك ایدرده ، جسد مباركنك تجهیز و تدفیننده مقدم اونلرك بربرلرینه صالدیراجق درجه‌ده حرصلر كوسترمه‌لرینه میدان بیراقیر ؟..

٨ — شیعیلرك هپسی، رسول اكرمك، حضرت علی‌یی، كندندن صوكرا خلیفه تعیین ایتدیكنه قائلدرلر. بوقناعتی‌مناقشه‌یه محل یوقدر. چونكه هیچ بر قیمت علمیه‌یی حائز ده‌كلدر .

(ابن‌خلدون) دییوركه: « شیعیلرك، كندی‌مذهبلرینه كوره نقل و تأویل ایتدكلری نصلر ، سنتی نقل و شریعتی تدوین ایدن اكابرجه مجهولدر. بونلرك‌ایلری سوردكاری نصلرك اكثریسی موضوع، یاخود مطعوندر یاخود اونلرك فاسد تاویلاتندن اوزاقدر. » ١]

٩ — امام (ابن‌حزم‌الظاهری) ، رسول اكرمك كندیسندن صوكرا حضرت ابوبكری نص جلی ایله خلیفه نصب ایتدیكنه ذاهب اولان طائفه‌نك نقطهٔ نظرینی قبول ایدرك مهاجرین وانصارك حضرت ابوبكره اجماع ایله « رسول اللهك خلیفه‌سی » عنوانی ویردكلرینی ، عربجه‌ده « خلیفه » كلمه‌سنك بالذات نصب اولونمایی ده‌كل ، باشقاسی طرفندن خلف تعیین‌اولونمایی افاده‌ایتدیكنی، بناءً علیه حضرت‌ابوبكرك پیغمبر طرفندن خلیفه تعیین اولوندیغنی سویله‌یور . ٢]

بوفكری قبول‌ایتمك‌ایچون شایان‌استناد هیچ برحجت كورمه‌یورز.

اسلام كتابلرینه مراجعت ایتدیكمز زمان امام (ابن‌حزم) ك سوزینی تایید ایده‌جك هیچ بر سنده دسترس اولمادیغمز كبی بوتون روایتلرك، ابوبكره بیعت خصوصنده اصحابك اختلاف ایتدیكنی ، اصحاب كزیندن بعضیلرینك ابوبكره بیعتدن امتناع ایتدیكلرینی بیان خصوصنده متفق اولدقلرینی كوردك . حضرت عمر ، پیغمبرك یوم ارتحالنده سویله‌دیكی سوزلردن ٣] اعتذار ایدرك دییوركه: « ای ناس ، دون سزه بعض

١] ابن‌خلدونك مقدمه‌سندن

٢] ابن‌حزمك (الفصل‌فی‌الملل والاهواءوالنحل)نام اثرندن

٣] پیغمبریمز ارتحال ایتدیكی زمان ، حضرت عمر قالقارق دیمشدركه : « منافقلردن بعضیلری ، پیغمبرك وفات ایتدیكنی ادعا ایدییورلر . قسم ایدرم‌كه رسول الله أولمه‌مشدر . اللهنه ملاقی اولمشدر . ناصل‌كه حضرت موسی كیدرك قومندن قرق نهان قالمش ، صوكرا ، أولدیكی شایع اولدقدن‌صوكرا تكرار عودت ایتمشدی . قسم ایدرم‌كه رسول الله‌ده عودت ایده‌جك . بن‌ده اونك أولدیكنی ادعا ایدن آدملرك أللرینی و آیاقلرینی كسه‌جكم . »

سوزلر سویله‌مشدم که بونلر صرف کندی فکرمك محصولیدی. بونلر کتابه استناد ایتمه‌دیکی کبی علیه‌الصلاة‌والسلام افندیمزك اکا وقوع بولان بر عهدی‌ده ده‌کلدی . فقط رسـول اللهك ایشـلریمزی اداره ایدرك صوکنجیمز اولارق ارتحال'یده‌جکنی ظن ایدییوردم. مع‌مافیه جناب‌حق، رسول اللهی هدایته ایردیره‌ن کتابنی پایدار ایتمشدر. اوکا صاریلدیغکز تقدیرده پیغمبرك مظهر اولدیغی هدایته سزده ایره‌رسکز . جناب حق ایشلربکزی الك أییکزك یعنی پیغمبرك آرقاداشی ویارغاری اطرافنده طوپلامش بولونیور . قالقیکز ، بیعت ایدیکز . » ٢]

بونلری وبونلردن‌باشقا شیلری بولویورزده‌حضرت محمدك‌ارتحالندن مقدم خلافت ایشـنی تعیین ایتدیکنه دائر درمیان اولونان مطالعاتی اساسسز کورویورز. حقیقت حالده رسول اکرم، حکومت ایشلرینه قاریشمامش ، ارتحالنی متعاقب نه اولاجغنه دائر برشی سویله‌مه‌مشدر .

پیغمبریمز ، دین کمال بولارق نعمت الهیه تمام اولدقدن ، دعوت اسلامیه تمامیله کسب رسوخ ایتدکدن صوکرا ارتحال ایتمشدر. رسول اکرمك ارتحالیله رسـالتی ختام بولمش ، اونك ارتحالیله ارض ایله سما آراسنده شخصیت سنیه‌لریله دوام ایدن رابطه ، انقطاعه اوغرامشدر.

٢] طبری

ایکنجی فصل

عرب دولتی

پیغمبرك ارتحالنی متعاقب ریاست ، آنجق سیاسی ریاست اولابیلیر - اسـلامیتك عربلر اوزرنده تأثیراتی - عرب دولتنك ظهوری - عربلرك بیعت اوزرنده اختلافی .

١ — پیغمبر ریاستنك ، رسالت طریقیله حاصل اولان ، دینی بر ریاست اولدیغنی عرض و ایضاح ایتدك . پیغمبرك ارتحالیله رسالت ختام بولدیغی کبی بوریاستده نهایت بولمشدی. ناصل پیغمبرك ریاستنده بر کیمسه‌نك کندیسنه خلف اولماسنه امکان یوقسه ، ینه بر کیمسه‌نك رسالتنه وارث اولماسنه امکان یوقدر .

پیغمبراك ارتحالنی متعاقب مسلمانلرك باشنده بر ریاست بولونماسی ضروری ایسه ، هرحالده بو ریاست ، پیغمبرك ریاسـتندن باشقا بر ماهیتده اولماسی ایجاب ایدر .

پیغمبرك ارتحالندن‌صوکرا دینی برریاستك وجود بولمامسی بداهت درجه‌سـنده معقول و طبیعی بر شیدر . قابل تصـور اولان شی ، رسالتله‌علاقه‌دار اولمایان، دینه مستند اولمایان برریاستك، یعنی (لادینی) بر ریاستك تأسیسیدر .

بوریاست (لادینی) اولدقدن صوکره مدنی ، سیاسی برریاست

اولورکه ، حکومت و دولت ریاستی دیمکدر . بونك دین ریاستی ایله علاقه‌سی اولاماز . نته‌کم اویله‌ده اولدی .

٢ — دعوت اسلامیه ، عرب کتله‌لرینی برچوق نقاط نظردن یوکسلتمشدی . مسلمانلق سایه‌سنده‌درکه عربلر آراسنده بروحدت تأسس ایتمش، عربلرزمانلرینك الـ‌ڭخیرلی ملتلرندن بری اولمشلر ، سائر ملتلر کبی فاتح بر ملت اولمق استعدادینی احراز ایله‌مشلردر .

شرك شائبه‌سندن آزاده صاف برعقیده، روحك اعماقنده یرلشه‌ن قوتلی برایمان ، رسول اکرمك تربیه ایتدیکی اخلاق، فطرت سلیمه‌نك تمیه ایتدیکی ذکا ، طبیعتك بخش ایتدیکی نشاط ، آیریلقلری ازاله ، مباینتلری تخفیف ایدن ، هپسنی دین قرده‌شی یاپان وحدت ... ایشته رسول اکرمك یوم ارتحالنده عربلر بووضعیتده ایدیلر .

عربلر کبی اویانان برملت ، نبوت ریاستنك انحلالی اوزرینه ، آرتیق اسکیسی کبی ، جاهلیت و وحشته ، اختلاف وضعفه عودت ایده‌مزدی .

برملت ایچون قوت وتفوق اسبابی حاضرلاندقدن صوکرا اوملت محقق کسب قوت واحراز فائقیت ایدر . مطلقا لایق اولدیغی موقعه یوکسلیر . اوحالده عرب دولتی کندیسندن اول تأسس ایدن دولتلر کبی مطلقا تأسس ایده‌جکدی .

٣ — عربلر ، بر دولت تأسیس ایتمك ایچون لازم اولان عوامل و وسائطك مهیا اولدیغندن بیخبرده کلدیلر. بلکه بونی پیغمبرك ارتحالندن مقدم بیله حس ایتمشدیلر . فقط پیغمبرك ارتحالی اوزرینه ، وحدت

دینیه‌لری اساسی اوزره قورمالری لازم اولان بو سیاسی دولتی موضوع بحث ایتمکه باشلامشلردی . « اساساً هرنبونی ، حکمدارلق تعقیب ایدر » ١]

بناءً علیه عربلر پیغمبرك ارتحالنی متعاقب تأسیس ایده‌جکلری دولتی، وجوده کتیره‌جکلری حکومتی مذاکره ایدییورلردی. بوندن طولاییدرکه امارت وامرادن، وزارت ووزرادن، قوتدن، قلیجدن، عزوثروتدن، کثرت وسطوتدن ، قدرت و عظمتدن ، بحث ایتمشلردی . بونلرك هپسی ایسه مملکت، دولت ایشلریدر. ینه بوندن طولاییدرکه مهاجرین وانصار آراسنده رقابت ، اصحاب کزین آراسنده مناقشه‌لر وقوع بولمش، نهایت حضرت ابوبکره بیعت ایدیله‌رك مشارالیه، تاریخ اسلامك ایلك حکمداری اولمشدی .

ابوبکره یاپیلان بیعتك نه صورتله وقوع بولدیغنی تدقیق ایدرسه‌ك بونك تماميله سیاسی ، سلطانی بربیعت ، ویکی دولتك بوتون ایزلرینی حائز اولدیغنی توضح ایدر . بو یکی دولتده قوت وقیلنج اساسی اوزره قائم اولمشدی .

بو یکی دولت عربلرك تأسیس ایتدیکی بردولتدی، بناءً علیه برعرب دولتی ، وبر عرب حکومتیدی . حالبوکه مسلمانلق، بیلدیکمز کبی، بشریتك دینیدر ، منحصراً عرب ویا منحصراً عجم دینی دکلدی .

بو یکی عرب دولتی ، دینی بردعوته مبتنی ایدی . بناءً علیه بودولتك شعاری ، بو دینی دعوتی حمایه وادامه ایدی . شبهه‌سز بو دولتك

١] اساس البلاغه

دعوت دينيه‌يى انكشاف ايتديرمك ، اسلامك تحول و تكاملنى تأمين ايتمك خصوصنده غير قابل انكار خدماتى واردى . فقط بونلرك هپسى اونى برعرب دولتى اولمقدن، عربلرك حاكميت وسلطنتنى تأييد، عربلرك منافعنى ترويج وتقويه وهرطرفده نفوذلرينى ترصين وتحكيم ايدن بردولت اولمقدن جيقارماز. بوسايه‌ده عربلر هرطرفه ياييلمشلر ، فتح واستيلايه مقتدر هر ملت كبى دنيايى استثمار ايتمشلردى .

٤ — مسلمانلر ، سقيفه‌ده باشلرينه كيمى كچيره‌جكلرينى مذاكره ايديور، انصار مهاجرينه ، « بزدن بر امير سزدن بر امير » ديبور وحضرت ابوبكر بونلره « امرا بزدن، وزرا سزدن » جوابنى ويرييور، ابوسفيان : « قسم ايدرم كه اورته‌ده اويله بر فوران واركه اونى آنجق قان سوندره‌بيلير . اى عبد مناف ! ابو بكر كيم اولويوركه ايشلريكزى اوكا توديع ايدييورسكز . نرده ذلت وضعفه اوغراپان على و عباس ! » دييه‌رك حضرت على‌يه براى بيعت النى اوزاتيور و حضرت على بيعتى رد ايدييوركن بوتون بو آكلاتدقلريمزى ادراك ايدبيورلردى .

حضرت (سعد بن عباده) ايسه ابو بكره بيعتى رد ايدرك دييوردى‌كه : (بوتون اوقلرمى آتمادن ، قيلجمى ، ميزارغمى قانله بويامادقدن ، ألمده‌كى هر شيئ سزى وورمغه حصر ايتمه‌دكدن ، بوتون عائلهم افراديله ، قوممك ايچنده بكا اطاعت ايدنلرك كافه‌سيله سزكله دوكوشمه‌دكدن صوكرا بوايشى اصلا قبول ايتم . شايد انسانلرله برابر جنلرده سزكله برلشسه اللهه قاووشه‌رق حسابمى ويرمه‌دن سزه بيعت

ايتم . » بناءً عليه (سعد) سائر مسلمانلرله برلكده نماز قيلمز اونلرله برلشمز ، اونلرله حجم ايتمزدى . ابوبكرك ارتحالنه قدر (سعد) بو فكرنده ثبت ايتمدى . ١]

الحاصل مسلمانلر ، اوكون مدنى ، دينوى برحكومت تأسيس ايتدكلرينى بيليورلودى . بناءً عليه اوكا قارشى عصيانى اوكا مخالفتى

۷

جائز كوريورلردى. چونكه بو صورتله دينى برمسئله اوزرنده دەكل، آنجق دنيوى بر مسئله اوزرنده ، دين ايله علاقه‌سى اولماپان ، ايمان اوزرنده هيچ بر تأثيرى بولونماپان سياسى بر مسئله اوزرنده اختلاف ايتمش اولويوردلرى .

كرك حضرت ابوبكر ، كرك باشقالرى ، امارتك بر مقام دينى اولديغنى ادعا ايتمه‌مش ، اوكا قارشى قيامك ، دينه قارشى قيام اولديغنى سويله‌مه‌مشدر. بالعكس حضرت ابوبكر دييوردى‌كه: « اى ناس ، بن آنجق سزك كبى بر آدامم . بيلمه‌يورم ، بلكه بكا رسول اللهك تحمل ايده‌بيله‌جكى شيلرى تحميل ايتمك ايسته‌يه‌جكسكز. حالبوكه جناب حق محمدى بوتون انسانلر آراسندن انتخاب ايتمش ، اونى هر آفتدن وقايه أيله‌مشدر. بن ايسه برشى ابداع ايده‌جك دەكل، آنجق اتباع ايده‌جكم. »

فقط ، اوزمان موجود اولان برچوق سببلر ، حضرت ابوبكره دينى بر ماهيت ويرمش ، بعض انسانلر اونك دينى بر مقامى اشغال

١] طبرى .

۷

ایتدیکنه وبو مقامده رسول اللهه وکالت ایتدیکنه ذاهب اولمشلر . بوصورتله مسلمانلر آراسنده امارتك دینی بر مقام اولدیغی ، بو مقامی اشغال ایدنلرك رسول اللهه وکالت ایتدکلری ادعاسی وجود بولمشدر .

بو ادعایی تولید ایدن سببلرك الك مهملرندن بری حضرت ابوبکره (رسول اللهك خلیفه‌سی) عنوانك ویریلمه‌سیدر .

اوچنجی فصل

خلافت اسلامیه

(خلیفهٔ رسول‌الله) لقبنك ظهوری ـ ابوبکرك خلافتنه ویریله‌جك حقیقی معنی ـ برلقبك اسباب انتخابی ـ ابوبکره عصیان ایدنلره « مرتد » دینمه‌سنك سببی . زکاتی ویرمه‌ینلر دینی ده کل ، سیاسی حربلر ـ حقیقی مرتدلر ـ ابوبکرك دینی اخلاقی ـ خلافتك مقام دینی اولدیغی فکرینك شیوعی ـ حکمدارلرك بوفکری ترویج ایتمه‌لری ـ مسلمانلقده خلافت یوقدر .

١ — حضرت ابوبکره ویریلن «رسول اللهك خلیفه‌سی» عنوانك کیمك طرفندن اختراع اولوندیغنی، صحیح برصورتده بیلمه‌یورسه‌کده، حضرت ابوبکرك بو لقبی قبول ایتدیکنی بیلیورز .

حضرت ابوبکر ، ارتداد ایدن عرب قبائلنه یازدیغی مکتوبلرده، قوماندانلرینه کوندردیکی امرنامه‌لرده بو عنوانی قوللانیور .

٢ — پیغمبرك عربلره ریاست ایتدیکی ، عرب وحدتنك اساسی اولدیغی شك وشبهه‌دن وارسته‌در. پیغمبرك ارتحالی متعاقب (ابوبکر) عرب حکمداری اولارق عرب برلکنی یکی برشکل سیاسی دائره‌سنده ادامه ایتمك اعتباریله، عربجه‌ده ، رسول اللهك خلیفه‌سی ، حتی علی الاطلاق خلیفه عنوانی احراز ایده‌بیلیر . او حالده ابوبکر بو عنوانله پیغمبرك خلیفه‌سیدی . فقط بو خلافتك بر باشقا معناسی یوقدر .

۳ — شبهه‌سز بو لقبك بر شعشعه‌سی ، قوتی ، جاذبه‌سی واردر. یکی بر دولتك ریاستنی درعهده ایدرك بر سورو قیام واختلال فیرطینه‌لرینه، متضاد احتراصات قاصیرغه‌لرینه قارشی اونی صیانت ایتمك ، بالخاصه جاهلیت دورینه جوق یاقین اولمق اعتباریله او دورك عصبیتنی ، بداوتنی حالا یاشایان بر ملت ایچنده بو وظیفه‌یی ایفا ایتمکله مکلف اولان جناب صدیقك ، دور رسالتك هنوز بوتون طراوتیله حافظه‌لرده جانلی اولماسندن بالاستفاده بو لقبی انتخاب ایتمه‌سی شایان حیرت دکلدر. عربلری تسخیر ایتمك خصوصنده بو لقبك تأثیری آشکاردر .

مع مافیه بعضیلری حضرت ابوبکرك بو خلافتنی حقیقی بر خلافت عد ایدرك اونك حضرت محمده خلیفه اولدیغنی ، حضرت محمدك ایسه خلیفة الله اولدیغنی، بناءعلیه حضرت ابوبکرك خلیفةالله عد ایدیله‌جکنی سویله‌مشلردی . حالبوکه حضرت ابوبکر بوکا قیزمش «اللهك خلیفه‌سی دکل ، پیغمبرینك خلیفه‌سی» اولدیغنی درمیان ایتمشدی.

٤ — بو لقب ، عربلردن ومسلمانلردن بر جماعتك حضرت ابوبکرك امارتنه ،حضرت محمده منقاد اولدقلری کبی انقیاد کوسترمه‌لرینی تأمین ایتمشدی . بو صورتله حضرت ابوبکر ،حضرت محمدك مقامنده قائم عد اولوندیغندن بونلرك نظرنده اوکا قارشی عصیان ایتمك، دینه عصیان وارتداد مثابه‌سنده ایدی .

بزه قالیرسه، ابوبکره اطاعتی رد ایده‌نلره مرتد، حضرت ابوبکرك

کندیلریله حرب ایتدیکی جماعتلرله وقوع بولان مصادمه‌لره ارتداد محاربه‌لری دینمه‌سنك سببی بودر .

٥ — بلکه بو عاصیلرك اکثریسی ، حقیقت حالده مرتد دکللردی. یعنی بونلر اللهی وپیغمبری انکار ایتمه‌مشلر؛ مسلمان قالمشلر ، یالکز ابوبکرك تأسیس ایتدیکی وحدته التحاق ایتمك ایسته‌مه‌مشلر، بونده‌ده هیچ بر محذور دینی کورمه‌مشلردی . شبهه‌سزدرکه بونلر مرتد دکللردی . بونلرله وقوع بولاجق حربلر ؛ دینی محاربه اولامازدی. بونلرله آنجق عرب وحدتی وعرب دولتی نامنه سیاسی حربلر وقوع بولابیلیردی .

نته‌کیم حضرت ابوبکره مسلمانلرك بیعتلرینی متعاقب ؛ امام علی وحضرت سعدبن‌عباده کبی بو بیعتی رد ایدن ذواته مرتد معامله‌سی یاپیلمادیغنی، بونلرك ارتداد ایتدکلرینه دائر بر شی سویله‌نیلمه‌دیکنی کوربیورز.

٦ — زکاتی ویرمه‌دکلرندن دولایی ، ابوبکرك کندیلریله حرب ایتدیکی عربلرك اکثریسی ، بلکه بوخط حرکتله مسلمانلغی رد ایتمك وکافر اولمق دکل ؛ آنجق ابوبکرك حکومتنه انقیاد ایتمه‌مك ایسته‌مش اولابیلیرلر. نته‌کیم اصحاب کبارینك بعضیلری بو حکومتی ایسته‌مه‌مشلردی. ابوبکرك حکومتنی طانیمادقدن اونك سلطنت وحکومتنی رد ایتدکدن صوکرا اوکا زکاتی ویرمه‌مك غایت طبیعیدی .

[۱] ابن خلدونك مقدمه‌سندن

بو نقطه‌ده تاریخك ظلام وظلمنی نه قدر شدتله حس ایدییورز . بالخاصه تاریخك ابوبکره قارشی قیام ایدرك «مرتد» اولدقلری سویله‌نیلنلرك، بونلرله وقوع بولان حربلرك ماهیتنی آکلامق ایسته‌دکجه بو ظلمت بوتون شدتله اوزریمزه چوکیور .

مع مافیه بوظلمتلر آراسنده حقیقتك ضعیف برایشیغی پیریلدامقده‌در. علمانك دقتی بو ایشیغه توجه ایده‌جکدر .

(خالدبن الولید)ك ؛ مرتد تسمیه ایتدکلری آدملرك بری اولان (مالك بن نویره) ایله وقوع بولان محاوره‌سنی تدقیق ایده‌لم . خالد ؛ مالکك کلله‌سنی ووردیرمش، صوکره قافا طاسنی و اوجاق طاشی کبی قوللانمشدی .

حالبوکه مالك؛ خالده اك صریح افاده ایله مسلمان اولدیغنی، فقط زکاتی ابوبکرك آدمی اولان خالده تأدیه ایتمیه‌جکنه اعلان ایدییوردی.

او حالده آراده‌کی جدال ؛ دینی بر جدال دکلدی . بو جدال ؛ مسلمانلقده ثابت قدم فقط (تمیم) ه منسوب اولان (مالك) ایله قریشه منسوب ، آداملری‌ده قریشدن اولان (ابو بکر) آراسنده وقوع بولان برجدالدی. بوجدال ؛ دین اساساتنه ؛ ایمان ارکاننه تجاوز ایدیله‌سندن دولایی ده‌کل ؛ بر پادشاهك پادشاهلغندن ایلری کلن بر جدالدی .

(مالك) ك مسلمان اولدیغنی یالکز کندیسی اعتراف ایتمه‌یور . حضرت عمرده عینی شیئی سویلیه‌رك ابوبکره دییورکه : « خالد بر

مسلمانی اولدیرمشدی . بناءً علیه خالدی أولدیرمك لازمدر . » ابوبکرده (مالك) ك مسلمان اولدیغنی قبول ایدییور . چونکه عمره دییورکه : « خالدك یرنده بن اولسه‌م اونی أولدیرمزدم . خالد ؛ خالد ؛ تأویل ایتدی وخطا ایتدی »

ابو بکرك سلطنتنه قارشی قیام ایدنلرك بری‌ده شاعر (حطیل ابن اوس) در . مومی الیه دییورکه « آرامزده بولوندیغی مدتجه اللهك پیغمبرینه اطاعت ایتدك . فقط ، ای اللهك قوللری ! ، ابوبکره نه اولویور؛ عجبا ابوبکر اولدکدن صوکرا زمامزی اوغلنه‌می بیراقاجق؟.. خدا بیلیرکه بو پك فجیع بر فلاکتدر!...» ١]

بو سوزلر ، ابو بکره قارشی قیام ایدن ، اوکا اطاعت ایتمك ایسته‌مه‌ین ؛ اوکا بیعت ایتمه‌یی رد ایدن ؛ اونك نفوذ و سلطنتنی انکار ایدن بر آدمك سوزلریدر . فقط بو ذات ؛ پیغمبره مطیع اولدیغنی ؛ مسلمانلغه علیهدار اولمدیغنی‌ده افاده ایدییور .

تاریخ ؛ حضرت عمرك ، ارتداد ایتدکلری سویله‌نن عربلره قارشی ابو بکرك اعلان حرب ایتمه‌سنه اعتراض ایتدیکنی ؛ (لااله الاالله) دیینلره قیلیچ چکیلمیه‌جکنه دائر بر حدیث نبوی ایراد ایله‌دیکنی قید ایله‌مکده‌در .

١] اطعنا رسول‌الله ما کان بیننا ★ فیالعبادالله‌مالا بی بکر
ایورثنا بکرا اذامات بعده ★ وتلك لعمرالله قاصمة‌الظهر

٧ — بناءً علیه بز ؛ ابو بکرك دورنده وقوع بولان ارتداد محاربه‌لرینك اکثریسنی ؛ دینی بر حرب دکل ، سیاسی بر حرب تلقی ایتمکده ؛ عوام ناسك ؛ بو حربلری یاکلش آکلادقلرینه حکم ایتمکده‌یز .

ارتداد محاربه‌لرینك اکثریسنی انفلاق ایتدیره‌ن حقیقی اسبابی تعداد ایتمك بزم وظیفه‌مز دکلدر. بلکه بووظیفه‌یی ایفایه قدرتمز یتمز . آنجق شونی بیان ایده‌بیلیرزکه ابو بکره قارشی قیام ایدنلرك نسبنی و منسوب اولدقلری قبائلی درپیش ایده‌رك بونلرك قریش‌ایله مناسباتنی تدقیق ایده‌جك اولورسه‌ق اك مهم و اك اساسلی اسبابی اَلده ایتمش اولورز .

٨ — پیغمبریمزك ارتحالنی متعاقب مسلمانلردن برجماعتك ارتداد ایتدیکنه ایناتیورز . حتی پیغمبرك حیاتی اثناسنده و ارتحالنی متعاقب پیغمبرلك دعواسنده بولنان بر طاقم ساخته‌کارلرك ظهور ایتدیکنه‌ده عقلمز ایرییور .

حضرت ابو بکرك ایلك ایشی‌ده بو ساخته‌کار متنبیلرله ؛ بوحقیقی مرتدلرله محاربه ایتمك و اونلرك باشنی ازمك اولمشدر .

عجبا ابو بکر ، ارتداد ایدنلرله محاربه ایتمك ایچون بر صلاحیت دینیه‌یی حائزمیدی ؟ دکلمیدی ؟ بونی موضوع بحث ایتمك و ابو بکرك غیر دینی برطاقم اسبابك سوقیله‌ده بوحربلره کیریشدیکنی تدقیق ایتمك

ایسته‌مه‌یورز . شو وارکه ابو بکرك ایلك ایشی بو مرتدلرله محاربه ایتمك اولمش و بو صورتله حقیقةً ارتداد ایده‌نلره اطلاق اولونان « مرتد » لر لقبی ظهور ایتمشدر. یالکز بالآخره بولقب، ابوبکرك کندیلریله محاربه ایتدیکی بوتون عربلره بوتون خصمای سیاسیه‌یه‌ده اطلاق اولونمش ، بوصورتله ابوبکرك بوتون محاربه‌لرینه دینی برماهیت ویریلمش ؛ ابوبکره التحاق ایتمك دیندارانه برحرکت ؛ واوکا مخالفت، مرتدانه برجنایت عد اولونمشدر .

٩ — احتمالکه دیکر برطاقم شرائط ، عوامك بویاکلش تلقیسنی تعمیمه خدمت ایده‌رك ابوبکرك دینی برماهیت احراز ایتمه‌سنه یاردیم ایتمشدر .

معلوم اولدیغی اوزره حضرت صدیق ، نزد رسالتپناهیده یوکسك برموقعی حائزدی. مشارالیه مسلمانلغك نشروتبلیغنده‌بویوك‌فدا کارلقلر اختیار ایتمشدی . بواعتبار ایله کندیسی مسلمانلرك نظرنده‌چوق محترم برشخصیتدی .

بوندن باشقا ابوبکر ، پیغمبرك اثرینه اقتفا ؛ خصوصی ، عمومی هرایشده اوکا اقتدا ایدییوردی . بناءً علیه ابوبکر ریاستنی درعهده ایتدیکی دولتك سیاستنی ممکن اولدیغی قدردینی بویولده یوروتمش، ایلك حکمداری اولدیغی یکی دولته دینی بررنك ویرمشدی .

١٠ — كوريليوركه حضرت ابوبكره خليفه عنوانيك ويريلمه‌سی عامهٔ مسلمينك خلافتی بر مقام دينی عد ايتمه‌سنه ، مقام خلافتی احراز ايده‌نلرك پيغمبره وكالت ايتدكلريی ظن ايله‌مسنه بادی‌اولمش وبويوزدن صدر اسلامدن اعتباراً خلافت حقنده بويا كلش تلقی رغبت بولمشدر .

١١ — خليفه‌لر ، پادشاهلر ، تاج وتختلرينی صيانت وكنديلرينه قارشی قيام ايده‌نلرك حركاتنی باصديرمق ايچون بو خطائی ترويج ايده‌كلمشلر ، كنديلرينه اطاعتك اللهه اطاعت ، كنديلرينه عصيانك اللهه عصيان مثابه‌سنده اولديغنی سويليه‌جك وتلقين ايده‌جك درجه‌ده ايلری كيتمشلردی . خليفه‌لر بونكله‌ده اكتفا ايتمه‌مش، ابوبكرك قبول ايتديكنی قبول ايله، اونك رد ايتديكنی رد ايله قانمامش، كنديلرينی ير يوزنده اللهك خليفه‌سی ، كرهٔ ارض اوزرنده اللهك كولكه‌سی عد ايدرك عادتا ذات‌الوهيته شريك اولمق ايسته‌مشلردر .

بوندن باشقا خلافت مباحث دينيه‌يه علاوه اولونمش ، عقائدك بر قسمنی تشكيل‌ايتمش، مسلمانلر اللهك وپيغمبرلرك صفاتيله برابر اونی‌ده اوكرنمكه ، شهادتنری ناصل أزبرله‌يورلرسه ، اونی‌ده أزبرله‌مكه باشلامشلردی .

پادشاهلرك ارتكاب ايتدكلری بو جنايت نه‌مدهشدر ! بومجرملر، مسلمانلری دوغرو يولدن صاپديرمشلر ، حق و حقيقتی اخفا ايچون مسلمانلرك كوزينه پرده چكمشلر ، دينی آلت اتخاذ ايدرك هرنوری

سونديرمشلر ، دينی آلت اتخاذ ايدرك هر استبدادی روا كورمشلر، مسلمانلری اسير ياشاتمشلر ، مسلمانلری سياستدن ، علوم سياسيه‌دن اوزاقلاشديرمشلر ، دين نامنه مسلمانلری آلداتمشلر ، مسلمانلرك دماغلرينی تضييق ايتمشلر ؛ استبدادلرينی و حرصلرينی تطمين ايتمك ايچون بر دين اويدیرارق بودينی بوتون اداره ايشلرينه بوتون تشبثلره يكانه مأخذ و يكانه مرجع كوسترمشلردر .

بو پادشاهلر ، دينی‌ده تضييق ايتمشلر ، اونك‌ده آنجق بر قاچ نقطه‌سندن باشقاسنك موضوع بحث ايديلمه‌سنی منع ايتمشلر ، اوزاقدن ياقيندن خلافته تماس ايده‌جك مباحثنی شدتله تحريم أيله‌مشلردر .

بالنتيجه مسلمانلرك قوای‌مفكره‌سی أولمش ، نشاط دماغی منعدم اولمش، سياسی بر فلجه اوغرايه‌رق خلافتله وخليفه‌لرله مشغول‌اولمقدن صرف نظر ايتمشدر .

فی‌الحقيقه مسلمانلق ، مسلمانلرك طانيدقلری بو خلافتدن، اونك اطرافنده طوپلانان سطوت و قوتدن تماميله متبريدر. خلافت ؛ دينی بر ايش ده‌كلدر . خلافتك ، حيات عدليه ايله ، حاكميتله ، دولتك هرهانكی مأموريتيله هيچ برعلاقه‌سی يوقدر. بونلرك هپسی سياسی ايشلردركه؛ دينك اونلرله برعلاقه‌سی بولوناماز. دين، بو سياسی ايشلری تعريف ايتمه‌مش؛ انكار ايتمه‌مش ، امر ايتمه‌مش، نهی ايتمه‌مش ، بونلری عقلك حكمنه، ملتلرك تجربه‌لرينه ؛ سياستك اساسلرينه مراجعت ايتمك اوزره بزه بيراقمشدر .

اسلام اردولرینك تجهیزی ؛ شهرلرك ؛ لیمانلرك تأسیس وتعمیری؛ دوائر دولتك تشکیلی کبی ایشلرکده دین ایله هیچ برعلاقه‌سی یوقدر. بونلر ایچونده عقل وتجربه‌یه ؛ فن حربه؛ معماری‌وساٸره‌یه مراجعت ایدیلیر. غلوم‌اجتماعیه وسیاسیه‌ده مسلمانلری باشقه‌ملتلرله یاریشمقدن؛ اسیر اولدقلری کهنه مؤسسه‌لری ییقمقدن منع ایده‌جك برمانعهٔ دینیه یوقدر. مسلمانلر؛ مملکتلرینی‌عقل‌بشریتك دسترس‌اولدیغی، اك عصری ملتلرك‌بالتجربه اك متین‌عد ایتدکلری اساسلراوزره تاسیس‌ایده‌بیلیرلر.

جناب حقك توفیقنه کمال اخلاص ایله عرض شکران ایدر ؛ پیغمبریمزله اصحابنه تعظیماتمزی اتحاف ایلرز .

— صوك —

مراجعت اولنان اثرلر

المفردات فی غریب القرآن

جوهرة التوحید و شرحی

رسالة التوحید ـ شیخ محمد عبده

طوالع الانوار و شرحلری

مقاصد الطالبین

العقائد النسفیة و شرحلری

القول المفید علی الرسالة المسماة وسیلة العبید ـ شیخ محمد بخیت

المواقف و شرحلری

الرسالة الشمسیة فی علم المنطق

مقدمة ابن خلدون

تاریخ ابی الفداء

الفوائد البهیة فی تراجم الحنفیة

تاریخ التشریع الاسلامی ـ محمد الخضری

تاریخ الخلفا

نهایة الایجاز فی ساکن سیرة الحجاز

السیرة الحلبیة

مراجعت اولنان اثرلر

تاریخ الطبری

اکتفاء القنوع بماهو مطبوع

البدایع فی اصول الشرائع

الفصل فی الملل والاهواء والنحل

کشف الاسرار ــ بزدوی

ارشاد الفحول الی تحقیق الحق من علم الاصول

تفسیر الوصول الی جامع الاصول

العقد الفرید

دیوان الفرزدق

الاغانی

الکامل

الخلافه او الامامة العظمی ــ شیخ رشید رضا

خلافت و حاکمیت ملیة

Student's Histori of Philosophy مؤلفی آرتورروجر

The Khilafet مؤلفی ، محمد برکت الله

The Khalifatesophy: مؤلفی طوماس آرنولد. بوندن باشقه برچوق تفسیر ؛ حدیث ؛ فقه ، اصول توحید ، احکام سلطانیه کتابلریله غزته‌لرده انتشار ایدن مقالات ایله نطقلر تدقیق اولونمشدر .

یڭی فلسفه تاریخی

ـ مشهور فیلوسوفلر ـ

محرری : أمیل فاکه مترجمی : احمد هدایت

فیاتی ٥٠ غروشدر